

Käytännönläheistä korkeakouluopetusta

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULUN RAPORTTEJA 11

TERO JANATUINEN
(TOIM.)

Käytännönläheistä korkeakouluopetusta

FACILITY MANAGEMENT -KOULUTUSOHJELMAN,
LABORATORIOALAN JA TOIMINTATERAPIAN KOULUTUSOHJELMAN
RISTIINARVIOINTIRAPORTIT

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULUN RAPORTTEJA -SARJA
Toimittaja • Eva Ijäs

© 2008

Tekijät & Jyväskylän ammattikorkeakoulu

KÄYTÄNNÖNLÄHEISTÄ KORKEAKOULUOPETUSTA
Facility management -koulutusohjelman, laboratorioalan
ja toimintaterapian koulutusohjelman ristiinarviointiraportit

Kansi & taitto • Pekka Salminen
Paino • Jyväskylän yliopistopaino • 2008

ISBN 978-951-830-139-7
ISSN 1795-3766

MYYNТИ JA JAKELU
Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjasto
PL 207, 40101 Jyväskylä
Rajakatu 35
40200 Jyväskylä
Puh. 040 552 6541
Faksi (014) 449 9695
Sähköposti: julkaisut@jamk.fi
www.jamk.fi/kirjasto
www.tahtijulkaisut.net

Sisällys

TIIVISTELMÄ.....	9
ABSTRACT	13

DEGREE PROGRAMME IN FACILITY MANAGEMENT -KOULUTUSOHJELMAN RISTIINARVIOINTIRAPORTTI

1 DEGREE PROGRAMME IN FACILITY MANAGEMENT -KOULUTUSOHJELMAN RISTIINARVIOINTI.....	18
1.1 Tietoja koulutusohjelmasta.....	18
1.2 Ristiinarvioinnin suunnittelu ja toteutus.....	19
2 KOULUTUSOHJELMAN JA SEN OPETUKSEN SUUNNITTELU.....	21
2.1 Ammattikorkeakoulun ja yksikön omat linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa	21
2.2 Kansainvälisen laatutason ja kilpailukyvyn tavoittelu kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla	23
2.3 Koulutusohjelman tavoitteiden päivittäminen tulevaisuuden työelämän vaatimuksia vastaaviksi.....	24
2.4 Koulutusohjelman opetus-, tarjonta- ja toteutussuunnitelman laatiminen	25
3 KOULUTUSOHJELMAN OPETUKSEN TOTEUTUS	27
3.1 Opetuksen toteuttamista ohjaavat peruslinjaukset.....	27
3.2 Opiskelijan oppimisen tukeminen ja ohjaus.....	28
3.3 Työelämäyhteyksien ja T&K-työn hyödyntäminen oppimisessa ja opetuksessa	31
3.4 Koulutusyksiköiden ja -ohjelmien välinen yhteistyö	31
3.5 Opettajien yhteistyö opetuksen toteuttamisessa.....	32
3.6 Opintojaksojen toteutuksen ajoitus	32
4 KOULUTUSOHJELMAN TULOKSET JA OPISKELIJOIDEN OPPIMINEN.....	33
4.1 Koulutusohjelman tavoitteiden ja opetussuunnitelman toteutumisen arviointi ja varmistaminen.....	33
4.2 Työelämän osallistuminen koulutusohjelman toteutuksen ja sen tulosten arviointiin.....	33
4.3 Opintojaksojen toteutuksen onnistumisen arviointi	34
4.4 Opiskelijoiden oppimisen arviointi	35
4.5 Arviointi- ja palautetiedon hyödyntäminen koulutusohjelman kehittämistyössä	35
4.6 Seuraavat keskeiset vaiheet koulutusohjelman kehittämisessä	36

5 KOULUTUSOHJELMAN TOTEUTTAMISTA EDISTÄVÄT TUKIPALVELUT	37
6 VAHVUUDET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	39
6.1 Koulutusohjelman vahvuudet.....	39
6.2 Ehdotukset koulutusohjelman kehittämiseksi.....	40
6.3 Ehdotukset tukipalvelujen ja ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseksi	41

LABORATORIOALAN KOULUTUSOHJELMAN RISTIINARVIOINTIRAPORTTI

1 LABORATORIOALAN KOULUTUSOHJELMAN RISTIINARVIOINTI.....	44
1.1 Tietoja koulutusohjelmasta.....	44
1.2 Ristiinarvioinnin suunnittelu ja toteutus.....	44
2 KOULUTUSOHJELMAN JA SEN OPETUKSEN SUUNNITTELU.....	46
2.1 Ammattikorkeakoulun linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa.....	46
2.2 Yksikön omat linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa.....	47
2.3 Kansainvälisen laatutason ja kilpailukyvyn tavoittelu kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla	47
2.4 Koulutusohjelman tavoitteiden päivittäminen tulevaisuuden työelämän vaatimuksia vastaaviksi.....	48
2.5 Koulutusohjelman opetussuunnitelman laatiminen.....	48
2.6 Opetuksen tarjonta- ja toteutussuunnitelmien laadinta.....	49
2.7 Opintokokonaisuuksien ja opintojaksojen suunnittelu.....	49
3 KOULUTUSOHJELMAN OPETUKSEN TOTEUTUS	50
3.1 Opetuksen toteuttamista ohjaavat peruslinjaukset.....	50
3.2 Opiskelijan oppimisen tukeminen ja ohjaus.....	52
3.3 Työelämäyhteyksien ja T&K-työn hyödyntäminen oppimisessa ja opetuksessa	56
3.4 Koulutusyksiköiden ja -ohjelmien välinen yhteistyö	57
3.5 Opettajien yhteistyö opetuksen toteuttamisessa.....	58
3.6 Opintojaksojen toteutuksen ajoitus	58
4 KOULUTUSOHJELMAN TULOKSET JA OPISKELIJOIDEN OPPIMINEN.....	59
4.1 Koulutusohjelman tavoitteiden ja opetussuunnitelman toteutumisen arviointi ja varmistaminen.....	59
4.2 Työelämän osallistuminen koulutusohjelman toteutuksen ja sen tulosten arviointiin.....	60
4.3 Opintojaksojen toteutuksen onnistumisen arviointi	61
4.4 Opiskelijoiden oppimisen arviointi.....	62
4.5 Arviointi- ja palautetiedon hyödyntäminen koulutusohjelman kehittämistyössä	62
4.6 Seuraavat keskeiset vaiheet koulutusohjelman kehittämisessä	64

5 KOULUTUSOHJELMAN TOTEUTTAMISTA EDISTÄVÄT TUKIPALVELUT	66
6 VAHVUUDET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	69
6.1 Koulutusohjelman vahvuudet.....	69
6.2 Ehdotukset koulutusohjelman kehittämiseksi.....	69
6.2 Ehdotukset tukipalvelujen ja ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseksi	70

TOIMINTATERAPIAN KOULUTUSOHJELMAN RISTIINARVIOINTIRAPORTTI

1 TOIMINTATERAPIAN KOULUTUSOHJELMAN RISTIINARVIOINTI.....	72
1.1 Tietoja koulutusohjelmasta.....	72
1.2 Ristiinarvioinnin suunnittelu ja toteutus.....	73
2 KOULUTUSOHJELMAN JA SEN OPETUKSEN SUUNNITTELU.....	75
2.1 Ammattikorkeakoulun linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa.....	75
2.2 Yksikön omat linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa.	75
2.3 Kansainvälisen laatutason ja kilpailukyvyn tavoittelu kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla	76
2.4 Koulutusohjelman tavoitteiden päivittäminen tulevaisuuden työelämän vaatimuksia vastaaviksi.....	77
2.5 Koulutusohjelman opetussuunnitelman laatiminen.....	78
2.6 Opetuksen tarjonta- ja toteutussuunnitelmien laadinta.....	79
2.7 Opintokokonaisuuksien ja opintojaksojen suunnittelu.....	80
3 KOULUTUSOHJELMAN OPETUKSEN TOTEUTUS	80
3.1 Opetuksen toteuttamista ohjaavat peruslinjaukset.....	80
3.2 Opiskelijan oppimisen tukeminen ja ohjaus.....	80
3.3 Työelämäyhteyksien ja T&K-työn hyödyntäminen oppimisessa ja opetuksessa	86
3.4 Koulutusyksiköiden ja -ohjelmien välinen yhteistyö	87
3.5 Opettajien yhteistyö opetuksen toteuttamisessa.....	88
3.6 Opintojaksojen toteutuksen ajoitus	89
4 KOULUTUSOHJELMAN TULOKSET JA OPISKELIJOIDEN OPPIMINEN.....	90
4.1 Koulutusohjelman tavoitteiden ja opetussuunnitelman toteutumisen arviointi ja varmistaminen.....	90
4.2 Työelämän osallistuminen koulutusohjelman toteutuksen ja sen tulosten arviointiin.....	91
4.3 Opintojaksojen toteutuksen onnistumisen arviointi	91
4.4 Opiskelijoiden oppimisen arviointi	92
4.5 Arviointi- ja palautetiedon hyödyntäminen koulutusohjelman kehittämistyössä	93
4.6 Seuraavat keskeiset vaiheet koulutusohjelman kehittämisessä	94

5 KOULUTUSOHJELMAN TOTEUTTAMISTA EDISTÄVÄT TUKIPALVELUT	96
6 VAHVUUDET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	99
6.1 Koulutusohjelman vahvuudet.....	99
6.2 Ehdotukset koulutusohjelman kehittämiseksi.....	100
6.3 Ehdotukset tukipalvelujen ja ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseksi	101

Tiivistelmä

Janatuinen, Tero (toim.)

Käytännönläheistä korkeakouluopetusta.

Facility management -koulutusohjelman, laboratorioalan ja toimintaterapian koulutusohjelman ristiinarviointiraportit.

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 2008, 101 s.

(Jyväskylän ammattikorkeakoulun raportteja, 11)

ISSN: 1795-3766

ISBN 978-951-830-139-7

Jyväskylän ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmään kuuluu yhtenä tärkeänä osana koulutusohjelmien ristiinarviointi, jonka avulla hyödynnetään eri alojen asiantuntemusta koulutuksen kehitystyössä. Jokaista arviointia varten kootaan monialainen arviointiryhmä, joka laatii myös julkaistavan raportin tekemästään arvioinnista. Näin ristiinarviointi on myös sisäinen yhteisöllinen oppimismenetelmä, jossa hyviä käytäntöjä ja kehittämisvirikkeitä siirtyy yhteiseen käyttöön. Vuonna 2004 aloitettu ristiinarviointimenettely on vuoden 2008 alkuun mennessä kohdistunut jo yli 20:een Jyväskylän ammattikorkeakoulun koulutusohjelmaan.

Käsillä olevassa julkaisussa raportoidaan kolme syksyllä 2007 toteutettua arviointia. Kohteina on kolme opiskelijamäärältään pientä koulutusohjelmaa: englanninkielinen Facility Management-ohjelma (matkailu-, ravitsemis- talousala), laboratorioalan koulutusohjelma (tekniikka ja liikenne) sekä toimintaterapian koulutusohjelma (sosiaali- ja terveysala). Erilaisesta taustasta huolimatta kaikille näille koulutusohjelmille on yhteistä työelämää lähellä olevat käytännönläheiset korkeakouluopetuksen toteutustavat. Koulutusohjelmien käytössä on käytännönläheisiä oppimisympäristöjä: Mara Yritysklinikka, kemian laboratorio ja Hyvinvointipalvelutoiminnan oppimiskeskus. Yhteistyöverkoston ja neuvottelukuntayhteistyön avulla on saatu lisäenergiaa koulutuksen kehittämiseen. Toisaalta koulutusohjelmilla on edelleen tarvetta tunnettuuden lisäämiseen ja aseman vahvistamiseen työelämässä. Arvioinnit osoittavat eräitä muitakin yhteisiä kehityshaasteita.

Arvioinnin mukaan englanninkielisen Facility Management -koulutusohjelman monet vahvuudet liittyvät pitkäaikaiseen yhteistyöhön

hollantilaisen ammattikorkeakoulun kanssa. Toiminta on monin tavoin hedelmällistä myös koko ammattikorkeakoulun kansainvälisyysstrategian tavoitteiden kannalta. Koulutusohjelman vahvuutena on, että kansainvälinen liikkuvuus on tasapainossa niin opiskelijavaihdon kuin henkilöstöliikkuvuudenkin osalta, ja ulkomaiset opinnot ja harjoittelu toimivat hyvin. Ulkomaisia opiskelijoita voisi tosin olla luonteeltaan kansainvälisessä koulutusohjelmassa enemmänkin. Yhteistyömahdollisuuksia muiden englanninkielisten koulutusohjelmien kanssa ammattikorkeakoulun sisällä pyritään aktiivisesti hyödyntämään. Vahvuutena on myös koulutusohjelman vetovoima (viimeksi lähes 18 hakijaa yhtä aloituspaikkaa kohti) ja toimiva opintoprosessi, joka pitää keskeyttämisasteen matalana. Opinnäytetyöt nousevat työelämästä, ja niiden tuki ja ohjaus toimii hyvin. Tutkimus- ja kehitystyötä sekä verkostumista työelämän kanssa on kehitetty alalle soveltuvalla tavalla.

Keskeinen strategisen tason haaste on koulutusohjelman ydinajatuksen kirkastaminen ja aseman selkeyttäminen työmarkkinoilla. Uuden ja pienehkön koulutusohjelman oman osaamisalueen näkyväksi tekeminen on haasteellista. Arviointi- ja palautejärjestelmää tulisi kehittää nykyistä systemaattisemmaksi ja saada opiskelijat ja työelämän edustajat siihen kiinteämmin mukaan. Englanninkielisessä opiskelussa myös opintojaksojen kuormittavuus ja tietty yhteismitattomuus muodostuu helposti ongelmaksi. Myös uraohjaus ja siihen liittyen HOPSien päivittäminen vaativat lisääntyvää huomiota. Tyytymättömyyttä ovat opiskelijoissa herättäneet myös tiloihin ja virtuaaliseen oppimisympäristöön liittyvät ongelmat. Yksiköiden rajat ylittävä International School -yhteistyö vieraskielisten koulutusohjelmien kesken ammattikorkeakoulun sisällä toisi voimaa englanninkielisten koulutusohjelmien kehitystyöhön ja monipuolistaisi opetustarjontaa.

Laboratorioalan vahvuuksia ovat arvioinnin mukaan käytännönläheinen koulutusmalli ja koulutuksen aikana asteittain kehittyvät työelämävalmiudet. Laboratorio-opiskelun merkittävä osuus tekee oppimisesta käytännönläheistä. Koulutusohjelman kannalta keskeiset osaamisalueet ovat edustettuina koulutusohjelman neuvottelukunnassa, joten yhteys työelämään on olemassa ja sitä hyödynnetään koulutusohjelman kehitystyössä. Kotikansainvälistymistä edistetään englanninkielisen lukukauden avulla. Opiskelijapalautetta kerätään systemaattisesti ja valittuja opintojaksoja kehitetään suunnitelmallisesti vuosittain.

Laboratioalan koulutusohjelman haasteena on viestinnän parantaminen eri tasoilla. Strategisen tason viestintä sekä muutosviestintä kaippaa

vahvistamista niin henkilöstön kuin opiskelijoidenkin suuntaan. Opettajien keskinäiselle pedagogiselle keskustelulle tulisi löytää nykyistä enemmän tilaa. Myös T&K-toiminta tulisi tuoda lähemmäs henkilöstöä ja opiskelijoita. HOPSin hyödyntämistä on tarpeen tehostaa, ja ammatillista osaamista pitäisi voida syventää vaihtoehtoisten opintojen avulla. Opiskelijoiden kuulemista koulutusohjelman kehittämistyössä voitaisiin lisätä. Vaikka koulutuksen arvioidaan olevan työelämälähtöistä, on koulutuksen tuottamaa osaamista tehtävä edelleen tunnetummaksi työelämässä.

Toimintaterapian koulutusohjelmassa vahvuutena on kansainvälisen laatutason varmistaminen. Koulutusohjelman rakenteet ja sisällöt ovat toimintaterapian maailmanliiton (WFOT) kriteereiden mukaisia. Yrittäjyysopintoja on kehitetty aktiivisesti, ja niitä tarjotaan opiskelijoille alusta lukien vaihtoehtoisena opintopolkuna. Yrittäjyyspolun sovelluksesta on muodostumassa hyvä käytäntö, jota voidaan hyödyntää ammatikorkeakoulussa laajemminkin. Koulutusohjelman käytännön yhteyksiä ammattikenttään toteutetaan sekä monipuolisen työelämäverkoston että Hyvinvointipalvelutoiminnan oppimiskeskuksen kautta. Vaikka koulutusohjelma on opiskelijamäärältään pieni, on opetuksen toteutuksessa kuitenkin huomattavaa joustavuutta.

Toimintaterapian koulutuksen haasteena on yhteistyön lisääminen muille aloille ja muihin koulutusohjelmiin. Haasteena on myös opetuksen ja T&K-työn keskinäinen integrointi, mihin tarvitaan myös työelämän myönteistä panosta. Pedagogisilla ja muilla ratkaisuilla tulisi parantaa niukkoihin henkilöresursseihin liittyvien riskien hallintaa. Tilojen tehokas hyödyntäminen ja uusien palvelukonseptien kehittäminen on tarpeen, jotta tarvittavat erikoistilat ovat jatkossakin koulutusohjelman käytössä. Työelämän verkostoja voitaisiin hyödyntää koulutusohjelmassa vieläkin voimakkaammin mm. lisäämällä ulkopuolisten luennoitsijoiden käyttöä.

Kaikki arvioidut koulutusohjelmat saavat jo nyt merkittävää tukea toiminnalleen työ- ja elinkeinoelämästä. Osa koulutusohjelmista toivoo kuitenkin ammattikorkeakoulun ura- ja rekrytointipalveluilta sekä viestintä- ja markkinointipalveluilta lisää tukea ja näkyvyyttä oman koulutusohjelmansa profiloimisessa. Tässä on oma roolinsa myös sillä koulutusyksiköllä, johon resursseiltaan ja opiskelijamäärältään pieni koulutusohjelma kuuluu. Tulevaisuuden näkymiin koetaan osittain liittyvän tiettyä epävarmuutta. Kaikilla koulutusohjelmilla on periaatteessa olemassa omaleimainen ammatillinen identiteetti ja asema työmarkkinoilla, joka kuitenkin uhkaa jäädä rakenteellisten uudistusten aikana suurten

muutosten jalkoihin. Koulutusohjelmien kasvattaminen, joka on yksi edellytys vahvempien yksikköjen rakentamiseen, vaatii pitemmälle menevää työnjakoa ammattikorkeakoulujen kesken.

Opiskelijoiden rooli näyttää jäävän opetussuunnitelmatyössä vähäiseksi, eikä koottua palautetta aina hyödynnetä riittävästi. Opiskelijoiden motivaatio palautteen antamiseen hiipuu, jos opiskelijat eivät saa tietoonsa sitä, miten palautetta käytetään ja vaikuttaako se mihinkään. Opintojen valinnanmahdollisuuksissa ja henkilökohtaisten opintosuunnitelmien käytössä on usein kehitettävää. Voimavarojen rajallisuus pienissä koulutusohjelmissa vaikuttaa siihen, että erityisesti T&K-työn organisoinnissa on keksittävä omia ratkaisuja. Opettajien työelämäverkostot ja T&K-työ eivät muutu ilman erityistoimia opiskelijoiden työelämäyhteyksiksi.

Asiasanat: ammattikorkeakoulut, kehittävä arviointi, laadunvarmistus, koulutusohjelma, koulutusohjelman ristiinarviointi, Facility management, laboratorioala, toimintaterapia

Abstract

Janatuinen, Tero (ed.)

Practically Oriented Higher Education.

The Cross-Evaluation Reports of the Degree Programmes in Facility Management, Laboratory Sciences and Occupational Therapy.

Jyväskylä: Jyväskylä University of Applied Sciences, 2008, 101 p.

(Reports from Jyväskylä University of Applied Sciences, 11)

ISSN: 1795-3766

ISBN 978-951-830-139-7

An important element of the quality assurance system of Jyväskylä University of Applied Sciences (JUA) is the cross-evaluation of degree programmes, in which the expertise of the various fields of study is utilized to develop education. For each cross-evaluation, a multidisciplinary evaluation team is established. The evaluation team produces a report on the evaluation in question, to be published later. Thus, the cross-evaluation is also an internal, collective learning method, in which good practices and development ideas are shared and distributed. The cross-evaluation procedure, which started in 2004, had been implemented in more than 20 degree programmes of JUA by the beginning of the year 2008.

The present publication is a report on three cross-evaluations carried out in the autumn of 2007. The evaluated degree programmes are small in terms of the number of students: the Degree Programme in Facility Management, conducted in English (School of Tourism and Services Management), the Degree Programme in Laboratory Sciences (School of Engineering and Technology), and the Degree Programme in Occupational Therapy (School of Health and Social Studies). In spite of the diverse backgrounds of these programmes, a hands-on, workplace-oriented approach to the implementation of higher education is a characteristic common to all of them. The degree programmes utilize practically oriented learning environments: the Mara Business Clinic, a chemistry laboratory, and the Learning Centre for Health and Welfare Services. The cooperation through partner networks and advisory councils has brought additional energy to the development of education. On the other hand, there is still a need to increase public awareness of the degree programmes and to

strengthen their position in the labour market. The evaluations highlighted further shared development challenges.

According to the cross-evaluation, many strengths of the Degree Programme in Facility Management, with instruction in English, are associated with its long-term cooperation with a Dutch university of applied sciences. The activities are, in various ways, fruitful, also from the perspective of the objectives of JUA's internationalization strategy. The strengths of the degree programme include the fact that international student and staff mobility is in balance, and that studies and practical training outside Finland is well-organized. In a degree programme of an international nature, the number of foreign students could certainly be higher. The degree programme actively tries to exploit the opportunities for cooperation with the other degree programmes of JUA conducted in English. The popularity of the programme is also one of its strengths (in the latest application, there were nearly 18 applicants for each student admitted), as well as the well-functioning study process, which contributes to a low drop-out rate. Bachelor's theses are assigned by the programme's partners in the industry, and thesis support and guidance is effective. R&D and networking with employers have been developed according to the characteristics of the field.

An essential strategic-level challenge is the clarification of the programme's core idea and position in the labour market. It is challenging to make the competence area of a new and relatively small degree programme visible. The assessment and feedback systems should be developed to be more systematic and to involve a more active participation of students and representatives of working life. When instruction is provided in English, the workload of courses and a particular incommensurability easily constitute a problem. Career guidance and the updating of personal study plans should also be paid more attention. Problems related to premises and to the online learning environment have been a source of dissatisfaction among students. Internal multidisciplinary cooperation between JUA's degree programmes conducted in English, implemented through the 'International School', would enhance the development of these programmes and diversify the educational offering.

Based on the cross-evaluation, the strengths of the Degree Programme in Laboratory Sciences include its practically oriented educational model and the workplace competence which students gradually develop during the education. A significant part of the programme is constituted by laboratory learning, which contributes to the practical orientation of

the education. The main competence areas of the programme are represented in its advisory council, so that there is a connection to working life, which is utilized to develop the programme. Internationalization at home is promoted through a semester during which instruction is offered in English. Student feedback is systematically collected and the chosen courses are methodically developed on an annual basis.

The improvement of communication at various levels provides a challenge for the Degree Programme in Laboratory Sciences. Strategic-level communication and change-oriented communication need to be enhanced both towards the staff and the students. More space should be found for pedagogical discussion among teachers. R&D activities should be brought closer to the staff and students. It would be necessary to utilize personal study plans more effectively, and students should be able to deepen their professional competence through optional studies. Students could be heard more in the development of the degree programme. Even if the programme is evaluated as being workplace-oriented, the competence developed in it must be made better known in the labour market.

The strengths of the Degree Programme in Occupational Therapy include its commitment to ensuring an international quality level. The structures and contents of the programme comply with the criteria of the World Federation of Occupational Therapists (WFOT). Entrepreneurial studies have been actively developed in the programme, and they are offered to students as an optional study path right from the beginning of their studies. The application of the entrepreneurial path is becoming a good practice, which can be utilized even more extensively by the universities of applied sciences. The programme has contacts with the professional field through a versatile partner network and the Learning Centre for Health and Welfare Services. Even if the degree programme is small in terms of the number of students, the implementation of education involves considerable flexibility.

Increasing multidisciplinary cooperation with the other fields and programmes presents a challenge for the Degree Programme in Occupational Therapy. A further challenge is the integration between teaching and R&D work, in which a positive contribution from working life is also needed. Pedagogical and other solutions should be applied to improve the management of risks associated with scarce personnel resources. The effective utilization of premises and development of new service concepts is indispensable in order to have access to the necessary special premises of the programme also in the future. The networks of working life could

be exploited even more efficiently in the degree programme, for example, by increasing the use of external lecturers.

All the evaluated degree programmes currently receive a considerable amount of support for their activities from working and economic life. However, some of the programmes wished that JUA's Career and Recruitment Services and Communications would provide the programmes with more support and visibility with regard to the profiling of the programme. The School of Health and Social Studies also plays its specific role in this as the unit in which the degree programme operates with its small resources and few students. A certain amount of uncertainty was associated with future scenarios. Each of the degree programmes, in principle, has its individual professional identity and role in the labour market, which is now being threatened by structural reforms. Larger degree programmes, which are a precondition for the building of stronger units, require more advanced division of tasks between the universities of applied sciences.

The role of students appears to remain minor in curriculum work, and the collected feedback is not always adequately utilized. Students' motivation to give feedback will die down, if they do not find out how the feedback is used and whether it is influential. The opportunities for optional studies and the utilization of personal study plans should be developed. Due to the limited amount of resources available to small degree programmes, in particular, the organization of R&D work calls for innovative solutions. Teachers' working life networks and R&D are not translated into students' contacts with employers without the utilization of relevant measures.

Keywords: universities of applied sciences, constructive evaluation, quality assurance, degree programme, cross-evaluation of degree programme, facility management, laboratory sciences, occupational therapy

Degree Programme in Facility Management -koulutusohjelman ristiinarviointiraportti

AARNO LEHMUSTO
TERO JANATUINEN
IRJA KERALAMPI
PASI LEHTOLA
ANNE MÄNTYSAARI
RIITTA SIIMES-RUUSKA
HANNU PURSIAINEN

1 Degree Programme in Facility Management -koulutusohjelman ristiinarviointi

1.1 Tietoja koulutusohjelmasta

Matkailu-, ravitsemis- ja talousalan englanninkielinen koulutusohjelma Degree Programme in Facility Management (myöhemmin Facility Management -koulutusohjelma) kehitettiin yhteistyössä hollantilaisen Hanze Hogeschool Groningenin (nykyisin Hanze University Groningen) kanssa. Yhteistyö alkoi jo vuonna 1993. Hollantilainen Facility Management and Consumer Communication -koulutusohjelma sisälsi samanlaisen laaja-alaisen näkemyksen palvelualojen koulutukseen kuin Jyväskylän ammattikorkeakoulun koulutusohjelma. Koulutusohjelma toi alalle Suomessa silloin vielä tuntemattoman Facility Management -käsitteen.

Koulutus alkoi suuntautumisvaihtoehtona laajassa Matkailu-, ravitsemis- ja kuluttajapalvelujen koulutusohjelmassa, ja alussa se johti kaksoistutkintoon. Vuonna 1997 muodostettiin erillinen Facility Management and Consumer Communication (FMCC) -koulutusohjelma. Koulutusohjelma on laajuudeltaan 240 op. Groningenissa Consumer Communication -osuus erosi omaksi koulutusohjelmakseen. Tähän liittyen yhteistyö muuttui, ja tehdyn asiantuntija-arvioinnin pohjalta koulutusohjelmaa päädyttiin muuttamaan myös Jyväskylässä.

Koulutusohjelma on toiminut nykyisellä nimellään Degree Programme in Facility Management vuodesta 2004. Koulutuksen tavoitteena on, että opiskelijat pystyvät johtamaan toimitilapalveluja eri toimialoilla, erityisesti matkailu- ja majoituspalveluissa. Opintojen monipuolinen tarjonta, yhteistyö International Business -koulutusohjelman kanssa sekä opinnot ja harjoittelu ulkomailla mahdollistavat yksilöllisten opintopolkujen rakentamisen. Koulutusohjelman muutoksen ja Hollannin lainsäädännön uudistuksen jälkeen kaksoistutkinnon suorittaminen ei enää ole mahdollista.

Kesäkuuhun 2007 mennessä Jyväskylän restonomeja on valmistunut n.1150, joista Facility Management -koulutusohjelmasta valmistuneita on ollut 142. Koulutusohjelmassa on vuosittain 20 aloituspaikkaa. Opinnot koulutusohjelmassa etenevät siten, että ensimmäinen vuosi opiskellaan Suomessa, ja pääsääntöisesti toisen vuoden keväällä opiskelijat jatkavat opintojaan ulkomaisissa yhteistyöoppilaitoksissa. Ulkomailla opiskellaan

vähintään puoli vuotta, mutta ulkomailla on mahdollista olla pidempäänkin tai tehdä useampia vaihtojaksoja. Opintoihin kuuluu myös viiden kuukauden mittainen harjoittelu pääsääntöisesti ulkomailla. Ulkomaisten opiskelijoiden on usein tarkoituksenmukaista suorittaa harjoittelu Suomessa. Vuosittain opiskelun on aloittanut keskimäärin viisi ulkomaista opiskelijaa.

Opintojen ensimmäisessä vaiheessa opiskellaan orientoivia opintoja, kieli- ja viestintäopintoja sekä liikkeenjohdollisia opintoja. Ammattiopintoihin kuuluu perusopintoja (19 op), Facility Management -opintoja (62–71 op) ja Tourism and Hospitality Management -opintoja (41–50 op). Tutkintoon voi sisältyä myös suomenkielisiä opintoja (enintään 23 op) sekä International School -yhteistyön puitteissa tarjottavia opintojaksoja.

1.2 Ristiinarvioinnin suunnittelu ja toteutus

Degree Programme in Facility Management -koulutusohjelman ristiinarviointiryhmä perustettiin rehtorin päätöksellä. Ryhmän jäsenten valintaperusteena oli monialainen ammattikorkeakouluopetuksen tuntemus, arviointikokemus sekä kiinnostus tehtävään. Ryhmän puheenjohtajana toimi koulutuspäällikkö Aarno Lehmusto ja jäsenenä opintosihteri Irja Keralampi, yliopettaja Pasi Lehtola, yliopettaja ja koulutuspäällikkö Anne Mäntysaari, opiskelijakunnan edustaja Hannu Pursiainen ja lehtori Riitta Siimes-Ruuska. Sihteerinä toimi lautupäällikkö Tero Janatuinen.

Arviointiryhmä toimitti koulutusohjelmalle ohjeistuksen ristiinarvioinnin toteutukseen 6.9.2007. Koulutusohjelma oli päättänyt toteuttaa ristiinarvioinnin suomen kielellä.

Koulutusohjelman itsearviointi toteutettiin syyskuussa 2007. Itsearviointi valmisteltiin työryhmässä, jonka kokoonpano oli seuraava: koulutuspäällikkö Hilikka Partanen, kv-koordinaattori Minna Junntila, laatu-vastaava Kirsti Hintikka-Mäkinen ja opettaja Heli-Riikka Laasanen.

Henkilöstöltä kerättiin itsearviointitietoa sähköisellä Digium Enterprise -tutkimusjärjestelmällä. Vastaajiksi valittiin ne kuusitoista henkilöä, jotka työskentelevät myös Facility Management -koulutusohjelmassa. Noin puolet matkailu-, ravitsemis- ja talousalan opetushenkilöstöstä opettaa koulutusohjelmassa (lisäksi opetushenkilöstö koostuu vieraillevista luennoitsijoista ja International Schoolin opettajista). Henkilöstön edustajat saivat linkin kyselyyn sähköpostitse ja he vastasivat kysymyksiin verkkoympäristössä. Vastaukset sai laatia yksin tai pareittain. Henki-

löstöltä saatiin kyselyyn 8 vastausta. Vastaajia oli yhteensä 9, sillä kaksi henkilöä oli tehnyt arvioinnin parityöskentelynä.

Opiskelijat organisoivat itse arviointikeskustelun, johon osallistui yhteensä 7 opiskelijaa (2.–4. vuoden opiskelijoita). Mukana oli 2 ulkomaalaista opiskelijaa ja keskustelu käytiin englanniksi. Opiskelijat valitsivat jokaisesta neljästä pääteemasta ne kysymykset, joita pitivät olennaisimpina omasta näkökulmastaan. Opiskelijoiden keskustelusta tehtiin suomenkielinen yhteenveto. Ryhmäkeskustelun organisoineet opiskelijat lähettivät itsearviointikysymykset sähköpostin välityksellä myös kaikille muille koulutusohjelman opiskelijoille (lukuun ottamatta ensimmäisen vuoden opiskelijoita), mutta tämä ei tuottanut lisää vastauksia.

Koulutusohjelman itsearviointiraportti valmistui 8.10.2007. Raportin yhteydessä ristiinarviointiryhmälle toimitettiin toimintaa kuvaavat tunnusluvut ja niiden analyysi, joita täydennettiin myöhemmin. Myös henkilöstön ja opiskelijoiden alkuperäiset vastaukset toimitettiin itsearviointiraportin liitteinä ristiinarviointiryhmän käyttöön.

Arviointiryhmä vieraili koulutusohjelmassa 19.11.2007. Päivän aikana haastateltiin koulutusohjelman johtoa, henkilöstöä ja opiskelijoita. Johdosta haastateltavina olivat yksikönjohtaja Annikki Mikkonen, varajohtaja Marja Seuranen, koulutuspäällikkö Hilikka Partanen, kv-koordinaattori Minna Junttila ja Mara Yritysklinikan päällikkö Matti Härkönen. Henkilöstöstä haastatteluun osallistuivat lehtori Kirsti Hintikka-Mäkinen, lehtori Liisa Kotisaari, lehtori Susanna Nuijanmaa, lehtori Risto Palmu ja yliopettaja Jaroslaw Smogor. Opiskelijoista haastatteluun osallistuivat neljännen vuoden opiskelijat Minna Aho, Erzsébet Arnold, Petri Hyppönen, Mervi Mutanen ja Jenni Petrelius sekä kolmannen vuoden opiskelija Miriam Kimani. Henkilöstön haastattelu toteutettiin pääosin suomeksi, opiskelijoiden haastattelu kokonaan englanniksi.

Vierailun päätteeksi koulutusohjelmalle annettiin pikapalaute arvioinnin tuloksista. Arviointiryhmän laatima raportti oli koulutusohjelmassa kommentoitavana asiavirheiden osalta 18.12.2007–11.1.2008. Arvioinnin palautekokous arviointiryhmän ja koulutusohjelman edustajien kesken pidettiin 14.1.2008. Koulutusohjelma valitsee arvioinnin pohjalta omat kehittämiskohteet ja laatii niistä kehittämissuunnitelman. Arvioinnin seurantakokous pidetään tammikuussa 2009.

2 Koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelu

2.1 Ammattikorkeakoulun ja yksikön omat linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa

Koulutusohjelman itsearviointiraportissa todetaan Jyväskylän ammattikorkeakoulun tavoitesopimuksen (TASO) ohjaavan koulutusyksikössä tapahtuvaa suunnittelutyötä. Yksikön johtoryhmä päättää Jyväskylän ammattikorkeakoulun linjausten pohjalta yksikön strategisista linjauksista sekä toimintapolitiikoista. Käytössä ovat seuraavat toimintasuunnitelmat: pedagoginen, kansainvälinen ja T&K -toimintasuunnitelma sekä Maratavisio 2015. Niitä käsitellään opettaja- ja T&K-tiimissä sekä henkilöstön kehittämispäivillä kahdesti vuodessa. Yhteisen käsittelyn jälkeen linjaukset viedään koulutusohjelman ja opetuksen suunnitteluun pienryhmissä aihe- ja opetusalueittain. Jyväskylän ammattikorkeakoulun linjausten käsittely yksikössä ja koulutusohjelmassa vaikuttaa selkeältä ja johdonmukaiselta. Näiden linjausten konkreettisia vaikutuksia ei itsearviointiraportissa kuitenkaan käsitellä yksityiskohtaisemmin.

Arviointivierailu ja itsearviointiraportti antavat kuvan kansainvälisestä koulutusohjelmasta, joka toteuttaa Jyväskylän ammattikorkeakoulun kansainvälisyysstrategiaa sekä edistää koko ammattikorkeakoulun kansainvälistymistä. Itsearviointiraportissa kaikki henkilöstön edustajat nostivat esiin ammattikorkeakoulun kansainvälisyysstrategian koulutusohjelman ja opetuksen suunnittelua vahvimmin ohjaavana tekijänä. Koulutusohjelman johdon mukaan kansainvälisyys on koulutusohjelman lähtökohta. Se vaikuttaa opiskelijoiden liikkuvuuden myönteiseen kehittymiseen myös suomenkielisten koulutusohjelmien osalta, saa aikaan yhteistyötä Jyväskylän ammattikorkeakoulun muiden vieraskielisten ohjelmien kanssa ja heijastuu koko yksikön kulttuuriin mm. sen kautta, että käytetään englannin kieltä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun sisäisessä toiminnassa korostuu etenkin yhteistyö International Business -koulutusohjelman kanssa sekä jonkin verran synerginen yhteistyö International Schoolin puitteissa. Koulutusohjelmalla on laaja partneriverkosto, josta suurin osa palvelee opiskelijoiden opiskeluvaihdon toteuttamista. Arviointipäivän keskusteluissa kävi ilmi, että koulutusohjelma on profiloimassa kansainvälistä verkostoaan Jyväskylän ammattikorkeakoulussa hiljattain toteutetun partnerievaluuaation pohjalta.

Mara Yritysklinikan kautta tehtävä yhteistyö on itsearviointiraportin mukaan käynnistynyt keväällä 2007 ja henkilöstö näkee sen mahdollisuutena entistä tiiviimpään työelämäyhteistyöhön. Mara Yritysklinikka tarjoaa yrityskohtaisia koulutus-, kehittämis- ja tutkimuspalveluja sekä työelämän kehittämisprojekteja henkilöstölle ja oppimisen paikkoja opiskelijoille.

Itsearviointiraportin mukaan Maratavisio 2015 ja matkailu-, ravitsemis- ja talousalan pedagoginen toimintasuunnitelma on tehty lukuvuodelle 2007–2008. Näistä johdetaan toimenpiteet koulutusohjelman ja opetuksen suunnitteluun. Lukuun ottamatta kansainvälisyysstrategiaa itsearviointiraportissa ei käsitellä kovin paljon Jyväskylän ammattikorkeakoulun muiden strategioiden tai toimintapolitiikkojen, kuten yrittäjyyspolitiikan konkreettista merkitystä koulutusohjelman suunnittelulle. Henkilöstön mielestä Jyväskylän ammattikorkeakoulun T&K-strategia ja korkeakoulujen aluekehitysstrategia ohjaavat koulutusohjelman ja opetuksen suunnittelua vähemmän kuin kansainvälisyysstrategia. Itsearviointiraportissa ei käsitellä Jyväskylän ammattikorkeakoulun T&K-strategian mahdollista ohjausvaikutusta esimerkiksi koulutusohjelman osallistumiselle minkään osaamiskeskittymän toimintaan. Arviointivierailupäivän keskusteluissa johto nosti esiin hyvinvointimatkailun ja elintarvikealan osaamiskeskittymätyön, mutta Facility Management -koulutusohjelman osallistuminen tähän työhön jäi epäselväksi. Matkailu-, ravitsemis- ja talousalan koulutusyksikkö ja koulutusohjelma mieltävät itsensä osaksi laajaa hyvinvointialaa, mikä avaa ja on jo jonkin verran avannut synergisiä mahdollisuuksia Jyväskylän ammattikorkeakoulun muiden koulutusyksiköiden kanssa, mm. Informaatioteknologian instituutin, liiketalouden, sosiaali- ja terveysalan ja kulttuurialan koulutusyksikön kanssa. Tämä yhteistyö voi kehittyessään tukea myös Facility Management -koulutusohjelman kehittämistä.

Itsearviointiraportin mukaan osa henkilöstöstä kokee koulutusohjelman suunnittelun jääneen tällä hetkellä jälkeen suomenkielisten ohjelmien suunnittelusta. Facility Management -koulutusohjelma oli pitkään sidottu Groningenin vastaavaan ohjelmaan, siksi se ei kehittynyt samaan tahtiin kuin suomenkieliset ohjelmat. Vuonna 2004 koulutusohjelman rakenne muutettiin nykyiseen muotoon, ja se sai nimen Degree Programme in Facility Management. Itsearviointiraportista ja arviointipäivän keskusteluista ei täysin selviä, merkitsikö tämä muutos laajempaa sisällöllistä muutosta kuin Consumer Communication -osuuden jättäminen pois koulutusohjelmasta.

Arviointipäivän keskusteluissa nousi esiin pedagogisen strategian ja T&K-strategian ajankohtaisuus ja niiden merkitys koulutusohjelman suunnittelulle. Matkailu-, ravitsemis- ja talousalan koulutusyksikössä on alkanut prosessi, jossa kaikkia koulutusohjelmia kehitetään määriteltyjen kompetenssien pohjalta ja jossa arvioidaan ja suunnitellaan myös Facility Management -koulutusohjelman tulevaa kehitystä ja kehittämistä. Johto ja henkilöstö arvioivat samansuuntaisesti T&K-strategian täsmentyvän koulutusohjelman osalta tulevaisuudessa Mara Yritysklinikka yhteistyössä, joka on käynnistynyt keväällä 2007 ja joka henkilöstön mukaan avaa mahdollisuuksia myös tiiviimpään työelämäyhteistyöhön.

Itsearviointiraportissa Jyväskylän ammattikorkeakoulun strategioiden merkitystä koulutusohjelman suunnitteluun ei arvioida kovin paljon lukuun ottamatta kansainvälisyysstrategiaa. Arviointivierailulla kuva jonkin verran täsmentyi myös muiden strategioiden osalta. Kokonaisuudesta jää joka tapauksessa vaikutelma, että strategioiden ja käytännön toiminnan välistä yhteyttä tulisi koulutusohjelmassa vahvistaa.

2.2 Kansainvälisen laatutason ja kilpailukyvyyn tavoittelu kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla

Matkailu-, ravitsemis- ja talousalan englanninkielinen koulutusohjelma Degree Programme in Facility Management kehitettiin yhteistyössä hollantilaisen Hanzehogeschool Groningenin kanssa. Vierailupäivän keskustelujen mukaan tässä yhteistyössä noudatettiin hollantilaisten luomia laatukriteerejä. Samassa yhteydessä koulutusohjelma lanseerasi Suomeen Facility Management -käsitteen. Käsitteen laaja-alaisuus saattaa heijastua myös koulutusohjelman opetussuunnitelman sisällössä, koska käsitteen sovellusala on laajentunut tekniikasta ja kiinteistöistä palveluihin.

Koulutusohjelmalla on pitkä kokemus kansainvälisestä yhteistyöstä, koulutuksen kansainvälisestä vertailusta sekä akkreditointijärjestelmistä. Koulutusyksikkö on ollut alan kansallisten ja kansainvälisten järjestöjen jäsen vuodesta 1995. Koulutusohjelmalla on valmius yhteistyöhön Jyväskylän ammattikorkeakoulun International Schoolin kanssa. Yhteistyötä on tehty erityisesti International Business -koulutusohjelman kanssa.

Opiskelijoiden näkökulmasta kansainvälisen laatutason ja kilpailukyvyyn tavoittelu liittyy harjoittelun laadukkuuteen ja vaativuuteen. Koulutusohjelmaan kuuluu pakollisena vähintään yhden lukukauden opiskelu ulkomaisissa yhteistyöoppilaitoksissa. Opintoihin kuuluu myös viiden kuukauden mittainen harjoittelu pääsääntöisesti ulkomailla. Ul-

komailla on mahdollista olla pidempäänkin tai tehdä useampia vaihtojaksoja. Ulkomaisten opiskelijoiden on usein tarkoituksenmukaista suorittaa harjoittelu Suomessa. Vuosittain keskimäärin viisi ulkomaista opiskelijaa on aloittanut opiskelun koulutusohjelmassa.

Kansainvälisen kilpailukyvyyn näkökulmasta koulutusohjelman haaste on myös sen aloituspaikkamäärän rajoittuminen kahteenkymmeneen. Itsearviointiraportissa ja arviointivierailun keskusteluissa tämä välittyi huolena, johon tulisi löytää ratkaisu. Johdon mukaan aloituspaikkamäärän korottaminen matkailu-, ravitsemis- ja talousalan sisäisenä aloituspaikkojen jakona ei tässä vaiheessa näyttänyt tarkoituksenmukaiselta. Johto koki tärkeäksi koulutusohjelman säilyttämisen itsenäisenä koulutusohjelmana eikä vain englanninkielisenä suuntautumisvaihtoehtona, jollaisena se aloitti vuonna 1995 osana laajaa Matkailu-, ravitsemis- ja kuluttajapalvelujen koulutusohjelmaa.

Yhtenä vaihtoehtona aloituspaikkojen turvaamisessa voisi olla aloituspaikkojen jako useamman yhteistyöammattikorkeakoulun kesken. Facility Management -koulutusohjelma on ainoa Suomessa. Suomenkielisiä samalle sisältöalueelle valmentavia opintoja on Turun ammattikorkeakoulun sekä Laurea-ammatti-korkeakoulun Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelman alla.

Itsearviointiraportin ja vierailupäivän haastattelujen mukaan koulutusohjelman haaste on tällä hetkellä koulutusohjelman ydinajatuksen selkiyttäminen ja koulutusohjelman profiloituminen. Näin helpotettaisiin koulutuksen markkinointia ja opiskelijoiden sijoittumista työmarkkinoille. Facility Management -koulutusohjelman asemaa matkailu-, ravitsemis- ja talousalan kentässä tulisi lisäksi tutkia suhteessa suomenkielisiin alan koulutusohjelmiin ja selvittää rajapinnat muihin koulutusaloihin (liiketalous, tekniikka ja liikenne, sosiaali- ja terveysala). Myös opiskelijat toivat selkeästi esiin koulutusohjelman profiloinnin tärkeyden. Koulutusohjelman edelleen- tai uudelleenprofiloiminen edellyttää puolestaan kansainvälistä yhteistyötä ja vertailua, mihin koulutusohjelmalla on hyvät mahdollisuudet laajan partneriverkoston avulla.

2.3 Koulutusohjelman tavoitteiden päivittäminen tulevaisuuden työelämän vaatimuksia vastaaviksi

Koulutusohjelman tavoitteiden päivittyminen ja tulevaisuuden vaatimuksiin vastaaminen varmistetaan itsearviointiraportin mukaan työelämäyhteistyöllä ja alan kehityksen seurannalla. Henkilöstön mukaan

koulutusohjelman tavoitteiden päivittämisestä ja tulevaisuuden työelämän vaatimuksiin vastaamisesta huolehditaan jatkuvalla alan kehityksen seuraamisella, opetussuunnitelmatyöllä, arvioinneilla, Jyväskylän ammattikorkeakoulun laatutyöllä (OPALA-palautte ja Vuosi valmistumisesta -kysely), opiskelijapalautteilla sekä opettajien tekemällä opintojaksojen sisällön päivittämisellä. Mara Yritysklinikka ja Marata-klubi tarjoavat hyvän väylän työelämän edustajien palautteen keräämiseen. Harjoittelun ja opinnäytetöiden kautta syntyy luonteva väylä työelämäyhteyksien kehittämiseen. Itsearviointiraportin mukaan henkilöstö kokee, että tavoitteiden päivittyminen ja tulevaisuuden työelämän vastaavuus ovat jääneet liian pienelle huomiolle. Tämä nousi esiin myös vierailupäivän keskusteluissa. Haaste kytkeytyy koulutusohjelman uudelleenprofiloimistarpeeseen.

Facility Management -koulutusohjelmalla on hyvät mahdollisuudet käyttää hyväkseen kansainvälisen yhteistyöverkoston asiantuntemusta. Tietoa alan kansainvälisestä kehityksestä saadaan vaihto-opettajien, seminaarien ja konferenssien kautta. Arviointipäivän haastattelujen mukaan alan kansainvälisen kehityksen seuraaminen on jäänyt suurelta osin opettajien oman aktiivisuuden varaan, eikä sitä ole erityisesti ohjattu. Lisähuomion kiinnittäminen tähän seikkaan edesauttaisi koulutusohjelman profiloimista ja kehittämistä.

2.4 Koulutusohjelman opetus-, tarjonta- ja toteutussuunnitelman laatiminen

Koko henkilöstö osallistuu opetussuunnitelmatyöhön koulutuspäällikön johdolla. Avainasemassa suunnittelussa ovat koulutuspäällikkö, aihealuevastaava ja kv-koordinaattori. Koulutusohjelman tulevaisuutta pyritään ennakoimaan kuulemalla suunnittelussa sidosryhmiä mm. Marata-klubia, kokoamalla ennakoitietoa ja T&K-palautetta.

Koulutuspäällikkö laatii opetuksen tarjonta- ja toteutussuunnitelman yhteistyössä ydinopettajatiimin ja kv-koordinaattorin kanssa sekä yhteisten opintojen osalta International Business-koulutusohjelman kanssa. Lukuvuositarjonnan sykli suunnitellaan siten, että opiskelijoilla on mahdollisuus valmistua neljässä vuodessa. Koulutusohjelmassa on vähän yli-aikaisia opiskelijoita ja valmistumisajat ovat lyhimät matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla. Koulutuspäälliköllä on vastuu myös ulkopuolisten luennoitsijoiden hankkimisesta yhteistyössä kv-koordinaattorin kanssa sekä yhteistyöstä International Schoolin kanssa.

Henkilöstön mukaan yksittäisen opintojakson suunnittelusta vastaa kyseisen opintojakson vastuuopettaja ja isommista kokonaisuuksista opettajatiimi. Yhteistyötä koulutusohjelman opettajien kesken on ollut jonkin verran ja sen toivottiin lisääntyvän. Ongelmaksi suunnittelun näkökulmasta todettiin monien ulkopuolisten luennoitsijoiden osuudet: miten ne liittyvät osaksi suurempaa kokonaisuutta, syntykö päällekkäisyyksiä ja millainen on laatu- ja vaatimustaso. Tämän yksi vastaaja näki johtaneen koulutusohjelman sirpalemaisuuksien korostumiseen.

Opiskelijoiden osallistuminen opetussuunnitelmatyöhön tapahtuu lähinnä opintojaksopalautteen kautta. Opiskelijat eivät arviointipäivän haastattelujen mukaan kokeneet pääsevänsä vaikuttamaan koulutusohjelman opetussuunnitelmien laatimiseen. Opiskelijat ja henkilöstö pitävät kumpikin koulutusohjelman vahvuutena monikulttuurista opiskelijajoukkoa. Tämä näkyy paitsi erilaisuutena myös opiskelijoiden itsenäisyytenä, kokemusten monipuolisuutena ja haluna osallistua aktiivisesti koulutusohjelman opetuksen ja toteutuksen suunnitteluun. Opiskelijoiden osallistumishalukkuus nousi arviointivierailun yhteydessä selkeästi esiin. Tämän hyödyntäminen näyttäytyy koulutusohjelman kehittämishaasteena.

Valtakunnallisesti on meneillään matkailu-, ravitsemis- ja talousalan koulutuksen kehittäminen, ja opetussuunnitelmatyö on yksikössä aloitettu. Keskeisenä haasteena on suomenkielisten koulutusohjelmien sekä Facility Management -koulutusohjelman kehittäminen siten, että englanninkielisen ohjelman asema säilyy.

Koulutusohjelman ulkopuolisen opetuksen laadun seuranta koetaan haasteelliseksi. Toteutuksen aikataulullinen koordinointi International Business -koulutusohjelman kanssa on työlästä, koska jaksojärjestelmä on koulutusohjelmissa erilainen. Koulutusohjelman tekemän itsearvioinnin mukaan ulkopuolisten opettajien opetustarjonnan niveltäminen osaksi suurempia kokonaisuuksia on haasteellista.

3 Koulutusohjelman opetuksen toteutus

3.1 Opetuksen toteuttamista ohjaavat peruslinjaukset

Itsearviointiraportin ja haastattelujen perusteella Facility Management -koulutusohjelman opetuksen toteuttamista ohjaavia peruslinjauksia ovat kansainvälisyys ja kansainvälinen yhteistyö, työelämälähtöisyys, vuorovaikutus koulutuksen ja työelämän välillä, joustavuus, itseohjautuvuus, International School -yhteistyö sekä pedagogisen toimintasuunnitelman linjaukset. Koulutusohjelmalla on vahva kansainvälinen historia, mistä näyttönä on esim. yhteistyö hollantilaisen oppilaitoksen kanssa, useat kansainväliset partnerit sekä pitkä kokemus koulutuksen toteutuksessa. Lisäksi koulutusohjelmalla on synergistä yhteistyötä pääasiassa Jyväskylän ammattikorkeakoulun liiketalouden yksikön International Business -koulutusohjelman kanssa sekä yksittäisiä yhteistyömuotoja sosiaali- ja terveystieteiden, kulttuurialan, tekniikan ja liikenteen sekä Luonnonvarainsituutin kanssa.

Koulutusohjelmalla on itsearviointiraportissa esitettyjä peruslinjauksia melko runsaasti, mutta sille omaleimaiset peruslinjaukset näyttävät puuttuvan ja peruslinjauksista on monenlaisia näkemyksiä. Syntyy mielikuva, että koulutusohjelmassa ei ole riittävästi pohdittu koulutusohjelmalle ominaisia opetuksen toteuttamisen peruslinjauksia. Haasteena ovat myös taustaltaan monikulttuuriset opiskelijaryhmät. Koulutusohjelmalla on haastattelujen mukaan tavoitteena saada myös opiskelijat mukaan Mara Yritysklinikan toimintaan sekä eri projekteihin, varsinkin ulkomaalaisten opiskelijoiden kyvyt halutaan saada alueen yrittäjien käyttöön. Vaikka koulutusohjelmaan on paljon hakijoita aloituspaikkaa kohti (17,9 ensisijaista hakijaa vuonna 2006), niin ulkomaalaisten hakijoiden ja ulkomaalaisten aloittavien opiskelijoiden määrää tulisi lisätä (nykyisin vuosittain aloittaa noin viisi ulkomaalaista opiskelijaa).

3.2 Opiskelijan oppimisen tukeminen ja ohjaus

3.2.1 Henkilökohtaisten opintosuunnitelmien laadinta ja uraohjaus

Itsearviointiraportin ja henkilöstön haastattelun mukaan Facility Management -koulutusohjelman opiskelijat osallistuvat Career and Professional Development -opintojaksolle ensimmäisen vuoden aikana. Sen yhteydessä jokainen saa tukea oman opintosuunnitelmansa laadinnassa. Toisen vuoden suunnittelu tapahtuu pienryhmissä ensimmäisen vuoden keväällä. Ulkomaan opintojaksojen ja harjoittelujaksojen jälkeen jokaisen kanssa käydään henkilökohtaiset ohjauskeskustelut ja samoin keskustellaan opinnäytetyön aiheen valinnasta. Henkilöstön mukaan mobiiliratkaisuja yhteydenpitoon ja palautekäytänteisiin valmistellaan.

Itsearviointiraportin mukaan ohjaussuunnitelma päivitetään lukuvuosittain, mutta opiskelijahaastattelujen mukaan kaikki eivät päivitä ja dokumentoi ohjaussuunnitelmaansa. Varsinkaan kaikilla vanhemmilla opiskelijoilla HOPS ei ole käytössä. Opiskelijoiden mukaan ohjausta on, mutta se ei ole tarpeeksi konkreettista. Koulutusohjelmassa voitaisiin pohtia HOPSin edistymisen seuraamista määräaikaissa keskusteluissa nimettyjen opettajatutoreiden kanssa ensimmäisen opiskeluvuoden jälkeen.

3.2.2 Harjoittelun ohjaus

Itsearviointiraportin mukaan syksyisin järjestetään harjoitteluinfo ja kv-koordinaattori sekä aihealuevastaava opastavat ja auttavat harjoittelupaikkojen löytämisessä. Harjoittelun ohjaaja hyväksyy opiskelijan harjoittelusuunnitelman ja koulutuspäällikkö vahvistaa sen. Harjoittelun aikana opiskelija ja ohjaaja ovat sähköpostin välityksellä yhteydessä toisiinsa. Käytäntö on henkilöstön mielestä toimiva ja prosessi hyvin suunniteltu, koska verkkoympäristön opinpolussa on ohjeistus ja opiskelijalla on yhteysmahdollisuus ohjaajaan sähköpostitse harjoittelun aikana. Harjoittelun ohjausta annetaan myös verkossa, ja jälkikäteen käydään henkilökohtainen ohjauskeskustelu. Matkailu-, ravitsemis- ja talousalan yksikkö pilotoi sosiaali- ja terveystalouden yksikön kanssa TOVE-hankkeessa uusia teknologioita kansainvälisen harjoittelun ohjaukseen (verkkoympäristö, mobiiliratkaisut). Ulkomaan opintojaksojen ja harjoittelujaksojen jälkeen jokaisen opiskelijan kanssa käydään henkilökohtaiset ohjauskes-

kustelut. Ulkomaalaisten opiskelijoiden harjoittelua Suomessa tuetaan ja ohjataan enemmän kuin suomalaisten harjoittelua ulkomailla. Myös heidän harjoittelupaikoissaan käydään ohjauskäynnillä.

Haastatellut opiskelijat kokivat, että he saivat liian vähän tukea harjoittelupaikan etsimisessä. Harjoittelun ohjausta kaivattiin jo osana uraohjausta. Opiskelijoiden mielestä verkkoympäristössä (Study Path) oleva harjoitteluohjeistus ei yksinään riitä. He kaipasivat enemmän keskustelua harjoittelun tavoitteista ja harjoittelusta osana opintoja. Ennen harjoittelua annettavaan ohjaukseen toivottiin panostettavan enemmän, myös vertaisohjausta toivottiin. Haasteena on kaikkien opiskelijoiden saaminen ohjauksen piiriin, samoin ohjauksen järjestäminen kansainvälisessä harjoittelussa.

3.2.3 Opinnäytetöiden ohjaus

Itsearviointiraportin mukaan koulutuspäällikkö nimeää opinnäytetyön ohjaajan opinnäytetyön sisällön mukaan. Opiskelijoilla on käytössä opinnäytetyön ohjeet verkkoympäristössä (Study Path). Myös opinnäytetyön ohjaajille on sekä suomen- että englanninkieliset ohjeet. Opiskelijan opinnäytetyöprosessia ohjataan sekä ryhmässä (Bachelor's Thesis Seminar) että ohjaajan kanssa käydyissä keskusteluissa. Lähtökohtana opinnäytetyön tekemiselle ovat opiskelijan omat oppimistavoitteet ja ammatillinen kehittyminen. Niistä keskustellaan aihevalinnan yhteydessä.

Opinnäytetyöprosessi on sekä henkilöstön että opiskelijoiden näkökulmasta toimiva. Prosessi on sama sekä suomenkielisissä että englanninkielisessä koulutusohjelmassa julkaisumenettelyä myöten. Lisäksi koulutusohjelman opiskelijoille on järjestetty erillinen opintojakso tieteellisestä kirjoittamisesta englannin kielellä. Haastattelussa opiskelijat vielä toivoivat, että kielellistä ohjausta saisi aiemmin jo prosessin aikana eikä siten, että he luetuttavat ja korjaavat valmiin työn.

Arviointiryhmän näkemyksen mukaan opinnäytetyöprosessi on koulutusohjelman selkeä vahvuus. Koulutusohjelman hyvä käytäntö sopii sovellettavaksi kaikissa koulutusohjelmissa.

3.2.4 Opetus- ja opiskelumenetelmien valinta ja erilaisten oppimistyylien huomioiminen

Itsearviointiraportin mukaan opetusmenetelmiä pyritään käyttämään monipuolisesti ja erilaiset oppijat pyritään ottamaan huomioon tavoit-

teena esteettömät oppimisympäristöt. Joillakin opintojaksoilla voi olla vaihtoehtoisia suoritustapoja esim. virtuaaliopintoja. Eri kulttuureista tulevia opiskelijoita tuetaan mm. keskustelemalla erilaisista oppimistyyleistä ensimmäisen vuoden opinto-ohjauksessa. Opiskelijoiden mukaan vaihtoopiskelijoista huolehditaan keskimäärin hyvin, sillä heillä on järjestetty ohjelma ja opiskelijatutorit, jotka huolehtivat heistä. Opiskelijoiden mukaan kansainväliset tutkinto-opiskelijat kaipaavat enemmän tukea ja ohjausta sopeutumisessa suomalaiseen korkeakoulukulttuuriin.

Opettajat voivat melko vapaasti toteuttaa erilaisia opetusmenetelmiä ottaen huomioon opiskelijaryhmän. Haastattelujen perusteella tentit ja arvioitavat tehtävät muodostavat keskeiset suoritustavat. Henkilöstö kokee monikulttuurisessa ryhmässä opettamisen haasteelliseksi. Opiskelijoiden mukaan englanninkielisten opintojaksojen toteutukset ovat teoreettisempia kuin suomenkieliset, joilla toteutukset ovat ehkä monipuolisempia ja laajempia. Kansainvälisten opiskelijoiden mukanaolo opintojaksoilla on haaste, sillä opiskelijahaastattelujen mukaan opintojaksoilla, joiden toteutuksen pitäisi olla englanniksi, saattaa osa toteutuksesta kuitenkin olla suomeksi (esimerkiksi osittain suomenkielinen materiaali).

3.2.4 Oppimista edistävien oppimisympäristöjen ja työelämäyhteyksien rakentaminen

Itsearviointiraportin mukaan oppimisympäristöjen ja työelämäyhteyksien rakentamisessa avainasemassa ovat yritysvierailut, harjoittelut yrityksissä ja opinnäytetyöt yritysten tarpeisiin. Myös yritysten edustajat käyvät luennoimassa opiskelijoille. Kansainvälisistä opiskelijoista osa tekee harjoittelun alueen yrityksissä.

Mara Yritysklinikka tarjoaa yrityskohtaisia koulutus- kehittämis- ja tutkimuspalveluja sekä työelämän kehittämisprojekteja henkilöstölle ja oppimisen paikkoja opiskelijoille. Arviointivierailun yhteydessä opiskelijat totesivat Mara Yritysklinikan kautta toteutettaviin projekteihin osallistumisen toteutuvan toistaiseksi suomenkielisten opiskelijoiden osalta paremmin kuin englanninkielisten opiskelijoiden osalta.

Haastattelujen mukaan koulutusohjelman opiskelijat ovat tehneet T&K-toimintaan liittyviä projekteja toistaiseksi vähän. Syksystä 2007 alkaen Facility Management -koulutusohjelman opiskelijat ovat olleet mukana Mara Yritysklinikan projekteissa. Koulutusohjelman haasteena on myös synerginen yhteistyö muiden koulutusohjelmien ja -yksiköiden kanssa.

3.3 Työelämäyhteyksien ja T&K-työn hyödyntäminen oppimisessa ja opetuksessa

Itsearviointiraportin ja haastateltujen opiskelijoiden mukaan työelämäyhteyksiä ei ole opintojen alusta asti tarpeeksi eivätkä ne ole systemaattisia. Jonkin verran kontakteja on, esim. yritysvierailut, mutta niitä voisi lisätä ja monipuolistaa ja mahdollistaa ne kaikille opiskelijoille, myös suomea osaamattomille. Joillekin ensimmäinen todellinen kontakti työelämään on ollut harjoittelujakso. Henkilöstön mukaan useiden kansainvälisten opiskelijoiden vaatimaton suomen kielen taito on este tarkoituksenmukaisen harjoittelun suorittamiselle alueen yrityksissä. Myöskään työelämällä ei aina ole valmiutta vastaanottaa englanninkielistä harjoittelijaa. Kansainvälisten opiskelijoiden osallistuminen T&K-toimintaan ja sen kautta oppimiseen on haaste. Mara Yritysklinikan mahdollisuuksien hyödyntäminen on alkanut vasta syksyllä 2007. Sen odotetaan parantavan oleellisesti alueellista työelämäyhteistyötä.

Opiskelijat kokivat, että suomenkielinen koulutus on kokonaisuudessaan käytännöllisempää ja että vieraskielinen koulutus jää teoreettisemmaksi. Toisaalta opiskelijoilla on paljon hyviä kokemuksia harjoittelusta ulkomailla.

3.4 Koulutusyksiköiden ja -ohjelmien välinen yhteistyö

Itsearviointiraportin mukaan koulutusyksikkö ja koulutusohjelma ovat olleet alusta asti aktiivisesti mukana International Schoolin toiminnassa. Opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa yhteistyö on kiinteää International Business -koulutusohjelman kanssa. Markkinoinnissa yhteistyötä tehdään koko International Schoolin kanssa.

Yhteistyötä tulisi kehittää matkailu-, ravitsemis- ja talousalan suomenkielisten koulutusohjelmien kanssa. Tutkimus- ja kehittämistoiminnassa on hyödyntämätöntä yhteistoimintamahdollisuutta. Henkilöstön haastattelun perusteella voidaan todeta, että kansainväliselle koulutusohjelmalle ilmeisen hyödyllisiä yhteistyömahdollisuuksia ammatillisen opettajakorkeakoulun, kirjaston tai kielikeskuksen kanssa voitaisiin hyödyntää enemmän (esim. English as a tool for teaching). Haastattelussa ilmeni myös, että kielikeskuksen kielitutorien toimintaa vieraskielisen opetuksen tukemiseksi ei vielä tunneta.

Opiskelijat toivoivat, että Jyväskylän ammattikorkeakoulussa opintotarjonta olisi organisoitu siten, että osallistuminen toisten koulutusoh-

jelmien tarjontaan mahdollistuisi sujuvammin. Opiskelijahaastattelujen mukaan on opiskelijan velvollisuus huolehtia riittävästä edeltävistä opinnoista. Eri koulutusohjelmien yhteistoteutuksissa voitaisiin kuitenkin huolehtia paremmin esim. terminologian perillemenosta erillisellä ohjauksella tai monisteella.

3.5 Opettajien yhteistyö opetuksen toteuttamisessa

Itsearviointiraportin mukaan Facility Management -koulutusohjelmassa opettavien opettajien tiimi on perustettu syksyllä 2007 edistämään yhteistyötä. Opiskelijoiden valmistumisesta pidetään huolta. Yliaikaisia opiskelijoita on vähän (vuonna 2006 yksi opiskelija). Keskeyttämisprosentti on pieni (3,4 %) verrattuna Jyväskylän ammattikorkeakoulun keskiarvoon (9,0 %).

Itsearviointiraportin ja haastattelun henkilöstön mukaan koulutusohjelman opettajien yhteistyötä toivotaan lisää, jotta koulutuksessa ei olisi päällekkäisyyttä eikä toisaalta jäisi aukkoja.

3.6 Opintojaksojen toteutuksen ajoitus

Itsearviointiraportin mukaan ajoitus suunnitellaan siten, että opiskelija voi suorittaa 60 opintopistettä lukuvuodessa. Koulutuspäällikkö vastaa aikatauluista ja työstää ne lukuvuosittain opettajien kanssa neuvoteltuaan. Henkilöstön haastatteluista kävi ilmi, että opiskelijoiden kanssa ajoitusta suunnitellaan opintojakson kuluessa.

Haastatteltujen opiskelijoiden mukaan eri opintojaksojen väliset työmäärät opintopistettä kohden ovat usein erilaajuiset. Varsinkin ulkomaanvaihdosta ei aina saa työmäärään nähden samaa opintopistekertymää kuin kotimaassa tapahtuvasta opiskelusta. Myös eri jaksot lukuvuoden aikana kuormittuvat epätasaisesti. Haasteena ovat kerran lukuvuodessa tai harvemmin tarjottavat opintojaksot ja harjoittelun tai koko lukukauden poissaolon (esim. vanhempainloma) yhteensovittaminen. Opiskelijat totesivat, että he voivat antaa palautetta ajoituksista, mutta he toivoivat pääsevänsä mukaan myös ajoituksen suunnitteluun.

Pedagogiset perusteet opintojaksojen ajoitukselle eivät nousseet esiin arviointiprosessissa. Arviointiryhmän mielestä opintojaksojen ajoituksen lähtökohdaksi tulee jatkossa nostaa entistä selkeämmin kompetenssien kehittyminen.

4 Koulutusohjelman tulokset ja opiskelijoiden oppiminen

4.1 Koulutusohjelman tavoitteiden ja opetus-suunnitelman toteutumisen arviointi ja varmistaminen

Koulutusohjelman opetuksellisten tavoitteiden ja opetussuunnitelmien toteutumista pyritään seuraamaan erilaisilla laadunvarmistusjärjestelmään kuuluvilla menettelyillä. Näistä käytetyimmät ovat opiskelijoille suunnatut OPALA-palaute, Jyväskylän ammattikorkeakoulun Vuosi valmistumisen jälkeen -kysely ja opintojaksokyselyt. Koko koulutusohjelmaa on arvioitu sekä ammattikorkeakoulun sisällä että kansainvälisesti. Koulutusohjelma noudattaa toiminnassaan ammattikorkeakoulun toiminnanohjauksen käsikirjaa, johon yksikkö tekee tarvittaessa omia täsmennyksiä. Mara Yritysklinikalla on lisäksi omaa laatua varmentavaa ohjeistusta. Koulutusohjelmassa seurataan opetussuunnitelmien toteutumisesta pääosin opiskelijoilta kerättävällä opintojaksokohtaisella palautteella. Johdon ja henkilöstön mielestä palautetta olisi tarpeen saada enemmän varsinkin työelämästä.

Itsearviointiraportin ja arviointivierailun haastattelujen perusteella ei muodostu selkeää kuvaa siitä, miten hyvin koulutusohjelmassa ollaan selvillä asetettujen tavoitteiden toteutumisesta. Arviointiryhmän mielestä näyttää siltä, että opetuksen ja oppimisen tuloksia ei tällä hetkellä verrata koulutusohjelman asettamiin tavoitteisiin (kuten kompetenssien saavuttaminen). Sellaisia mekanismeja, joilla varmistetaan toiminnan kehittäminen arvioinnin perusteella, ei ole luotu. Kaiken kaikkiaan tulosten arvioinnin tulisi olla järjestelmällisempää ja säännöllisempää.

4.2 Työelämän osallistuminen koulutusohjelman toteutuksen ja sen tulosten arviointiin

Itsearviointiraportin mukaan työelämästä kerätään palautetta lähinnä opiskelijoiden suorittaman harjoittelun yhteydessä. Koulutusosalalla on otettu käyttöön suomalaisille työnantajille suunnattu harjoittelun palautekysely. Lisäksi työelämäpalautetta saadaan opinnäyte- ja projektitöiden yhteydessä ja yritysvierailujen aikana sekä vierailevilta luennoijilta ja muiden henkilökohtaisten kontaktien kautta.

Haastattelujen perusteella koulutusohjelmassa toivotaan parannusta tilanteeseen. Työelämä ei ole osallistunut koulutusohjelman arviointiin ja kehittämiseen järjestelmällisesti. Ammattikorkeakoulun yhteinen työelämäpalautte valmistuneiden osaamisesta palvelee tällä hetkellä vain suomenkielisiä koulutusohjelmia. Alumniverkoston ja Marata-klubin asiantuntemusta haluttaisiin hyödyntää tehokkaammin.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että työelämän osallistumista koulutusohjelman arviointiin ja kehittämiseen tulisi vahvistaa. Työnantajapalautetta voisi kerätä säännöllisemmin, mm. ulkomailla tapahtuvan harjoittelun ohjaajilta.

4.3 Opintojaksojen toteutuksen onnistumisen arviointi

Koulutusohjelma seuraa opintojaksojen toteutumista opiskelijoille suunnatuin palautekyselyin. Opintojaksopalautetta kerätään jokaiselta neljältä jaksolta satunnaisesti valituilta opintojaksoilta Digium-ohjelmaa käyttäen. Tavoitteena on, että jokainen opintojakso tulee arvioiduksi kerran vuodessa. Tarvittaessa koulutuspäällikkö ja opettaja keskustelevat opintojakson kehittämisestä. Kyselyn tuloksia käydään läpi koulutusohjelman ja opiskelijajärjestön järjestämässä opettajien ja opiskelijoiden yhteisessä kokoontumisessa kerran vuodessa keväisin. Kirjallisen palautteen lisäksi opiskelijat antavat suullista palautetta suoraan opettajille ja koulutuspäällikölle. Arviointivierailun haastatteluissa kävi ilmi, että palautteen antaminen koetaan puolin ja toisin tärkeänä ja että opettajat toivovat saavansa suurempaa palautetta opiskelijoilta. Henkilöstö tuntuu pitävän palautejärjestelmää toimivana, mutta opiskelijoiden mielestä arviointi ei ole ollut riittävän järjestelmällistä. Opiskelijat eivät näytä olevan varmoja siitä, että heidän mielipiteensä vaikuttaa tulevien opintojaksojen toteutukseen.

Arviointiryhmän mielestä opintojaksojen arviointia tulisi kehittää kattavammaksi ja systemaattisemmaksi. Olisi suotavaa kerätä palautteita kaikilta opintojaksoilta, dokumentoida tulokset, tehdä tarvittavat muutokset ja seurata, että toimenpiteillä on haluttu vaikutus. Prosessin tulee olla niin läpinäkyvä, että opiskelijatkin ymmärtävät laadunvarmistuksen perimmäisen tarkoituksen. Digium-kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden osuus on usein niin pieni, että johtopäätösten tekeminen palautteesta on vaikeaa. Opiskelijoita voitaisiin motivoida palautteen antamiseen esimerkiksi siten, että käytäisiin heidän kanssaan läpi sellainen tapaus, jossa palautteella on ollut vaikutusta opetuksen toteutukseen. Haastattelussa

opiskelijat korostivat myös positiivisen palautteen tärkeyttä. Positiivinen palaute pitää myös huomioida ja sen antamiseen tulee kannustaa.

4.4 Opiskelijoiden oppimisen arviointi

Itsearviointiraportin ja henkilöstön haastattelun mukaan koulutusohjelmassa arvioidaan opiskelijoiden oppimista verrattain monipuolisilla tavoilla. Pääasiassa käytetään opettajan laatimia oppimistehtäviä ja tenttejä. Numeroarvioinnin lisäksi opettajat antavat sanallista palautetta suullisesti ja kirjallisesti. Opiskelijoiden itse- ja vertaisarviointia käytetään myös, erityisesti opinnäytetyöprosessin aikana. Myös toistensa ryhmätöitä opiskelijat pääsevät arvioimaan R5-oppimisympäristössä. Työnantajien arvio oppimisesta on mahdollista opiskelijoiden suorittaman harjoittelun tai projektien yhteydessä.

Arviointivierailun haastattelussa opiskelijat toivoivat nykyisen palautteen lisäksi saavansa enemmän ja monipuolisempaa palautetta ja arviointia, kuten esimerkiksi palautekeskustelu ryhmässä tai henkilökohtainen kirjallinen palaute. Opiskelijoiden mukaan opintojakson edellyttämän työmäärän ja opintopisteiden määrän suhde vaihtelee suuresti riippuen siitä, kuka on opettaja ja minkä koulutusalan opintojaksosta on kyse. Vielä suurempia eroja syntyy, kun vertailee ulkomailla (kuten Hollannissa ja Hong Kongissa) tehtyjä suorituksia vastaaviin kotimaisiin.

Oppimisen arviointi on haasteellista. Moni opiskelija ja opettajakin voi ajatella sen rajoittuvan opintosuoritusten (tehtävien, töiden ja tenttien) perusteella annettavaan arvosanaan. Arvioinnin tulee perustua osaamistavoitteisiin ja sen täytyy olla avointa. Arviointikriteerien pitää olla ennalta määriteltyjä ja yhdessä sovittuja. Koulutusohjelmassa tulisi pohtia, miten oppimistavoitteita ja arviointikriteereitä voitaisiin kehittää vertailukelpoisiksi paitsi ammattikorkeakoulun sisällä myös kansallisesti ja kansainvälisesti.

4.5 Arviointi- ja palautetiedon hyödyntäminen koulutusohjelman kehittämistyössä

Itsearviointiraportissa opetushenkilöstö toteaa hyödyntävänsä opintojaksopalautteita suunnitellessaan uusia toteutuksia. Yleisluontoisemman OPALA-kyselyn tuloksia käsitellään myös opettajatiimeissä ja niiden perusteella tehdään korjaavia toimenpiteitä. Niin opettajien kuin opiskelijoidenkin mielestä palautetiedon hyödyntämisessä on kuitenkin kehittämisen varaa.

Koulutusohjelman olisi syytä rakentaa palaute- ja arviointijärjestelmänsä systemaattiseksi niin, että se antaa relevanttia tietoa toiminnan nykytilasta ja ohjaa kehittymistä. Toimijoiden vastuita prosessin eri vaiheissa tulisi selventää. Tiedottamisella huolehditaan siitä, että kaikki osapuolet työnantajia ja opiskelijoita unohtamatta ymmärtävät oman roolinsa laadun varmistamisessa.

4.6 Seuraavat keskeiset vaiheet koulutusohjelman kehittämisessä

Itsearviointiraportissa henkilöstö toteaa, että koulutusohjelman kehittäminen on kriittisessä vaiheessa. Koulutusyksikössä aloitetun opetus-suunnitelmauudistuksen yhteydessä tulee myös koulutusohjelman asema tarkasteltavaksi. Johdon mukaan koulutusohjelman profilia ollaan tarkentamassa. Koulutusohjelmaa pidetään tärkeänä Jyväskylän ammattikorkeakoulun kansainvälisyyden ja kilpailukykyisyyden säilyttämisessä. Degree Programme in Facility Management -koulutusohjelman vetovoimaisuus ja kansainväliset kontaktit ovatkin erinomaiset. Haasteena on koulutusohjelman kilpailukykyyn säilyttäminen korkeakoulujen rakennuudistuksessa.

5 Koulutusohjelman toteuttamista edistävät tukipalvelut

Tukipalveluita ovat

- laatu ja arviointityö
- viestintäpalvelut
- kirjasto- ja tietopalvelut
- T&K-kehittämispalvelut
- tietohallintopalvelut ja mikrotuki
- opintotoimiston palvelut
- kv-toimiston palvelut
- koulutuksen kehittämispalvelut sisältäen mm. rekrytointipalvelut opiskelijoille
- talous-, henkilöstö- ja tilapalvelut
- opiskelijaterveydenhuolto, työterveyspalvelut.

Matkailu- ravitsemis- ja talousalalla on käytettävissään Mankolan kampuksella opintotoimiston, päätoimisen kv-koordinaattorin, atk-tukihenkilön sekä alan kirjaston palvelut. Nämä palvelut täydentävät pääkampuksen palveluja. Kaikki muut tukipalvelut keskittyvät pääsääntöisesti pääkampukselle. Arviointivierailun haastattelussa johdolta kysyttiin paikallisten ja keskitettyjen tukipalvelujen välisen yhteistyön ja koordinoinnin toimivuutta. Yhteistyö arvioitiin toimivaksi. Enemmän haluttaisiin kuitenkin saada aikaiseksi työelämään suuntautuvassa yhteistyössä: yhteydenpidossa alumneihin ja opiskelijoiden rekrytointipalveluissa.

Henkilöstö arvioi itsearviointiraportissa, että tukipalveluilla on keskeinen merkitys ja ne toimivat pääsääntöisesti hyvin. Arviointivierailun haastattelussa henkilöstö mainitsi eniten omaa työtä auttaviksi palveluiksi kv-palvelut erityisesti kv-koordinaattorin toimesta, kirjaston, tietohallintopalvelut ja opintotoimiston. Esiin tuotiin huoli atk-laitteistojen vanhenemisesta, kun riittäviä investointeja uusiin tietokoneisiin ei ole muutamaan vuoteen tehty. Virtuaaliopintojen toteutukseen toivottiin vahvempaa teknistä ja sisällöllistä tukea. Opettajien osaaminen ei välttämättä riitä esim. kuvankäsittelyn ja videoneuvottelujen laadukkaaseen toteutukseen. Myös kompetenssiperustaiseen opetussuunnitelmatyöhön kaivattiin koulutusta ja keskustelua koko ammattikorkeakoulun tasolla.

Arviointivierailun haastattelussa henkilöstö pohti laatu- ja arviointityötä yksikössä. Siihen luettiin kuuluvaksi itsearviointi, ristiinarviointi ja kansainväliset arvioinnit, opiskelijoiden antama palaute opintojaksoilta ja valmistumisvaiheessa sekä työnantajapalaute. Aiemmin yksikössä painotettiin laatujärjestelmän rakentamista, mutta nyt osa henkilöstöstä katsoi laatu työn olevan lähempänä käytännön toimintaa. Toiset taas mielsivät sen enemmänkin ohimenevänä ”isminä”. Yhtenä mahdollisena askeleena eteenpäin mainittiin työelämäpalautteen ja opiskelijapalautteen saattaminen suuremman joukon hyödynnettäväksi. Ajankohtaisena teemana yksikön laatu työssä on toiminnanohjauskäsikirjan käytön edistäminen ja yksikön laatu käsikirjan kehittäminen.

Opiskelijat arvioivat itsearviointiraportissa tutuimmiksi ja hyödyllisimmiksi tukipalveluiksi kirjasto- ja tietopalvelut sekä tietohallinnon, opintotoimiston, kv-toimiston ja opiskelijaterveydenhuollon palvelut. Tuntemattomampia opiskelijoille olivat laatu- ja arviointityö, viestintäpalvelut, T&K-kehittämispalvelut, rekryointipalvelut sekä talous-, henkilöstö- ja tilapalvelut. Näistä ainoastaan rekryointipalvelut ovat ensisijaisesti opiskelijoille tarkoitettuja palveluita. Itsearvioinnissa kukaan opiskelijoista ei tuntenut rekryointipalveluita, vaikka niiden ajateltiin varmasti olevan hyödyllisiä opiskelijoille. Samansuuntainen viesti saatiin opiskelijoilta myös arviointivierailun haastattelussa: kirjasto, opintotoimisto ja tietohallintopalvelut ovat tärkeimpiä, muiden sisällöstä opiskelijoilla on epämääräisempi kuva.

Arviointivierailun haastattelussa opiskelijat toivat esiin myös tilanahtauden. Puutetta on ryhmätyötiloista ja ruokalassa on ruuhkaa. Opiskelijoiden mielestä tietokoneita on aivan riittämättömästi. Tilanahtaus ja tietokoneiden puute on pahentunut liiketalouden yksikön siirryttyä Mankolaan. Tilanahtautta oli kuitenkin jo ennen tätä.

Kansainväliset opiskelijat toivoivat itsearviointiraportissa kv-toimistolta aktiivisempaa roolia erilaisen kansainvälisille opiskelijoille suunnatun ohjelmatarjonnan suhteen. Toisaalta tämän roolin nähtiin kuuluvan myös opiskelijakunnan (JAMKO) International Clubille. JAMKO ja sen alajärjestö nähtiin muutenkin opiskelijoille tärkeänä tukipalveluna. Kehittämistarvetta tosin nähtiin opiskelijajärjestön tiedotuksessa kv-opiskelijoille. Yleisesti ottaen opiskelijat olivat sitä mieltä, että tietoa on riittävästi saatavilla, mutta tiedotuksen ajoittamisessa on parannettavaa.

Itsearviointiraportissa todetaan, että tukipalveluja tulisi linkittää ja kehittää vielä enemmän ydinpalveluja tukeviksi. Erityisesti pääkampuksella toimivat tukipalvelut koetaan koulutusohjelmassa vieraiksi. Tukipalvelujen tuntemusta pitäisi koulutusohjelmassa parantaa.

6 Vahvuudet ja kehittämisehdotukset

6.1 Koulutusohjelman vahvuudet

Kontribuutio ammattikorkeakoulun kansainvälisyysstrategiaan

Koulutusohjelma toteuttaa Jyväskylän ammattikorkeakoulun kansainvälisyysstrategiaa sekä edistää koko ammattikorkeakoulun kansainvälistymistä. Kansainvälisyys on koulutusohjelman lähtökohta, joka edistää opiskelijoiden liikkuvuutta myös suomenkielisissä koulutusohjelmissa. Koulutusohjelmassa on päästy tasapainoiseen opiskelija- ja henkilöstöliikkuvuuteen. Koulutusohjelma saa aikaan synergistä yhteistyötä Jyväskylän ammattikorkeakoulun muiden vieraskielisten ohjelmien kanssa, mikä heijastuu osittain koko oppilaitoskulttuuriin mm. englannin kielen käyttönä koko yksikössä. Yhteistyötä Jyväskylän ammattikorkeakoulun sisällä tehdään International Business -koulutusohjelman sekä International Schoolin kanssa.

Koulutusohjelmalla on laaja partneriverkosto opiskelijoiden kansainvälisen liikkuvuuden toteuttamista varten. Koulutusohjelma on profiloimassa kansainvälisiä kumppanuuksiaan Jyväskylän ammattikorkeakoulussa hiljattain toteutetun partneriarvioinnin pohjalta. Koulutusohjelma on juurruttanut Facility Management -ajattelun Suomeen. Koulutusohjelmalla on lisäksi kokemusta kansainvälisestä yhteistyöstä, koulutuksen kansainvälisestä vertailusta ja akkreditoinnista.

Koulutusohjelman vetovoimaisuus ja kehityshakuisuus

Täysin vastaavaa koulutusohjelmaa ei ole muissa ammattikorkeakouluissa. Koulutusohjelmaan on paljon ensisijaisia hakijoita: 17,9 hakijaa aloituspaikkaa kohti. Vastaava luku Jyväskylän ammattikorkeakoulussa on 5,9 ja matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla koko maassa 4,5. Runsa hakijamäärä takaa vakaan opiskelijapohjan. Lisäksi keskeyttämisprosentti on varsin alhainen (3,4) verrattuna matkailu-, ravitsemis- ja talousalaan koko maassa (8,0) ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun keskiarvoon (9,0).

Koulutusohjelmalla on pyrkimys kehittyä työelämän tarpeita vastaavasti. Koulutusohjelma on aloittanut Mara Yritysklinikan hyödyntämisen oppimisympäristönä. Tämä vahvistaa aluekehitystyötä kansainvälistäen

samalla keskisuomalaisia pk-yrityksiä. Koulutusohjelman tuottamalla osaamisella on myös potentiaalista kysyntää esimerkiksi Suomen lähi-alueilla. Opetussuunnitelmaa kehitetään suunnitelmallisesti ja osaamistavoitteisesti. Syksystä 2007 alkaen opiskelijat ovat mukana opetussuunnitelmatyössä. Kansainvälisen harjoittelun ohjauksen kehittämiseksi osallistutaan kehittämishankkeeseen (TOVE).

Opinnäytetyöprosessin systemaattisuus

Koulutusohjelmassa kuten koko yksikössä opinnäytetyöprosessi on hoidettu esimerkillisesti. Opinnäytetöiden aiheet ovat pääsääntöisesti työelämästä. Prosessin aikaisessa ohjauksessa hyödynnetään eri vaiheissa olevien opiskelijoiden viikoittaisia seminaareja. Kielellistä ohjausta on opiskelijoille tarjolla samalla periaatteella kuin suomenkielisisä töissä. Menettely parhaiden töiden julkaisemiseksi on olemassa.

6.2 Ehdotukset koulutusohjelman kehittämiseksi

Koulutusohjelman profiloituminen ja tulevaisuuden ratkaisut

Koulutusohjelman haasteena on koulutusohjelman ydinajatuksen selkiyttäminen. Koulutusohjelman selkeämpi profiloituminen helpottaisi koulutuksen markkinointia työelämälle ja opiskelijoiden sijoittumista työmarkkinoille. Tässä työssä auttaisi alan kehityksen seurannan selkeä vastuuttaminen ja resursointi.

Koulutusohjelman on syytä etsiä ratkaisuja, joilla turvataan korkeakoulujen rakenteellisissa uudistuksissa koulutusohjelmalle riittävä aloituspaikkamäärä joko yhteistyössä Jyväskylän ammattikorkeakoulun tai mahdollisesti muiden ammattikorkeakoulujen kanssa. Tässä yhteydessä on mahdollisuus tarkentaa ja syventää yhteistyötä valittujen kansainvälisten kumppaneiden kanssa. Strategisesti valittujen kumppaneiden avulla myös koulutusohjelman suunnittelua ja toteutusta on mahdollista fokusoida. Koulutusohjelman vetovoimaisuus antaa hyvän pohjan tuleville ratkaisuille.

Opintojaksojen arviointi ja palautejärjestelmä

Opintojaksojen arviointiperusteet ja -kriteerit tulisi olla kaikkien tiedossa, jotta oppimisen arviointi olisi systemaattista ja läpinäkyvää. Opintojaksojen kuormittavuuden suunnittelun tulisi olla yhteismitallista. Englanninkielisten opintojaksojen toteutus vaikuttaa teoreettisemmalla kuin vastaavien suomenkielisten opintojaksojen. Haasteena näyttää olevan

erikielisten opintojaksojen toteutus samansisältöisenä ja -tasoisena. Myös Mara Yritysklinikan kautta toteutettaviin projekteihin osallistuminen on toteutunut suomenkielisten opiskelijoiden osalta helpommin kuin englanninkielisten opiskelijoiden

Palaute- ja arviointijärjestelmää tulisi kehittää systemaattiseksi, jotta saataisiin relevanttia tietoa toiminnan nykytilasta. Arviointi- ja palaute-tietoon perustuvasta kehittämisestä tulisi huolehtia. Tiedotus kaikille osapuolille on varmistettava, jotta kaikki osapuolet työnantajia ja opiskelijoita unohtamatta ymmärtävät oman roolinsa laadunvarmistamisessa.

Ohjauksen varmistaminen koko koulutuksen ajan

Opiskelijoiden ohjaus toimii hyvin ensimmäisen vuoden aikana. Myöhemmin opiskelijat tarvitsevat ohjausta lisää mm. harjoittelupaikan etsimisessä sekä harjoittelun aikana. Uraohjaus ja HOPSien teko ja päivittäminen vaativat panostusta. Vieraskieliset opiskelijat kohtaavat vaikeuksia harjoittelussaan. Haasteina ovat sopivien harjoittelupaikkojen valinta ja opiskelijoiden suomen kielen taidon parantaminen.

6.3 Ehdotukset tukipalvelujen ja ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseksi

International Schoolin toiminnan vahvistaminen

International Schoolin roolia kannattaa vahvistaa koko Jyväskylän ammattikorkeakoulun englanninkielisten ohjelmien yhteistyön koordinoijana ja kehittäjänä. International Schoolin pitäisi poistaa koulutusohjelmien yhteistyötä estäviä rakenteita. Toiminnasta tiedottamista korkeakouluyhteisön sisällä on syytä lisätä. Jyväskylän ammattikorkeakoulussa tulisi kiinnittää huomiota siihen, että eri koulutusohjelmien lähtökohdat ja tavoitteet tulevat huomioon otetuiksi yhteisten opintojaksojen suunnittelussa, jotta koulutusohjelmien opiskelijoiden tasavertainen kohtelu voitaisiin turvata.

Oppimista tukevat tila- ja laiteratkaisut

Oppimisympäristöjen ja opetus-oppimisprosessien kehittämistä tulee tukea tilaratkaisuilla. Tarvitaan enemmän ryhmätyö- ja pienryhmäohjaus-tiloja, joita myös opiskelijat voivat varata. Atk-laitteistojen ja ohjelmistojen ajantasaisuudesta tulee huolehtia. Virtuaaliopetuksen monipuolisempi käyttö edellyttää vahvempaa teknistä tukea.

Opinnäytetyöprosessin parantaminen

Matkailu-, ravitsemis- ja talousalan opinnäytetyöprosessia kannattaisi soveltaa mallina koko ammattikorkeakoulun opinnäytetyökäytäntöjen kehittämisessä. Hyvä opinnäytetyöprosessi osaltaan varmistaa laadukkaat opinnäytetyöt ja opiskelijoiden valmistumisen määräajassa. Open Access -hankkeen myötä opinnäytetyöt tulevat internetiin kaikkien nähtäville.

Laboratorioalan koulutusohjelman ristiinarviointiraportti

TAPANI ÄIJÄNEN
TERO JANATUINEN
ANTTI HAKULINEN
SOILI PARTANEN
ARJA-LEENA SAASTAMOINEN
JUHA TIMONEN
HANNA VAUHKONEN

1 Laboratorioalan koulutusohjelman ristiinarviointi

1.1 Tietoja koulutusohjelmasta

Koulutusohjelma käynnistettiin Jyväskylän ammattikorkeakoulussa 20 aloituspaikalla vuonna 1999. Ensimmäiset opiskelijat valmistuivat koulutusohjelmasta lukuvuonna 2002–2003. Lisäksi koulutusohjelmassa on ollut kaksi aikuistoteutusta, jotka alkoivat syksyllä 2001 ja syksyllä 2004. Vuosien varrella aloituspaikkamäärä on noussut 22:een. Toistaiseksi koulutusohjelmasta on valmistunut 98 laboratorioanalyttikkoa.

Laboratorioalan koulutusohjelmasta valmistuu nykyaikaisen laboratorioanalytiikan taitajia eri teollisuusalojen, tutkimuslaitosten ja viranomaislaboratorioiden tarpeisiin muun muassa puunjalostus- ja kemianteollisuuden sekä elintarvike- ja ympäristöalan laboratorioihin. Koulutus tarjoaa myös valmiuksia alan myynti- ja markkinointitehtäviin.

Syventävät vaihtoehdot opinnoissa ovat kemia/bioanalytiikka tai paperikemia/-tekniikka. Kemian/bioanalytiikan valinnet työskentelevät esimerkiksi lääketehtaassa, ympäristö- tai elintarvikelaboratoriossa ja paperikemian/-tekniikan valinnet esimerkiksi sellu- tai paperitehtaan laboratoriossa.

Laboratorioanalyttikon työtehtäviä ovat muun muassa laboratorion esimiestehtävät, tuotannon asiantuntijatehtävät sekä tutkimus-, tuotekehitys-, laadunvalvonta- ja suunnittelutehtävät laboratorioissa.

1.2 Ristiinarvioinnin suunnittelu ja toteutus

Laboratorioalan koulutusohjelman ristiinarviointiryhmä perustettiin rehtorin päätöksellä. Ryhmän jäsenten valintaperusteena oli monialainen ammattikorkeakouluopetuksen tuntemus, arviointikokemus sekä kiinnostus tehtävään. Ryhmän puheenjohtajana toimi koulutuspäällikkö Tapani Äijänen ja jäsenenä projektipäällikkö Antti Hakulinen, lehtori Soili Partanen, koulutuksen kehittämispäällikkö Arja-Leena Saastamoinen, yliopettaja Juha Timonen ja opiskelijakunnan edustaja Hanna Vauhkonen. Sihteerinä toimi laatupäällikkö Tero Janatuinen.

Arviointiryhmä toimitti koulutusohjelmalle ohjeistuksen ristiinarvioinnin toteutukseen 7.9.2007. Laboratorioalan koulutusohjelman

itsearviointiin osallistuivat kaikki laboratorioalan koulutusohjelmaan kuuluvat päätoimiset opetushenkilöt (kaksi lehtoria ja yksi yliopettaja) sekä tekniikan ja liikenteen yksikön laatuvaastava.

Opiskelijat osallistuivat itsearviointiin vuosikursseittain lukuun ottamatta ensimmäisen vuoden opiskelijoita. Opiskelijoille pidettiin luentojen aikana vastaustilaisuus, jossa aloitusryhmät jaettiin neljään ryhmään ja kullekin ryhmälle annettiin vastattavaksi tietty osa kysymyssarjasta.

Itsearviointiraportin kirjoittivat koulutuspäällikkö ja kaksi lehtoria, kommentoinnin suorittivat tekniikan ja liikenteen yksikön laatuvaastava ja yksikönjohtaja.

Koulutusohjelman itsearviointiraportti valmistui 8.10.2007. Raportin yhteydessä ristiinarviointiryhmälle toimitettiin toimintaa kuvaavat tunnusluvut ja niiden analyysi, jota täydennettiin myöhemmin. Myös opiskelijoiden alkuperäiset vastaukset toimitettiin ristiinarviointiryhmän käyttöön. Myöhemmin aineistoa täydennettiin koulutusohjelman kuvauksella, joka liitettiin ristiinarviointiraporttiin.

Arviointiryhmä vieraili koulutusohjelmassa 5.11.2007. Päivän aikana haastateltiin koulutusohjelman johtoa, henkilöstöä ja opiskelijoita. Johdosta haastateltavina olivat yksikönjohtaja Mikko R. Salminen, koulutuspäällikkö Esa Salo ja laatuvaastava Kirsi Niininen sekä henkilöstöstä lehtori Jaakko Leppä-aho, lehtori Ritva Mauranen ja koulutusohjelmasihteeri Mailis Salenius. Opiskelijoista haastatteluun osallistuivat kolmannen vuoden opiskelijat Tiina Kokki, Anni Nurminen ja Milja Rantanen sekä toisen vuoden opiskelijat Virpi Hakonen ja Anniina Savolainen.

Vierailun päätteeksi koulutusohjelmalle annettiin pikapalaute arvioinnin tuloksista. Arviointiryhmän laatima raportti oli koulutusohjelmassa kommentoitavana asiavirheiden osalta 11.–19.12.2007. Arvioinnin palautekokous arviointiryhmän ja koulutusohjelman edustajien kesken pidettiin 14.12.2007. Koulutusohjelma valitsee arvioinnin pohjalta omat kehittämiskohteet ja laatii niistä kehittämissuunnitelman. Arvioinnin seurantakokous pidetään joulukuussa 2008 tai alkuvuodesta 2009.

2 Koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelu

2.1 Ammattikorkeakoulun linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa

Itsearviointiraportin mukaan koulutuksen suunnittelun lähtökohtana ovat maakunnan tarpeet. Raportissa kuvataan, miten opetussuunnitelmaa on rakennettu yhteistyössä työelämän kanssa ja sen tarpeisiin. Valtakunnallinen yhteistyö tuo suunnitteluun laajan näkemyksen koulutuksen yleisistä tarpeista. Koulutusohjelman ja opintojaksojen sisällöt ja ajoitukset on laadittu elinkeinoelämän edustajista koostuneen neuvottelukunnan kanssa. Näin on varmistettu koulutusohjelman jatkuva kehittyminen ja yhteistyö elinkeinoelämän kanssa.

Opetussuunnitelma on arvioitu niiden ammattikorkeakoulujen henkilöstön kanssa, joissa on laboratorioalan koulutusohjelma, mikä on tuonut laajan näkökulman mukaan opetussuunnitelmaan. Kaikki opinäytetyöt tehdään elinkeinoelämän tarpeisiin, mikä auttaa opiskelijoita hyödyntämään ja soveltamaan tietojaan ja taitojaan suoraan yrityksissä ja mahdollisesti myös työllistymään yritysten kautta.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun kansainvälisyyttä korostava linjaus on otettu huomioon siten, että laboratorioalan koulutusohjelmaan sisältyy yksi kokonaan englanninkielinen lukukausi. T&K-toiminnassa yhteistyötä tehdään sekä yksikön sisällä että muiden yksiköiden kanssa.

Itsearviointiraportin perusteella vaikuttaa sitä, että JAMK:n linjausten selvittäminen suunnittelun taustaksi voisi olla tarpeen. Arviointivierailu vahvisti myös sen, ettei henkilöstöllä ollut kovin selvää mielikuvaa ammattikorkeakoulun strategisista linjauksista. Arviointivierailun tuloksena syntyi myös käsitys, että T&K-toiminnan tuntemus on toistaiseksi vielä vähäistä henkilökunnan keskuudessa, joskin on ymmärrettävää, että resurssointi toimintaan on rajoitettua henkilökunnan niukkuuden vuoksi.

Koulutusyksikön johdon linjaus on, että henkilöstö on mukana T&K-toiminnassa ja tämä näkyy välillisesti opetuksessa. Laboratorioalalla toiminta on kuitenkin sen verran alussa, että opiskelijoille asti se ei vielä näy. Sekä opiskelijat että opettajat kaipaavat lisää systemaattisia työelämäyhteyksiä, joskin henkilökunnan näkemyksen mukaan ammattikorkeakoulun ei tule tarjota opiskelijoille kaikkea valmiina.

Opiskelijoiden valmistautuminen englanninkielisen lukukauden toteutukseen vaatii vielä hieman hiomista, jotta opiskelijoiden opiskeluvalmiudet vieraalla kielellä ovat mahdollisimman hyvät kolmannen vuoden syksyyn mennessä.

2.2 Yksikön omat linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa

Arviointivierailun perusteella yksikön johdolla on selkeä käsitys yksikön strategioista suhteessa koko ammattikorkeakoulun linjauksiin. Tekniikan ja liikenteen yksikön strategiat pohjautuvat ammattikorkeakoulun strategioihin. Keskeiset strategiset lähtökohdat ovat aluekehitystoiminnan vahvistaminen sekä opetuksen ja T&K-toiminnan vahvistaminen. Jyväskylän ammattikorkeakoulussa koulutusohjelman painopisteet ovat paperiteollisuuden analytiikka ja bioanalytiikka sekä T&K-toiminnassa tällä hetkellä sisäilma-analytiikka. Koulutusyksikkö palvelee paperiteollisuutta koko Suomessa. Bioanalytiikan osalta toiminta-alueena on Keski-Suomen lisäksi Itä-Suomi ja Pohjanmaa rajoina Vaasa ja Pohjois-Pohjanmaa. Sisäilma-analytiikassa koulutusohjelman laboratorio on Keski-Suomessa lähes ainoa toimija.

Sekä itsearviointiraportin että arviointivierailun perusteella henkilöstöllä ei ollut selkeää kuvaa yksikön strategisista linjauksista eikä niiden näkymisestä koulutusohjelmassa ja sen opetuksen suunnittelussa. Riskinarvioinnin perusteella koulutusohjelman yhtenä kehittämiskohteena onkin yksikön strategioiden kirkastaminen etenkin koulutusohjelman henkilökunnalle.

2.3 Kansainvälisen laatutason ja kilpailukyvyyn tavoittelu kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla

Sekä itsearviointiraportin että arviointivierailun perusteella havaittiin, että englanninkielinen lukukausi tukee kotikansainvälistymistä sekä rohkaisee opiskelijoita lähtemään vaihtoon. Arviointivierailulla selvisi lisäksi, että varsin moni opiskelija näinkin pienestä koulutusohjelmasta lähtee vaihtoon. Koulutusohjelman kautta tulee myös muutamia ulkomaalaisia opiskelijoita harjoitteluvaihtoon, mikä osaltaan tukee alueen kansainvälistymistä.

Itsearviointiraportin ja arviointivierailun perusteella koulutusohjelmassa ei kuitenkaan ole ollut ulkomaisia luennoijia. Kansainväliset

luennoitsijat tai opettajat saattaisivat parantaa enemmän kansainvälistä laatua. Itsearviointiraportissa ei tullut selville, onko olemassa laboratorioalan koulutukselle sopivia kansainvälisiä laatukriteerejä. Tämä voisi olla selvittämisen kohteena koulutusohjelmaa kehitettäessä.

2.4 Koulutusohjelman tavoitteiden päivittäminen tulevaisuuden työelämän vaatimuksia vastaaviksi

Itsearviointiraportin ja arviointivierailun perusteella kävi ilmi, että neuvottelukunnan jäsenet ovat maakunnan yrityksissä työskenteleviä laboratorioalan asiantuntijoita. Arviointivierailulla selvisi, että työelämän neuvottelukunta koostuu VTT:n, Vapon, Jyväskylän kaupungin mikrobiologian laitoksen, kemian ja paperiteollisuuden edustajista. Heillä on siten ajan tasalla oleva tieto alan vaatimuksista. Neuvottelukunta kokoontuu kaksi kertaa vuodessa ja siellä käydään läpi opetussuunnitelmia yhdessä henkilöstön kanssa. Neuvottelukunnan kannanotot otetaan huomioon koulutusohjelman sisältöä ja rakennetta suunniteltaessa.

Arviointikäynnin perusteella selvisi, että ammattikorkeakoulun linjatukset koulutusohjelman tulevaisuudesta ovat vielä avoinna. Tästä syystä sekä johdolla että erityisesti henkilöstöllä ei ollut selkeää kuvaa koulutusohjelman tulevaisuuden näkymistä. Kehittämishaasteeksi koko ammattikorkeakoulun johdolle ja myös yksikön johdolle jää koulutusohjelman tulevaisuutta koskevan strategisen tiedonvälityksen tehostaminen.

2.5 Koulutusohjelman opetussuunnitelman laatiminen

Itsearviointiraportin ja arviointivierailun perusteella neuvottelukuntatyö ja valtakunnallinen yhteistyö vaikuttavat toimivan hyvin. Opetussuunnitelmat laaditaan yhteistyössä neuvottelukunnan kanssa. Yhteistyötä tehdään lisäksi muiden ammattikorkeakoulujen laboratorioalan koulutusohjelmien opettajien kanssa. Arviointivierailun ja itsearviointiraportin perusteella opiskelijoilla ei ole ainakaan mitään näkyvää roolia opetussuunnitelmatyössä.

Koska koulutusohjelma on opiskelijamäärältään pieni, vakinaista, koulutusohjelmaan kuuluvaa henkilökuntaa on suhteellisen vähän. Itsearviointiraportin ja arviointivierailun perustella näyttääkin, että tästä syystä opetussuunnitelmatyö on pääosin vain muutaman henkilön harteilla. Tähän vaikuttaa myös se, että opettajia on paljon muista koulutusohjelmista ja työelämästä. Koulutusohjelmassa voisikin olla tulevaisuuden

haasteena se, kuinka työelämässä ja muissa koulutusohjelmissa toimivat opettajat saataisiin mukaan koulutusohjelman suunnittelutyöhön.

2.6 Opetuksen tarjonta- ja toteutussuunnitelmien laadinta

Itsearviointiraportin mukaan opetuksen perusrakenteet ovat pysyvät, mikä on opiskelijoiden mielestä positiivista. Arviointivierailun perusteella opiskelijat kokevat perusopetuksen sisällön ja toteutuksen osalta laadukkaana. Laboratorioalan koulutusohjelmassa on kaksi suuntautumismahdollisuutta. Suuntautumismahdollisuuksien mukaiset opintojaksot järjestetään joka vuosi.

Itsearviointiraportin ja arviointivierailun perusteella näyttää siltä, että valinnaisia opintoja on tarjolla niukasti eikä opiskelijoilla ole tietoa koko ammattikorkeakoulun tarjoamista opintomahdollisuuksista. Kehittämiskohteena koulutusohjelmassa voisikin olla valinnaisuuden laajentaminen opintotarjonnassa. Tämä voisi tapahtua joko tekniikan ja liikenteen alan sisällä tai myös muiden yksiköiden tarjonnan mahdollisuuksia kartoittamalla. Koulutusohjelman pienuuden vuoksi voisi olla myös hyödyllistä tarkastella yhteistyömahdollisuuksia Jyväskylän yliopiston kanssa.

2.7 Opintokokonaisuuksien ja opintojaksojen suunnittelu

Sekä itsearviointiraportin että arviointivierailun perusteella voidaan sanoa, että palautejärjestelmää käytetään hyväksi opintokokonaisuuksien kehittämisessä ja opintojaksojen suunnittelussa.

Arviointivierailulla selvisi, että opetussuunnitelma tehdään koko henkilöstön yhteistyönä, jolloin päällekkäisyydet poistetaan ja saadaan yhteinen näkemys kokonaisuudesta. Koulutusohjelmassa valitaan joka vuosi kolme opintojaksoa kehittämisen kohteiksi. Laboratorioalalla tämä näyttää merkitsevän sitä, että jokaisella koulutusohjelman opettajalla on joka vuosi työn alla jokin kurssi, jota he parantavat. Kehittämiskohde valitaan yhteistyössä koulutuspäällikön kanssa. Viime aikoina painopiste on ollut verkko-opintojen toteutuksessa.

Arviointikäynnin perusteella koulutusohjelman palautejärjestelmän kehittämiskohteena voisi olla se, että palautejärjestelmän käytöstä ja sen toimivuudesta viestittäisiin nykyistä täsmällisemmin opiskelijoille. Tämä motivoisi myös opiskelijoita järjestelmän käytössä.

3 Koulutusohjelman opetuksen toteutus

3.1 Opetuksen toteuttamista ohjaavat peruslinjaukset

Laboratorioalan koulutusohjelman itsearviointiraportissa esitetään, että opetuksen tavoitteena on tarjota mahdollisimman hyvää ja tarkoitukseenmukaista koulutusta laboratorioalan tarpeisiin. Opetuksen toteutus on linjattu alan valtakunnalliset ja alueelliset tarpeet huomioon ottaen. Henkilöstön edustajat kertoivat arviointivierailulla, että opiskelijoiden valinnoissa heijastuvat toimintaympäristön vaatimukset ja muutoksista kertova uutisointi, muun muassa tänä vuonna ainoastaan kaksi opiskelijaa valitsi paperiteollisuuden analytiikan. Teollisuudelta tulleet signaalit ja opinnäytetyöpyynnöt kertovat kuitenkin suuremmasta valmistuvien tarpeesta. Henkilöstö totesi alan tulevaisuuden olevan aina vain monimuotoisemman muun muassa EU:n Kemikaaliviraston ja bioanalytiikan nousun myötä.

Työelämältä ja opiskelijoilta tulleen palautteen merkitys on tunnistettu koulutusta ohjaavana periaatteena. Neuvottelukuntatyö, harjoittelupaikkaverkosto ja osin koulutusohjelman alumnien verkosto opettajien oman verkoston lisäksi mainittiin pääasiallisena palautekanavana työelämästä. Aikaisempia opintojaksosuunnitelmia, niiden toteutumia sekä opintojaksopalautteita käytetään hyväksi opetuksen toteutuksen suunnittelussa.

Opetuksen toteutusta ohjaavat käytössä olevat resurssit ja opetussuunnitelma. Itsearviointiraportissa ei ole selvitetty muita opetuksen toteuttamista ohjaavia peruslinjauksia. Arviointivierailulla johdon haastattelussa tuli esiin, että tekniikan ja liikenteen koulutusyksikkö toteuttaa Jyväskylän ammattikorkeakoulun strategioita – pedagoginen strategia, kv-strategia, T&K-strategia – ottaen huomioon suunnittelukausittain koulutusohjelmaryhmittäiset tarpeet ja mahdollisuudet. Koulutusohjelman kokoluokan asettamat rajoitteet ja toisaalta mahdollisuudet otetaan myös huomioon. Koulutusosalalla valittu linjaus ilmenee laboratorioalan koulutusohjelmassa tällä suunnittelukaudella tehtynä päätöksenä siten, että koulutusohjelmassa ei hallinnoida T&K-projekteja. Hallinnoinnin sijaan painotetaan projekteissa yhteistyökumppanina ja alihankkijana toimimista. Käytännön esimerkkeinä toimintatavasta mainittiin toimiminen luonnonvara-alan projektien bioanalytiikan alihankkijana. Alihankki-

jana toimitaan myös kunnilta tulevissa sisäilmalaboratoriotöissä. Tämän mahdollistaa tilojen uusimisen yhteydessä toteutettu laboratoriotilojen ajanmukaistaminen. Alihankintaa hankaloittavana tekijänä koettiin edellytykset validoida laitteistot opetustoiminnan ohessa vaatimusten mukaisiksi. Jatkoselvittelyn haasteeksi nousee opiskelijoiden roolin kehittäminen ja selvittäminen työelämän alihankintatöissä.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja koulutusyksikön kv-strategian linjauksena laboratorio-alan koulutusohjelmassa toteutetaan kolmannen vuoden syventävät opinnot englanniksi. Tavoitteena on tarjota suomenkielisille opiskelijoille mahdollisuus kotikansainvälistymiseen sekä helpottaa vaihto-opiskelijoiden opiskelua ohjelmassa. Samoin se lisää työskentelyvalmiuksia ja rekrytointimahdollisuuksia kansainvälisiin yrityksiin. Arviointivierailulla englanninkielinen lukuvuosi herätti paljon keskustelua. Opiskelijat totesivat, että englanninkielisen lukuvuoden toteuttamisesta oli viestitty puutteellisesti ja että opiskelu vieraalla kielellä aiheuttaa kaksinkertaisen työn muun muassa käsite-epäselvyyksien vuoksi. Esitettiin kysymys, voiko koulutusyksikkö kesken tutkinto-opiskelun muuttaa opiskelukielen suomenkielisessä tutkinnossa yhdeksi lukuvuodeksi vieraskieliseksi. Arviointivierailulla selvisi myös, että kansainvälistymisstrategia on tuottanut tuloksia. Opiskelijoiden vaihto ulkomaille on käynnistynyt. Myös ulkomaisten opiskelijoiden vaihto-opiskelu on alkanut koulutusohjelmassa, kun singaporelaisia opiskelijoita opiskelee syyslukukaudella 2007 laboratorioalan koulutusohjelmassa.

Opetuksen asettaminen koulutusalan strategiassa tärkeään asemaan näkyy käytännössä laadukkaana perusopetuksena. Perusopetus sisältää luonnollisena osana huomattavan määrän käytännönläheistä laboratoriotyöskentelyä. Laboratorio-opiskelun järjestämisessä pyritään työelämän vaatimusten mukaisesti painottamaan oma-aloitteisuutta ja monien asioiden yhtäaikaista tekemistä. Osa laboratoriotyöskentelystä tehdään oppimistavoitteen paremman toteutumisen vuoksi VTT:n laboratorioissa. Opiskelijoiden mielestä opiskelussa kehittyvät hyvin valmiudet työelämään. Henkilöstö on saanut harjoittelupaikoista ja työelämään tehtyjen oppinäytetöiden toimeksiantajilta myönteistä palautetta opiskelijoiden omatoimisuudesta, aloitekyvystä ja kyvykkyydestä toimia laboratorioympäristössä tehden monia työtehtäviä samanaikaisesti. Koulutusohjelman toimintaa kuvaavien tunnuslukujen perusteella näyttää siltä, että toiminta edellä kuvatulla toimintatavalla tuottaa hyviä tuloksia. Tunnusluvuista esimerkiksi koulutusohjelmaan hakeneiden määrä, keskimääräinen opiskeluaika, keskeyttämisprosentti ja suoritettavat tutkinnot kertovat hyvästä suorituskyvystä.

3.2 Opiskelijan oppimisen tukeminen ja ohjaus

3.2.1 Henkilökohtaisten opintosuunnitelmien laadinta ja uraohjaus

Laboratorioalan koulutusohjelmassa opetussuunnitelmassa on opiskelijan oppimispolku tarkasti ennalta määritelty. Itsearviointiraportista ei ilmene, vaatiiko asiantuntijuusalueen luonne pitäytymistä tarkasti määritellyissä opintosisällöissä. Opetussuunnitelman rakenne ei juuri anna mahdollisuuksia vaihtoehtoisten ammattiopintojen valintaan ja laajempaan urasuunnitteluun. Opiskelijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS) kohdistuu ainoastaan vapaasti valittavien opintojen osuuteen (15 op), syventävien opintojen valintaan, harjoitteluun ja opinnäytetyöhön. Koulutusohjelmassa opetussuunnitelman osaamiskuvaukset nähdään ammatillisen kehittymisen tukijana.

Opiskelijan oppimisen tukeminen ja ohjaus on organisoitu yksikön ISO-toiminnanohjausjärjestelmän mukaisesti niin, että ammatillista kehittymistä ja uraohjausta varten on nimetty vuosikurssikohtainen opettajatutor. Opettajatutor antaa jokaiselle opiskelijalle henkilökohtaista HOPS-ohjausta vuosittain. Opiskelijan vertaisohjausta ja tukea varten erityisesti opintojen alkuvaiheessa on opiskelijatutorit. Jokainen opettaja vastaa osaltaan oppimisen tukemisesta. Tämän lukuvuoden aikana siirrytään eHOPS:n käyttöön, jolloin opiskelijan opinnoista suoriutumisen seuranta voidaan tehostaa ja opintovaikeuksiin voidaan puuttua ajoissa. Raportin perusteella henkilökohtaisten opintosuunnitelmien laadinta ja uraohjausjärjestelmä näyttävät tukevan opiskelijan opiskelua ja oppimista. Tämä varmistaa säännölliset HOPS-keskustelut, opiskeluprosessin vuosittaisten tavoitteiden hahmottumisen ja henkilökohtaisen tuen saannin opiskelijalle.

Itsearviointiraportista ei ilmene, sisältyykö koulutusohjelman ohjausjärjestelmään laajempi opiskelijan odotuksia, lähtökohtia sekä ura- ja oppimistavoitteita selvittävä kirjallinen osio, joka auttaa opiskelijaa hahmottamaan ammatillista kasvuaan ja helpottaa syventävien opintojen ja asiantuntijuusalueen valintaa. Itsearviointiraportin perusteella jää myös epäselväksi, mahdollistaako opetussuunnitelma laajojen henkilökohtaisten opintopolkujen, kuten yrittäjyyspolun valitsemisen. Opiskelijat kokevat hyvästä ohjausjärjestelmästä huolimatta HOPS-työskentelyn jäävän resurssipulan jalkoihin ja toimivan puutteellisesti. Arviointivierailun keskusteluissa opiskelijat kyseenalaistivat henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen koulutusohjelmassa. Perusteluina he kertoivat,

että henkilökohtaistaminen ei juuri toteudu ja henkilökohtaistamis- mahdollisuuksien etsiminen on opiskelijan oman aktiivisuuden varassa. Mikäli opiskelijalla ei ole hyväksilukuja opintojaksolta, opiskelijan on käytännössä opiskeltava oman aloitusryhmänsä mukana opiskelun kaksi ensimmäistä vuotta. Henkilökohtaisen oppimispolun valinnan mahdollistamiseksi opiskelijat toivoivat koulutusalan tiedottavan enemmän koko ammattikorkeakoulun tai yliopiston valinnaisesta opintotarjonnasta.

Kehittämiskohteeksi raportin ja palautteiden perusteella näyttää nousevan HOPS-prosessin käytännön toteutumismahdollisuuksien varmistaminen. Koulutusohjelman pohdittavaksi myös jää, onko koulutusohjelmassa tarvetta opetussuunnitelman rakenteelliseen kehittämiseen niin, että se mahdollistaa laajemman vaihtoehtoisten ammattiopintojen ja varhaisemman suuntautumisen valinnan. Opetussuunnitelman kehittäminen lisää opiskelijoiden motivoitumista HOPS-työskentelyyn ja yksilöllisten urapolkujen etsimiseen.

3.2.2 Harjoittelun ohjaus

Koulutusohjelmassa on oma harjoittelua koskeva ohjeisto, joka tukeutuu yksikön ohjeisiin. Koulutusohjelmalla on laaja harjoittelupaikkojen verkosto kaikilla koulutusohjelman painopistealueilla. Opiskelijoille tiedotetaan ensimmäisen vuoden syksyllä Uraohjaus-opintojaksolla ja kolmannen opiskeluvuoden syyslukukaudella harjoitteluun liittyvistä asioista. Kaikki harjoitteluvaiheessa olevat opiskelijat suorittavat harjoittelun kolmannen vuoden keväällä. Epäselväksi jäi, onko harjoittelun ajankohdassa joustomahdollisuutta. Uraohjauksen ja HOPS-työskentelyn tukemiseksi opiskelussa on tarpeen tiedottaa harjoittelusta ja harjoittelupaikoista jo varhaisemmassa vaiheessa opiskelua.

Harjoittelusopimusten laatimisen yhteydessä kiinnitetään huomiota siihen, että harjoittelu vastaa ammatillisia tavoitteita. Harjoittelua tuetaan ja ohjataan käymällä vähintään kerran opiskelijoiden harjoittelupaikoissa keskustelemassa harjoitteluun liittyvistä asioista. Samalla ohjaajat päivittävät omaa osaamistaan työelämän vaatimustason suhteen. Harjoittelunohjaajan ohjauskeskustelu auttaa opiskelijaa integroimaan harjoittelu muuhun opiskeluun ja ammattikuvan muodostumiseen. Opinnäytetyö tehdään useimmiten harjoittelupaikkaan. Ohjaajan ohjauskäynti mahdollistaa myös perustan luomisen opinnäytetyöprosessiin. Opiskelijoiden mukaan tietoa harjoittelusta saa hyvin kysyttäessä.

3.2.3 Opinnäytetöiden ohjaus

Koulutusohjelmassa on oma opinnäytetöitä koskeva ohjeisto, joka tukeutuu yksikön toimintakäsikirjaan. Koulutusohjelmassa järjestetään toisena opintovuotena opintojakso ”Tutkimusopinnot”, jonka osana on ”tutkimustyön perusteet”. Opintojaksossa ohjataan tutkimustyön tekemisen prosessiin. Itsearviointiraportista ilmeni opiskelijoiden tietämättömyys opinnäytetyöprosessista ja sen liittymisestä ammattikuvaan.

Opiskelijat pitivät hyvänä opinnäytetyön tekemisen ja oppimisen kannalta osallistumista muiden opiskelijoiden opinnäytetyön esittelyihin. Opiskelijat saavat esittelystä ideoita ja näkökulmia omiin töihinsä. Lisäksi opiskelijoille tiedotetaan opinnäytetyöprosessista. Tässä yhteydessä selvitetään opinnäytetöiden etenemisprosessi sekä opinnäytetöille asetetut vaatimukset. Ammatillisen kasvun kannalta koulutusohjelmassa on syytä pohtia opinnäytetyöprosessien orientoinnin aloittamista jo opintojen aiemmassa vaiheessa.

Opinnäytetyöt tehdään sataprosenttisesti työelämään ja opinnäytetyön edetessä opiskelijaa ohjataan tarvittaessa yksilöllisesti opinnäytetyöprosessissa muun muassa sisältöön, rajauksiin ja ajoitukseen liittyen. Raportista ei ilmene, kuinka toimeksiantajan edustajat osallistuvat työn ohjaukseen. Opinnäytetyöt ovat ongelmalähtöisiä. Opinnäytetyöaiheet pyritään löytämään harjoittelupaikasta. Toimintatavasta hyötyvät sekä opiskelija että yritys. Epäselväksi jää, miten opinnäytetyöprosessissa hoidetaan opiskelijan omien oppimistavoitteiden asettaminen opinnäytetyölle. Työelämäpalaute opiskelijoiden työskentelystä opinnäytetyöongelmansa parissa on kiittävää. Henkilöstön haastattelussa ilmeni, että ohjauksessa joudutaan kiinnittämään eniten huomiota näkökulman valintaan ja ongelman rajaukseen.

3.2.4 Opetus- ja opiskelumenetelmien valinta ja erilaisten oppimistyylien huomioiminen

Opiskelijoita ohjataan itsenäiseen ajatteluun ja ongelmanratkaisuun. Itseohjautuvuus on hyvä lähtökohta valmistamaan itsenäiseen toimimiseen ammatissa. Haasteeksi jää itseohjautuvuuden tukeminen ja apuvälineiden antaminen itseohjautuvuuteen. Opettajat seuraavat ja havainnoivat oman opetuksen toteutumista ja tekevät tarvittaessa muutoksia. Jokaisesta opintojaksosta kerättävää opintojaksopalautetta käytetään hyväksi analysoinnissa ja toimenpiteiden suunnittelussa. Lisäksi opintojakson

puolivälissä tehtävä vapaamuotoinen palautekysely mahdollistaa nopeiden muutosten tekemisen.

Opettaja valitsee opetusmenetelmät. Opetusmenetelmän valinta tapahtuu muun muassa ryhmäkoon, resurssien, opetettavan asian sekä opettajan taipumusten mukaan. Itsearviointiraportista ei selviä, missä määrin opetusmenetelmän valintaan vaikuttaa opiskelijoiden oppimisvalmiudet. Epäselväksi myös jää, missä määrin valitut oppimismenetelmät joustavat oppimistilanteen, opiskelijoiden oppimistyylien ja oppimisproessin etenemisen mukaan. Itsearviointiraportin ja haastatteluiden pohjalta vaikuttaa siltä, että opiskelumenetelmän valinnassa ei juurikaan oteta huomioon menetelmien vaikutusta opiskelijoiden yhteistoiminta- ja tiimityövalmiuksien kehittämiseen. Henkilöstön haastattelusta selvisi, että ensimmäisiä tiimityökokeiluja opiskelussa ollaan parhaillaan tekemässä. Virtuaaliopinnoilla pyritään lisäämään opiskelutapahtuman monimuotoisuutta ja jossakin määrin valintamahdollisuuksia. Virtuaaliopinnot ovat haasteellinen oppimismenetelmä, sillä opiskelijalta vaaditaan itseuria, keskittymistä ja omaa pohdintaa, kun kukaan ei ole konkreettisesti opettamassa. Virtuaaliopinnot antavat valmiuksia myös ongelmalähtöiseen opiskeluun.

3.2.5 Oppimista edistävien oppimisympäristöjen ja työelämäyhteyksien rakentaminen

Itsearviointiraportin mukaan työelämän kanssa toimitaan monipuolisesti. Työelämän asiantuntijoista koostuva neuvottelukunta seuraa ja ohjaa koulutusohjelman opetussuunnitelmatyöskentelyä, opetuksen toteutusta ja kehittämistä. Opettajilla on tiiviit kontaktit elinkeinoelämään, joita ylläpidetään lähinnä opinnäytetöiden ja harjoittelun kautta. Niin koulutusohjelmassa kuin koko ammattikorkeakoulussa tulee kehittää uudenlaisia keinoja opettajien työelämätietouden ylläpitämiseksi. Olisi hyvä pohtia projektitoiminnan hyödyntämistä opetushenkilöstön työelämäkontaktien rikastamisessa esimerkiksi työn kiertoa käyttämällä. Itsearviointiraportista käy ilmi, että opettajat käyttävät tarvittaessa omia kontaktiverkostojaan opiskelijoiden työelämäyhteyksien rakentamiseen. Opiskelijoita ohjataan myös hakemaan itsenäisesti työelämäyhteyksiä. Itsearviointiraportin mukaan myös työnantajat lähestyvät koulutusohjelmaa työelämän kehittämistehtäväpyynnöin. Itsearviointiraportista saakin kuvan, että työelämäyhteyksiä on tällä hetkellä riittävästi. Työelämäverkoston rakentumisesta ei kuitenkaan muodostu selkeää kuvaa.

Hyvät työelämäyhteydet, opiskelijoiden omatoiminen harjoittelupaikkojen etsiminen sekä työelämän tarpeisiin tehtävät opinnäytetyöt lisäävät opiskelijoiden mahdollisuuksia säilyttää kontaktit valmistumisvaiheessa, mikä puolestaan parantaa työllistymismahdollisuuksia.

Koulutukseen liittyy paljon laboratoriotöitä, jotka tehdään ajanmukaisessa ja hyvin varustellussa kemian laboratoriossa. Osa töistä tehdään laboratorioalan tutkimusorganisaatioiden laboratorioissa. Osa opinnoista on kuitenkin teoriapainotteista, jolloin oppimisympäristönä on luentosali. Teoriaopintoja voidaan tulevaisuudessa yhä enenevässä määrin suorittaa virtuaalisesti. Toisen opiskeluvuoden aikana tehdään syventävien opintojen valintaa tukevia tutustumiskäyntejä erilaisiin alan laboratorioihin.

Opiskelu on sängen toiminnallista. Tietoperustan tutkimisen ja laboratoriotyön suhde lienee samankaltainen kuin alan työelämässä. Opintojaksosta on keskimäärin 2/3 käytännön laboratoriotyöskentelyä, lopun ollessa tietoperustaan perehtymistä.

3.3 Työelämäyhteyksien ja T&K-työn hyödyntäminen oppimisessa ja opetuksessa

Koulutusohjelman tutkimus- ja kehitystyö on alkuvaiheessa eikä sitä ole vielä varsinaisesti linjattu Jyväskylän ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön strategian suuntaisesti. Uusi elinkeinorakenne on erittäin vaativa, yritysten pitää uudistua nopeasti ja jatkuvasti säilyttääkseen kilpailukykyä.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun T&K-työn strategian kolme keskeistä periaatetta ovat a) soveltavan osaamispääoman lisääminen ja ylläpitäminen eri toimialoilla ja niiden välisillä innovaatioalueilla, b) osaamisen elementtien verkottaminen erilaisissa organisatorisissa toimintayhteyksissä, c) osaamisketjujen ja -verkostojen edistäminen niiden yhteiskunnallisissa (so. alueellisissa ja elinkeinorakenteellisissa toimintaympäristöissä). Tutkimus- ja kehitystyö voi tapahtua sekä alueellisella, kansallisella että kansainvälisillä areenoilla.

Tutkimus- ja kehittämistyötä tehdään lähinnä opiskelijaprojekteissa ja muiden alihankkijoina toimien. Opinnäytetyöt tehdään sataprosenttisesti työelämään työnantajien aitojen tarpeiden ja toimeksiantojen perusteella. Jokainen opiskelija osallistuu vähintään viiteen opinnäytetyöseminaariin, jossa opinnäytetyönsä tehneet opiskelijat esittelevät töitään.

Uudet tutkimusvälineet ja laboratorio mahdollistavat tulevaisuudessa T&K-työn kehittämisen. Opiskelijat tulevat osallistumaan projekteihin

projektiassistentteina kemian laboratoriossa. Samoin opettajien tietotaito päivittyy työelämähankkeisiin osallistuttaessa, ja tämä rikastuttaa puolestaan opiskelijoiden osaamista. Arviointivierailulla ilmeni, että koulutusohjelma on tehnyt laajoja sisäilmatutkimuksia ympäristökuntien kiinteistöihin, esimerkiksi Laukaan kunnan kouluihin ja virastoihin. Tämän toiminta-alueen kehittämismahdollisuudet nähdäänkin tulevaisuudessa hyvinä, koska Keski-Suomen alueella alan toimijoita on erittäin vähän.

Opettajat halusivat tehdä myös enemmän soveltavaa tutkimustoimintaa ja siihen liittyvää kirjoittamistyötä. Esteeksi ovat muodostuneet olemassa olevat resurssit. Kehittämishaasteeksi jatkossa nouseekin tutkimus- ja kehittämistoimintaan tarvittavien resurssien löytäminen, koska tällä suunnittelukaudella koulutusohjelman T&K-työ painottuu alihankintoihin, jotka eivät mahdollista toiminnan kehittämistyötä.

Koulutusohjelman neuvottelukunta kokoontuu kaksi kertaa vuodessa, jolloin työelämän edustajilla on mahdollisuus vaikuttaa koulutusohjelman opetussuunnitelman sisältöihin ja toteutukseen. Esimerkiksi viime kokoontumisen jälkeen opetussuunnitelmaan oli tehty muutoksia markkinoinnin ja kemiallisten validointien osalta. Lisäksi opettajat käyvät henkilökohtaisia palautekeskusteluja työelämän edustajien kanssa. Samoin opinnäyte- ja projektitöiden arviointiprosessiin osallistuu työn toimeksiantaja.

3.4 Koulutusyksiköiden ja -ohjelmien välinen yhteistyö

Itsearviointiraportista ilmenee, että yhteistyötä tehdään eri koulutusyksiköiden kanssa. Alihankintana tapahtuva työmuoto tuntuu ammatillisesti mielekkäältä toimintamuodolta. Valittu työskentelymuoto on linjassa koulutusyksikössä valittuun strategiaan. Raportista ilmenee, että opetusyhteistyö on varsin laajaa. Opetusyhteistyötä tehdään myös logistiikan, konetekniikan ja rakennustekniikan koulutusohjelmien kanssa sekä sosiaali- ja terveystieteiden koulutusyksikön kanssa. Herääkin kysymys, viekö laaja opetusyhteistyö voimavaroja laboratorioalan kehittämissyhteistyöltä koulutusohjelmassa ja työelämän kanssa.

Kielikeskuksen kanssa kielten opintojaksojen sisällöt on räätälöity koulutusohjelmalle Jyväskylän ammattikorkeakoulun käytänteiden mukaisesti. Kielikeskuksen edustaja on ollut ammattiaineissa kielellisenä ohjaajana (opinnäytetöiden kieli). Koulutusohjelman opetussuunnitelma mahdollistaa myös osallistumisen tiistaitarjotinopintoihin. Arviointiryhmästä vaikutti siltä, että yhteisiä rajapintoja koulutusyksikön eri koulutusohjelmien kesken ei ole selvitetty riittävästi. Synergiatyöskentely mahdollistaa uuden osaamisen löytämisen.

3.5 Opettajien yhteistyö opetuksen toteuttamisessa

Itsearviointiraportin mukaan laboratorioalan koulutusohjelman opettajat tekevät opetuksen toteuttamisessa tiivistä yhteistyötä. Samoin opettajat käyvät pedagogista ja ammatillista kehittämiskeskustelua työn lomassa. Useiden opettajien työskentely samassa opintojaksossa laajentaa opiskelijoiden muodostamaa näkemystä opintojakson sisällöstä.

Koulutusohjelman opintojaksoilla toteutetaan opetusta monen erikoisasantuntijan voimin. Haasteeksi kuitenkin muodostuu opintojakson oppimiskokonaisuuden hallussapito ja välittäminen opiskelijoille. Arviointivierailulla muodostui käsitys siitä, että yksikön sinänsä kattava toiminnanohjausjärjestelmä ei tue henkilöstön yhteistä pedagogista keskustelua. Jatkossa on syytä kiinnittää huomio toimijoiden väliseen tiedonkulkuaan sekä pyrkiä lisäämään keskustelemaa otetta yksikön sisällä.

3.6 Opintojaksojen toteutuksen ajoitus

Itsearviointiraportissa todetaan, että opintojaksojen toteutuksen ajoitus perustuu koulutusohjelman opetussuunnitelmaan ja resursseihin siten, että kokonaisuus tulee toimivaksi. Opetuksen ajoituksen suunnittelusta vastaa koulutuspäällikkö.

Opiskelijat kommentoivat itsearviointiraportissa ajoitusta siten, että ensin opetellaan perusasiat ja sen jälkeen syventävät asiat.

4 Koulutusohjelman tulokset ja opiskelijoiden oppiminen

4.1 Koulutusohjelman tavoitteiden ja opetussuunnitelman toteutumisen arviointi ja varmistaminen

Itsearviointiraportin mukaan tekniikan ja liikenteen yksikön toiminnan-ohjausjärjestelmän mukaiset palautejärjestelmät ohjaavat koulutusohjelman tavoitteiden ja opetussuunnitelman toteutumisen arviointia ja varmistamista.

Palautejärjestelmään kuuluva seuraavat osat: neuvottelukunta, valmistumisvaiheen kyselyt, työnantajakyselyt, vuosi valmistumisen jälkeen-kyselyt. Lisäksi itsearviointiraportin mukaan harjoitteluohjauskäyntien kautta saadaan jatkuvaa palautetta teollisuudesta. Seurannan kohteita ovat myös työllistyminen ja opinnäytetöistä saatava palaute.

Arviointivierailulla johdon haastattelusta kävi ilmi yksikön toiminnanohjausjärjestelmän kokonaisvaltainen toiminta. Haastattelujen perusteella ilmeni myös, että opetussuunnitelman toteutumisen varmistuksena on työelämäyhteyksien kautta saatava tieto ja työelämäpalaute. Neuvottelukunnan rooli on myös tärkeä työelämäpalautteen antajana.

Arviointivierailun haastattelusta myös ilmeni johdon näkemys opiskelijoiden antaman palautteen hyödyntämisestä koulutusohjelman varmistamisessa ja arvioinnissa.

Opiskelijoilta saatavalla palautteella ei ole vaikutusta opettavan asiakokonaisuuden sisältöön, harvemmin myöskään opetuksessa käytettäviin tapoihin. Toisaalta palautteet antavat ensisijaista tietoa opiskelijoiden tyytyväisyydestä koulutusohjelman toteutuksen, tarjontaan ja opetuksen laatuun, mikä on yksi tapa mitata koulutusohjelman tavoitteiden saavuttamista.

Arviointivierailulla kävi ilmi, että opettajien työelämäyhteydet koettiin hyödyllisiksi arvioitaessa opetussuunnitelman vastaavuutta työelämän tarpeisiin. Harjoittelun ohjauksen sekä opinnäytetyöprosessin kautta koettiin myös saatavan ajantasaista suoraa palautetta työelämästä.

Henkilöstön mukaan palautteen käsittely tapahtuu opettajien keskuudessa suullisesti. Palautteen kerääminen tapahtuu yleisesti kirjallisesti opintojakson puolivälissä ja lopussa. Opettajat keskustelevat palautteessa

ilmenneistä asioista ryhmien kanssa ja tarvittaessa voivat muuttaa opetuksessa käytettäviä opetustapoja. Palautteen käsittely ei kuitenkaan vaikuttanut systemaattiselta.

Opiskelijoiden mielestä kurssipalautteet ovat väline opetussuunnitelman arviointiin. Opiskelijoita haastatellessa ilmeni, että he kokevat palautteen keräämisen satunnaiseksi ja ajoittain raskaaksi. Palautteella koetaan olevan jonkin verran vaikutusmahdollisuuksia, riippuen kuitenkin opettajasta. Haastattelussa opiskelijat kokivat palautteen antamisen anonyyminä hyvänä, tällöin kaikki uskaltavat antaa palautetta. Keskustelu- ja opintumuotojen palautteen antaminen tunnilla koettiin myös hyväksi tavaksi antaa palautetta. Palaute lomakkeiden kirjoittaminen ja kerääminen kuormitti muutamia vastuuhenkilöitä, mikä koettiin raskaaksi. Kokonaisuudessaan palautteenantamista pidettiin hyvänä tapana.

Opiskelijoille voitaisiin korostaa enemmän harjoittelun ja opinnäytetyön tekemisen yhteydessä syntyviä mahdollisuuksia pohtia opetussuunnitelman ja opintojen kautta syntyneiden osaamisten vastaavuutta työelämän vaatimuksiin.

4.2 Työelämän osallistuminen koulutusohjelman toteutuksen ja sen tulosten arviointiin

Koulutusohjelman itsearviointiraportissa todetaan, että neuvottelukunta osallistuu välillisesti arviointiin. Lisäksi valmistuneiden opiskelijoiden työnantajille tehdään vuosittain kysely. Myös ”vuosi valmistumisen jälkeen” -kyselyjen tieto on käytettävissä.

Opettajat käyvät henkilökohtaisia palautekeskusteluja työelämän edustajien kanssa. Opinnäytetöissä ja projektitöissä käytetään arvioijana ohjaajan lisäksi myös toimeksiantajan edustajia.

Haastattelujen perusteella ilmeni, että opetussuunnitelman toteutumisen varmistuksena on työelämäyhteyksien kautta saatava tieto ja työelämäpalautteet. Samoin opettajien työelämäyhteydet ovat hyödyksi arvioitaessa opetussuunnitelman ja työelämän tarpeiden toisiaan vastaavuutta.

Johdon haastattelussa kävi ilmi, että työelämän osallistuminen koulutusohjelman toteutukseen ja tulosten arviointiin tapahtuu pääasiassa neuvottelukunnan kautta sekä osittain sivutoimisten työntekijöiden kautta. Neuvottelukunnan kanssa käydään lävitse työelämässä tapahtuvaa kehitystä ja tarpeita, joita pyritään tuomaan koulutusohjelmaan mahdollisuuksien mukaan. Johdon haastattelusta kävi ilmi esimerkiksi neuvottelukunnassa huomioitu työntekijöiden tarvitsema laitteiden kor-

jaustaito, minkä johdosta syksyllä 2007 on alkanut korjaustaitoja harjoittava opintojakso. Johdon haastattelussa kävi myös ilmi T&K -toiminnan kautta tuleva työelämän osaaminen, mikä on kuitenkin vielä tässä vaiheessa hyvin pienimuotoista.

Haastateltaessa henkilöstöä ilmeni, että harjoittelupaikat antavat tärkeää palautetta. Harjoittelupaikoissa on oltu tyytyväisiä harjoittelijoiden omatoimisuuteen sekä siihen, että opiskelijat osaavat työskennellä laboratorioympäristössä. Palautteen avulla voidaan arvioida opetuksen olleen onnistunutta. Henkilöstön mukaan neuvottelukunta ei ole paljon puuttanut koulutusohjelman sisältöihin ja toteutukseen. Enemmänkin neuvottelukunta on kiinnittänyt huomiota markkinointiin, viestintään ja laatutyöhön panostamiseen.

4.3 Opintojaksojen toteutuksen onnistumisen arviointi

Koulutusohjelman itsearviointiraportti toteaa opintojaksojen toteutuksen arvioinnissa olevan käytössä yksikön toiminnanohjausjärjestelmän mukaisen opintojaksopalautteen. Käytössä oleva välikysely täydentää arviointia ja mahdollistaa oppimisen suuntaamisen tarvittaessa opintojakson toteutuksen aikana, mikäli se osoittautuu tarpeelliseksi. Loppukyselyllä taas arvioidaan kokonaisuutta.

Lisäksi käydään suoraa keskustelua opiskelijoiden kanssa opintojakson toteutuksen aikana. Koulutuspäällikkö voi tarvittaessa käydä myös palautekeskustelua opiskelijaryhmien ja yksittäisten opiskelijoiden kanssa.

Haastatelussa tuli varsin konkreettisesti esille palautejärjestelmän toiminta ja kattavuus. Opintojaksojen toteutumisen onnistumista seurataan sekä kirjallisella säännöllisesti kerättävällä palautteella että myös suoralla palautteella opintojakson opiskelijoiden ja opettajan välillä.

Arviointipäivän haastattelussa ilmeni opintojakson toteutumisen arvioinnin tapahtuvan opiskelijoiden palautteen kautta niin suullisesti kuin kirjallisestikin. Johdon haastattelussa ilmeni opiskelijoiden palautteen aiheuttavan toimenpiteitä, jos neljän keskeisimmästä kysymyksen keskiarvo on alle 2,5. Tällöin tilanteen parantamisesta tehdään kirjallinen selvitys.

Henkilöstön haastattelussa kävi ilmi, että puolivälikyselyllä ja opintojakson päätyttyä tehtävällä kyselyllä on vaikutusta toteutuksen onnistumista arvioidessa. Kyselyistä ilmenneistä muutosehdotuksista keskustellaan ja varsinkin opetuksen toteutuksen suhteen voidaan tehdä mahdollisia muutoksia. Toteutusmuutokset vaativat kuitenkin aikaa ja

lisäävät työtä, jonka vuoksi muutoksien tekemistä harkitaan tarkkaan. Tänä syksynä on opiskelijoiden toiveesta muutettu erään kurssin toteutus- tapaa ja lähdetty kokeilemaan tiimityöskentelyä, jossa jokaiselle on oma roolinsa. Toimintatavan onnistumisesta tiedetään vasta myöhemmin.

Haastatellut opiskelijat olivat kokonaisuudessaan tyytyväisiä palautteen antamiseen. Osa opiskelijoista koki kirjallisen palautteen raskaana ja työläänä, koska he joutuivat keräämään palautteet ja toimittamaan ne laatuvaastavalle. Toisaalta kirjallinen palaute on hyvä mahdollisuus myös ujoille opiskelijoille antaa palautetta. Haastattelussa ilmeni myös avoimen palautteen olevan hyvä keino sillä hetkellä keskustella opintoihin liittyvistä asioista.

Arviointiryhmän käsityksen mukaan erityisesti opintojakson puoli- välissä kerätty palaute vaikuttaa hyvältä käytännöltä koulutusyksikköä laajemminkin sovellettavaksi. Arviointiryhmä näkee sinänsä hyvässä palautejärjestelmässä tarvetta painopisteen siirtämiseen laatupoikkeamien ”haravoinnista” kehittävään arviointiin, palautteen hyödyntämisen kehittämiseen ja palautteen johdosta tehdyistä muutoksista viestimiseen.

4.4 Opiskelijoiden oppimisen arviointi

Koulutusohjelman itsearviointiraportti kertoo, että opiskelijoiden oppimista arvioidaan pääasiallisesti kirjallisilla ja suullisilla kuulusteluilla, harjoitustöillä ja laboratoriotöillä.

Oppimista seurataan myös jatkuvan näytön kautta ja opetusta myös suunnataan sen perusteella. Opinnäytetyön kautta on mahdollisuus arvioida opiskelijan ammatillista kypsyttä. Edellisessä kohdassa käsitelty laatujärjestelmän mukainen opintojaksopalaute tukee arviointiprosessin suoritusta.

Haastattelujen perusteella ristiinarviointiryhmä päätyi näkemykseen, jonka mukaan keskustelu koulutusohjelman sisällä erilaisista ja monipuolisista pedagogisista ratkaisuista ei kuitenkaan ole käynnistynyt. Opettajien mukaan suuri osa oppimisesta toteutuu käytännön laboratoriotöiden yhteydessä. Teorian opetus on suhteessa pienempää kuin käytännön harjoittelu. Juuri laboratoriotyö voisi antaa mahdollisuuden soveltaa esimerkiksi erilaisia tiimityömenetelmiä sekä arvioinnissa monipuolisia arviointimenetelmiä, mukaan lukien itse- ja vertaisarviointi.

Arviointivierailulla johdon ja henkilökunnan haastatteluista kävi ilmi, että opiskelijoiden oppimisen arviointi painottuu pääasiassa tentteihin, tehtäviin ja laboratoriotöihin. Opiskelijoiden oppimisprosessissa huo-

miota kiinnitetään pääasiassa tuloksiin, ei niinkään opetuksessa käytettäviin tekniikoihin. Tentit koettiin opiskelijoiden puolelta ulkolukua ja muistia mittaaviksi. Haastattelussa pohdittiin myös tenteissä esitettävien kysymysten asettelua, sillä opiskelijat kokivat tiedon soveltamisen hyödyllisempänä kuin suoraan kirjasta siirrettävän tiedon käytön.

Ristiinarviointiryhmä näkee hyviä mahdollisuuksia, muun muassa opiskelun käytännönläheisyyteen perustuen, kehittää oppimisen arviointimenetelmiä ja niitä edeltäviä pedagogisia ratkaisuja. Ratkaisujen kehittäminen vaatii koulutusohjelman sisällä keskustelua ja myös johdon tukea sekä aloitteellisuutta asiassa.

Opinnäytetöiden suuntautuminen alalla palvelevien yritysten suuntaan on optimaalinen tilanne. Tämä tukee opiskelijoiden yhteyksiä yritysmaailmaan ja mahdollistaa joustavan siirtymisen opiskelun jälkeen elinkeinoelämän palvelukseen. Opinnäytetöiden kautta voidaan myös vahvistaa oppimisen arviointia hankkimalla ulkopuolinen yrityksessä työskentelevä henkilö toiseksi opinnäytetyön arvioijaksi. Myös opiskelijalla on mahdollisuus todentaa oppimisensa samassa yhteydessä. Opin­näytetyön palautukseen liittyvä itsearviointi tuottaa tietoa koulutusohjelmalle opiskelijan kokemasta omasta osaamisestaan ja saavuttamistaan kompetensseista.

4.5 Arviointi- ja palautetiedon hyödyntäminen koulutusohjelman kehittämistyössä

Koulutusohjelman itsearviointiraportti kuvaa monipuolisen palautteen hyväksikäytön koulutusohjelman kehittämistyössä. Ensinnäkin arviointi- ja palautetietoa seurataan, mutta se ei ole ainoa koulutusohjelman kehittämistä ohjaava tieto. Koulutusohjelman kehittäminen perustuu myös alan tarpeisiin ja henkilöstön näkemykseen alan kehitystarpeista. Palautteessa esille tulevat asiat otetaan huomioon opintojaksojen kehittämisessä ja valmistumisen jälkeiset palautekyselyt käsitellään koulutusohjelman kokouksissa.

Haastatteluiden perusteella ristiinarviointiryhmä arvioi, että palautetta kerätään runsaasti koulutusohjelmassa. Yksikön laatusertifioitu käytänne ohjaa keräämistä. Toisaalta haastattelussa ilmeni, että vaikka arviointi- ja palautetietoa kerätään runsaasti, sen käyttäminen edelleen jää vähäiseksi. Haastattelusta nousi esille myös neuvottelukunnan sekä harjoittelupaikoilta saatavan palautteen keskeinen rooli koulutusohjelman kehittämisessä.

Palautteen hyväksikäytön näkyväksi tekeminen voisi lisätä motivaatiota antaa palautetta. Opiskelijoiden kertoman mukaan palautteen antaminen tuntuu aika ajoitin työläältä velvollisuudelta. Myöskään ei tullut viitteitä siitä, että koulutusohjelmassa keskusteltaisiin säännöllisesti yhdessä (henkilökunta ja opiskelijat koolla) palautteesta ja sen aiheuttamista toimenpidesuunnitelmista. Ristiinarviointiryhmän mielestä palautteen kerääminen on koulutusohjelman vahvuus. Kehittämishaasteena on kerätyn palautteen prosessoinnin ja vaikutuksen tekeminen näkyväksi kaikille, henkilökunnalle ja opiskelijoille.

4.6 Seuraavat keskeiset vaiheet koulutusohjelman kehittämisessä

Koulutusohjelman itsearviointiraportissa ennakoidaan koulutusohjelman kehittämisen haasteita. Näitä ovat kompetenssipohjaiseen HOPS:n laadintaan siirtyminen, T&K-toiminnan laajentaminen ja opiskelijoiden sitouttaminen T&K-työhön ja kansainvälisen yhteistyön syventäminen, erityisesti opiskelijoiden liikkuvuuden kautta. Myös oppimisympäristöjen kehittäminen on yksi keskeisistä haasteista. Haasteisiin pyritään vastaamaan tunnistamalla alan tarpeet ja sitouttamalla alan asiantuntijoita työelämästä mukaan suunnitteluun.

Haastattelujen perusteella ristiinarviointiryhmälle muodostui näkemys siitä, että koulutusohjelman T&K-työ on pääsääntöisesti opettajavetoista ja opiskelijoiden osuus tässä työssä on vähäinen. Johdon käsityksen mukaan ensin luodaan toimivat T&K-käytänteet henkilökunnan voimin ja opiskelijat otetaan mukaan työhön vasta toisessa vaiheessa.

Opettajat pitivät koulutusohjelman käytössä olevia laitteistoja melko huonosti ulkopuoliseen palvelutoimintaan soveltuvina. Lisäksi laitteistojen virittäminen opetuskäytön jälkeen tarkkoihin mittauksiin on raskas prosessi. Niin ikään opettajakunnan mielestä opetuksen suunnittelu ja toteutus vievät niin paljon aikaa, että käytännössä T&K-työ jää taka-alalle. Opiskelijoiden mielestä yrityksissä ei vierailta riittävästi. Yrityksissä vieraileminen antaisi opiskelijoille kuvan niistä työtehtävistä, joihin he valmistumisen jälkeen voisivat mennä. Tämä selviää opiskelijoille heidän omien sanojensa mukaan vasta opiskelun loppuvaiheessa.

Ristiinarviointiryhmän näkemyksen mukaan T&K-työ liittyy keskeisesti Jyväskylän ammattikorkeakoulun strategiaan valintoihin. Koulutusohjelmia velvoitetaan osallistumaan T&K-työhön sekä luomaan yhteys T&K-työn ja opetuksen välille. T&K-työn voimistaminen ja integroiminen opetukseen onkin yksi keskeisistä koulutusohjelman haasteista tulevaisuudessa.

Kansainvälisen liikkuvuuden edistämässä koulutusohjelma on päässyt hyvään vauhtiin, ja haastattelujen perusteella ristiinarviointiryhmälle muodostui näkemys, että johto, henkilöstö ja opiskelijat suhtautuvat kansainvälisyyteen myönteisesti ja odottavat siltä paljon. Opiskelijoille kansainvälisyys muodostaa haasteen muun muassa sekä vaihdon järjestyksessä että myös englanninkielisen lukukauden muodossa.

Haastatteluissa ilmeni, että keskinäinen tiedottaminen on yksi koulutusohjelman kehittämiskohteista. Tiedottamisen avulla pidetään niin johto, henkilöstö kuin opiskelijatkin ajan tasalla sekä välttyään toimintaa haittaavilta tiedon katkoilta.

5 Koulutusohjelman toteuttamista edistävät tukipalvelut

Tukipalveluita ovat

- laatu ja arviointityö
- viestintäpalvelut
- kirjasto- ja tietopalvelut
- T&K-kehittämisspalvelut
- tietohallintopalvelut ja mikrotuki
- opintotoimiston palvelut
- kv-toimiston palvelut
- koulutuksen kehittämisspalvelut sisältäen mm. rekryointipalvelut opiskelijoille
- talous-, henkilöstö- ja tilapalvelut
- opiskelijaterveydenhuolto, työterveyspalvelut.

Itsearviointiraportin mukaan henkilöstö on varsin tyytyväinen erityisesti moniin koulutusyksikössä toteutettaviin tukipalveluihin. Yksikön omista palveluista kiitosta saavat toiminnanohjausjärjestelmä, viestintäpalvelut, tietohallintopalvelut ja mikrotuki sekä kv-palvelut. Ammattikorkeakoulun yhteisistä palveluista hyvinä pidetään kirjasto- ja tietopalveluja, talouspalveluja ja työterveyshuoltoa.

Henkilöstön itsearvioinnissa todetaan, että T&K-kehittämisspalveluja ei koulutusohjelmassa ole tarvittu, koska koulutusohjelma on osallistunut T&K-projekteihin ainoastaan alihankkijana ja laboratoriopalvelujen tarjoajana. Ammattikorkeakoulun yhteiseltä tietohallinnolta odotetaan käyttäjien parempaa huomioimista. Arviointivierailun haastattelussa henkilöstö kertoi, että opetuksessa jatkuva ongelma on epätietoisuus eri tilojen tietotekniikkavarustuksesta ja sen kunnosta: onko luokassa tietokone ja dataprojektori, toimivatko ne, onko verkkoyhteys kunnossa. Laitteistojen toimintakuntoon saattaminen vie usein aivan liikaa aikaa oppituntien alussa.

Itsearviointiraportissa henkilöstö toteaa, että opintotoimiston palvelut toimivat tällä hetkellä kohtuullisesti, mutta kehittämistarpeena on tiedonkulun edelleen parantaminen opintotoimiston ja koulutusohjelman välillä. Arviointivierailun haastattelussa henkilöstö kertoi, että tieto ASIO-järjestelmään tehtävistä muutoksista (esim. kirjaustavat, todistusten tulostus) ei aina saavuta koulutusohjelmaa ajallaan, mistä aiheutuu toisinaan tarpeetonta moninkertaista työtä.

Opiskelijoiden itsearvioinnissa kiitosta saavat kirjasto- ja tietopalvelut, tietohallintopalvelut ja mikrotuki, viestintäpalvelut, tilapalvelut ja opintotoimiston palvelut. Kirjasto- ja tietopalveluista saadaan apua tiedonhakuun. Oppikirjoja on saatavilla, mutta e-kirjojen käytössä on ollut ongelmia. Tietohallintopalvelut ja mikrotuki tarjoavat jatkuvan mikro-tuen ja auttavat omienkin tietokoneiden kanssa. Tietokoneiden saatavuutta ja verkkoyhteyksien nopeutta pidetään hyvinä. Viestintäpalveluista mainitaan R5-verkkoympäristö, jonka nähdään helpottavan tiedonkulua. Opintotoimistoa pidetään palvelevana ja osaavana. Myös koulutusohjelmasihteerin toimintaa pidetään hyvänä. Tilapalveluissa vahtimestarit ja aulaemäntä palvelevat opiskelijoita hyvin.

Arviointivierailun haastattelussa opiskelijat totesivat, että erityisesti viime aikoina on ollut epäselvyyksiä opetusjärjestelyissä. Kaikki opiskelijat eivät tiedä, mitä opintojaksoja heidän opetussuunnitelmaansa kuuluu ja missä opintojaksot järjestetään. Luokkatiloja vaihdetaan paljon, joskus jopa kesken oppituntien. Opiskelijoiden pitää käydä jatkuvasti tarkistamassa työjärjestyksestä, pitävätkö aiemmin ilmoitetut tiedot paikkansa. Arviointivierailun päätteeksi pidetyssä palautetuokiossa koulutusohjelman johto kertoi, että tilavarauksia tietojärjestelmissä ei ole juuri nyt pystytty pitämään ajan tasalla sairauslomista johtuen.

Opiskelijoiden itsearvioinnissa todetaan, että kv-palveluista voi kysyä vaihto- ja harjoittelupaikoista ulkomailla. Laatu- ja arviointityöstä todetaan, että kurssipalauttekyseilyt vaikuttavat todennäköisesti seuraavien vuosikurssilaisten opiskeluun. Laatu- ja arviointityön nähdään antavan myös tietoa toimintamenetelmistä ja vahtivan niiden toteutusta. T&K-kehittämispalvelut eivät ole opiskelijoille tuttuja. Opiskelijaterveydenhuollossa osa oman paikkakunnan opiskelijoista on ohjattu terveyskeskukseen, mutta palveluja pidetään myös hyvinä ja edullisina. Ura- ja rekrytointipalveluja ei pidetty hyödyllisinä. Jobstep-järjestelmä toimii opiskelijoiden mielestä huonosti. Opiskelijat kaipaavat enemmän oman alan työntekijöiden vierailuja.

Arviointivierailun haastattelussa opiskelijat totesivat, että työelämässä ei tunneta laboratorioalan koulutusohjelmaa eikä sieltä valmistuvien opiskelijoiden osaamista. Tutkinnon tunnetuksi tekemiseen kaivattiin tukea ammattikorkeakoululta.

Koulutusohjelman itsearvioinnissa odotetaan tukipalveluiden tarvelähtöisyyden parantamista. Koulutusohjelmien todelliset tarpeet ja erityispiirteet pitäisi tunnistaa nykyistä paremmin. Itsearvioinnissa korostetaan myös tukipalveluiden palveluasenteen tärkeyttä. Tukipalveluiden vastuita haluttaisiin selkiyttää ja resurssien käyttöä tehostaa.

Arviointivierailun haastattelussa johto totesi, että tekniikan alan tarpeet poikkeavat ammattikorkeakoulun muiden alojen tarpeista. Johdon arvion mukaan ammattikorkeakoulun yhteiset palvelut on suunniteltu muiden alojen tarpeista lähtien. Monet asiat eivät istu tekniikan alan koulutukseen. Esimerkkinä mainittiin opiskelijamarkkinointi ja ulkoinen viestintä, jotka varmaankin palvelevat kokonaisuutta, mutta eivät tuo koulutusohjelman erityispiirteitä esille.

Johto korosti, että ammattikorkeakoulu tulee nähdä monialakonsernina. Tekniikan ja liikenteen alalla ei haluta profiloitua kouluksi, jotta ammattikorkeakoulu nähtäisiin kilpailukykyisenä työnantajana. Tekniikan ja liikenteen ala haluaa profiloitua pikemminkin osana teollisuutta, joka on sijoitettu ammattikorkeakoulun siipien suojiin.

6 Vahvuudet ja kehittämisehdotukset

6.1 Koulutusohjelman vahvuudet

Opetuksen työelämävastaavuus

Koulutusohjelman ammatilliset opinnot vastaavat työelämän tarpeisiin. Laboratorio-opiskelun merkittävä osuus tekee oppimisesta käytännönläheistä. Tätä vahvistaa myös opiskelijoiden kokemus ja työelämän palaute siitä, että opiskelijoilla on riittävät valmiudet harjoitteluun ja opinnäytetyöhön.

Tuki kansainvälistymiselle

Englanninkielinen lukukausi tarjoaa lupaavat mahdollisuudet aitoon kotikansainvälistymiseen sekä opiskelija- ja asiantuntijavaihdon laajentamiseen.

Toimiva neuvottelukuntayhteys

Neuvottelukunnassa on edustettuna koulutusohjelman keskeiset osaamisalueet. Neuvottelukunta osallistuu koulutusohjelman kehitystyöhön systemaattisesti. Opetussuunnitelmaa on uudistettu neuvottelukunnan suositusten perusteella.

Opintojaksojen kehittäminen

Opintojaksopalautejärjestelmä on koulutusohjelmassa käytössä systemaattisesti. Valittuja opintojaksoja kehitetään suunnitelmallisesti vuosittain.

6.2 Ehdotukset koulutusohjelman kehittämiseksi

Viestinnän kehittäminen organisaation kaikilla tasoilla

Viestintä organisaation eri tasojen välillä kaipaa kehittämistä. Yksikön strategioista ja tulevaisuudesta viestimistä tulisi lisätä. Koulutusohjelman kehittämiseen liittyvälle pedagogiselle keskustelulle tulisi löytää nykyistä enemmän tilaa. Opiskelijoille suunnattavaa viestintää koulutusohjelmassa tapahtuvista muutoksista tulisi kehittää.

Työelämäyhteyksien kytkentä opetukseen

T&K-työn tunnettuutta koulutusohjelmassa tulisi lisätä sekä henkilöstön että opiskelijoiden osalta. Koulutusohjelmassa tulisi etsiä uusia keinoja, joiden avulla opiskelijoiden työelämätuntemusta voitaisiin aikaistaa opinnoissa.

HOPSin hyödyntäminen

Tiedottamista HOPSiin sisällytettävistä vaihtoehtoisista ja vapaasti valittavista opinnoista pitäisi tehostaa. Koulutusohjelmassa voitaisiin selvittää opiskelijan mahdollisuuksia syventää ammatillista osaamistaan vaihtoehtoisten opintojen avulla. HOPSia olisi hyvä kehittää opiskelijan ammatillisen kasvun ja urasuunnittelun tueksi.

Opiskelijoiden kuuleminen koulutusohjelman kehittämisessä

Opintojaksoista koottavan palautteen ohella olisi hyvä lisätä opiskelijoiden edustusta koulutusohjelman kehittämistyössä.

6.2 Ehdotukset tukipalvelujen ja ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseksi

Tutkintojen tunnettuuden parantaminen työelämässä

Ammattikorkeakoulun tuottaman osaamisen tunnetuksi tekemistä erityisesti uusien koulutusohjelmien osalta tulisi lisätä alueen yrityksille.

Opiskelijoiden omaehtoinen työelämäkontaktien rakentaminen

Yhteistyössä opiskelijakunnan kanssa tulisi selvittää mahdollisuuksia työelämän tutustumiskäyntien lisäämiseen opintojen alkuvaiheesta lähtien.

Toimintaterapian koulutusohjelman ristiinarviointiraportti

IRMA BONCAMPER
TERO JANATUINEN
TIINA HARTIKAINEN
JARI HAUTAMÄKI
KAIUS KUUSIMURTO
SEPPO PITKÄNEN
HELI HUHTANEN

1 Toimintaterapian koulutusohjelman ristiinarviointi

1.1 Tietoja koulutusohjelmasta

Toimintaterapian koulutusta on ollut Jyväskylässä vuodesta 1989 lähtien. Toimintaterapeutteja koulutetaan Jyväskylän lisäksi Helsingin, Turun, Oulun seudun, Etelä-Karjalan ja Savonian ammattikorkeakouluissa (Lappeenranta ja Kuopio eivät aloita säännöllisesti joka vuosi) sekä ruotsinkielisenä Arcadassa Helsingissä. Jyväskylässä toimintaterapiakoulutukseen on otettu vuosittain 18–20 opiskelijaa, paitsi vuonna 2004 ei aloitettu koulutusta ollenkaan. Vuonna 2006 valmistui 20 uutta toimintaterapeuttia. Ammattikorkeakoulutuksen alkuvaiheessa 1990-luvulla koulutus aloitettiin joka toinen vuosi. Syksystä 2008 lähtien rakenteelliseen kehittämiseen liittyen aloituspaikkoja on 38. Tämä päätös vahvistaa toimintaterapian koulutusta ja toimintaterapian osaamista Jyväskylän ammattikorkeakoulussa. Lähivuosien aikana tavoitteena on tarjota toimintaterapian tutkinnon suorittaneille koulutusta ylempään ammattikorkeakoulututkintoon.

Toimintaterapian koulutusohjelman opetussuunnitelman lähtökohdista ovat kansainväliset ja valtakunnalliset toimintaterapiakoulutuksen periaatteet ja alueen työelämän tarpeet. Toimintaterapian maailmanliitto WFOT arvioi kaikki toimintaterapian koulutukset viiden vuoden välein ja standardien täytyessä hyväksyy ne liiton koulutuksiksi. Jyväskylän ammattikorkeakoulun viimeisin arviointi tehtiin 30.10.2007. Koulutusohjelman sisällölliset vaatimukset määriteltiin vuonna 2006 valtakunnallisessa terveysalan koulutuksen (TERVA)-työskentelyssä ja nämä ovat opetusministeriön julkaisussa Ammattikorkeakoulusta terveydenhuoltoon. Lisäksi koulutusohjelman tavoitteena on saavuttaa Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston (ARENE ry.) vuonna 2006 määrittelemät kompetenssit. Tämän kansainvälisen ja valtakunnallisen aktiivisen kehittämistyön ohella koulutusohjelmaa on rakennettu tiiviinä yhteistyönä työelämän edustajien kanssa.

Toimintaterapian koulutusohjelma on yksi kuntoutuksen koulutusohjelmista, joten koulutuksen lähtökohdista on kuntoutuksen ideologia ja filosofia. Toimintaterapiassa asiakas nähdään oman elämänsä asiantuntijana ja toimintaterapeutti on terapeuttisen toiminnan asiantuntija

tukien asiakkaan päivittäistä elämää: itsestä huolehtimisesta, asioimisesta ja kotielämästä, opiskelusta, työkykyä, vapaa-ajan viettämisestä, leikkimistä ja lepoa. Siten koulutuksesta valmistuva toimintaterapeutti tuntee toimintaterapian teoreettisen tietoperustan, minkä lisäksi hänellä on työssä tarvittavat käytännön työtaidot.

1.2 Ristiinarvioinnin suunnittelu ja toteutus

Toimintaterapian koulutusohjelman ristiinarviointiryhmä perustettiin rehtorin päätöksellä. Ryhmän jäsenten valintaperusteena oli monialainen ammattikorkeakouluopetuksen tuntemus, arviointikokemus sekä kiinnostus tehtävään. Ryhmän puheenjohtajana toimi koulutuspäällikkö Irma Boncamper ja jäsenenä koulutussihteeri Tiina Hartikainen, koulutuspäällikkö Jari Hautamäki, opiskelijakunnan edustaja Heli Huhtanen, lehtori Kaius Kuusimurto ja lehtori Seppo Pitkänen. Sihteerinä toimi laatupäällikkö Tero Janatuinen.

Alustava ohjeistus ristiinarvioinnin toteutukseen toimitettiin koulutusohjelmalle syyskuun lopulla. Arviointiryhmän kokoonnuttua ohjeistusta täydennettiin aikataulutuksella. Lopullinen ohjeistus toimitettiin koulutusohjelmalle 26.10.2007.

Itsearviointi toteutettiin koulutusohjelmassa lokakuussa 2007. Tuolloin koulutusohjelmassa oli 55 opiskelijaa kolmella eri vuosikurssilla. Verkkokyselynä toteutettuun itsearviointikyselyyn vastasi 31 opiskelijaa. Toimintaterapian koulutusohjelman henkilökunnasta vastasi kyselyyn seitsemän henkilöä: koulutuspäällikkö, kolme toimintaterapian lehtoria, kaksi muiden koulutusohjelmien opettajaa sekä oppimiskeskuksen opiskelijaohjauksesta vastaava toimintaterapeutti. Kyselyn lisäksi itsearviointitietoa koottiin kahdessa koulutusohjelmatiimin palaverissa, joissa oli läsnä yksikön johtaja, koulutuspäällikkö ja 2–3 lehtoria. Aineistona käytettiin myös ammattikorkeakoulun yhteisiä opiskelijapalautekyselyjä, valmistumisvaiheen OPALA-kyselyä, Vuosi valmistumisesta -kyselyä, harjoittelun ohjaajien palaverimuistioita sekä SOT55-ryhmän opiskelijoille keväällä 2006 tehtyä ryhmäkohtaista opiskelijakyselyä.

Koulutusohjelman itsearviointiraportti valmistui 16.11.2007. Itsearviointiraporttiin oli liitetty koulutusohjelmaa kuvaavat tunnusluvut ja niiden analyysi. Samassa yhteydessä arviointiryhmälle toimitettiin myös henkilöstölle ja opiskelijoille tehtyjen kyselyjen alkuperäiset vastaukset. Raporttiin tutustuttuaan ristiinarviointiryhmä pyysi koulutusohjelmaa vielä täydentämään itsearviointiraporttia opetussuunnitelmaan, opetus-

tarjontaan, koulutuksen ajantasaisuuteen ja tuleviin kehitysvaiheisiin liittyvien seikkojen osalta. Täydennetty itsearviointiraportti toimitettiin ristiinarviointiryhmälle 30.11.2007.

Arviointiryhmä vieraili koulutusohjelmassa 12.12.2007. Päivän aikana haastateltiin koulutusohjelman johtoa, henkilöstöä ja opiskelijoita. Johdosta haastateltavina olivat yksikönjohtaja Eila Latvala ja koulutuspäällikkö Mirja Immonen. Henkilöstöstä haastatteluun osallistuivat lehtori Jaana Ritsilä, lehtori Aila Pikkarainen, toimintaterapeutti Sari Kostamo ja kv-koordinaattori Pia Piispanen. Opiskelijoista haastatteluun osallistuivat kolmannen vuoden opiskelijat Jenni Romppainen ja Heli Saarelainen sekä toisen vuoden opiskelijat Anu Jyrkinen ja Leena Kärki.

Vierailun päätteeksi koulutusohjelmalle annettiin pikapalaute arvioinnin tuloksista. Arviointiryhmän laatima raportti oli koulutusohjelmassa kommentoitavana asiavirheiden osalta 28.1.–8.2.2008. Arvioinnin palautekokous arviointiryhmän ja koulutusohjelman edustajien kesken pidettiin 5.2.2008. Koulutusohjelma valitsee arvioinnin pohjalta omat kehittämiskohteet ja laatii niistä kehittämissuunnitelman. Arvioinnin seurantakokous pidetään helmikuussa 2009.

2 Koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelu

2.1 Ammattikorkeakoulun linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa

Itsearviointiraportista käy ilmi, että ammattikorkeakoulun strategiat tunnetaan ja ne myös hyödynnetään koulutusohjelman suunnittelussa. Pedagogisen strategian pohjalta on laadittu yksikön oma pedagoginen toimintasuunnitelma, jossa huomioidaan opetuksen osaamispainotteisuus. Erityisen hyvin on kuvattu ja suunniteltu yrittäjyyspolku. Opetuksen suunnittelussa on huomioitu ammattikorkeakoulun asettamat BSC-mittarein määritetyt tavoitteet.

Kehittämisen haasteina vuodelle 2007 mainitaan itsearviointiraportissa vieraskielisen opetuksen kehittäminen, opiskelu- ja opettajaliikkuvuuden lisääminen, verkko-opetuksen, opettajien osallistumisen T&K-toimintaan sekä osaamisen kehittäminen ja työyhteisönä kehittyminen. Koska koulutusohjelman resurssit ovat erittäin rajalliset, on opiskelijamäärän kasvun yhteydessä tapahtuvan henkilöstön määrän lisääntymisen myötä syytä selvittää, miten resursseja jaetaan kaikkien esitettyjen toimintojen toteuttamiseksi.

2.2 Yksikön omat linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa

Yksikkö linjaa työelämäyhteistyön yhdeksi merkittäväksi elementiksi koulutuksen suunnittelussa. Tämä toteutuu itsearviointiraportin mukaan erityisesti harjoittelun ja oppimisympäristöiden tekemisen avulla. Työelämän antama palaute ohjaa suunnittelua. Toiminta Hyvinvointipalvelutoiminnan oppimiskeskuksessa uudistaa koulutusohjelmaa ja tekee yritysyhteistyöstä monipuolisen.

Yrittäjyyspolku toimii itsearviointiraportin mukaan hyvin niin opiskelijoiden kuin paikallisen työelämän edustajien kanssa. Yrittäjäksi aikoville on tarjolla hyvin suunniteltu ja toteutettu toimintamalli. Yrittäjyydestä informoidaan opiskelijoille jo valintakirjeessä. Yrittäjyysopinnoista kiinnostuneet opiskelijat lähettävät vapaamuotoisen hakemuksen koulutusohjelmalle, jonka pohjalta muodostetaan yrittäjyysryhmä. Tätä käytäntöä

on noudatettu kahtena viime vuonna. Ryhmän koko on ollut 15–20 opiskelijaa, josta toimintaterapian opiskelijoita oli ensimmäisenä vuonna neljä ja syksyllä 2007 jo kuusi. Opiskelijat suorittavat opintonsa muuten normaalisti, mutta yrittäjyysopintoja on mahdollisuus valita enemmän. Kaikissa opinnoissa painotus on yrittäjyyteen; esimerkiksi oppimistehdävät suoritetaan yrittäjyyspainotteisesti.

Opiskelijat toteuttavat opinnoissaan työelämän toimeksiantoja. Tässä saatuja kokemuksia voisi ottaa enemmän huomioon koulutusohjelman ja opetuksen suunnittelussa.

2.3 Kansainvälisen laatutason ja kilpailukyvyn tavoittelu kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla

Toimintaterapian koulutusohjelman ja opetuksen suunnittelun vahvuutena on itsearviointiraportissa mainittu kansainvälisen, toimintaterapian maailmaliiton WFOT:n laatukriteerien huomioiminen ja Bolognan prosessin toteuttaminen. Nämä ovat osaltaan varmistamassa koulutusohjelman kansainvälistä kilpailukykyä.

WFOT on julkaisut kansainväliset kriteerit, jotka myös tunnustetaan ja tunnustetaan EU:ssa. Maailmanliitto arvioi näillä kriteereillä koulutusohjelmia viiden vuoden välein. Arvioinnin tulokset julkaistaan liiton sivuilla, ja toimintaterapian koulutusohjelma on läpäissyt tämän arvioinnin.

Osallistuminen kansainvälisiin hankkeisiin ja yhteistyö Lundin yliopiston kanssa ovat myös merkittävä askel kansainväliseen tunnettuteen. Kansainvälisen laatutason varmistamiseksi on syytä huomioida tämä resurssisuunnittelussa. Esimerkiksi kansainvälisiä luennoitsijoita voitaisiin hyödyntää opetuksessa nykyistä laajemmin.

Koulutusohjelmassa on myös huomioitu opetusministeriön määrittelemät terveystieteiden koulutuksen perusteet sekä Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston (ARENE ry.) suosittamat valtakunnalliset kompetenssit. Myös kansallisella tasolla ammattikorkeakoulujen toimintaterapian edustajien kesken tehty yhteistyö on osaltaan varmistamassa koulutuksen laatutasoa.

Kaiken kaikkiaan toimintaterapian koulutusohjelmassa hyödynnetään erinomaisesti sekä kansainvälisiä että kansallisia kriteereitä koulutusohjelman suunnittelussa ja kehittämisessä.

2.4 Koulutusohjelman tavoitteiden päivittäminen tulevaisuuden työelämän vaatimuksia vastaaviksi

Itsearviointiraportissa mainitaan, että koulutusohjelman ajantasaisuudesta pidetään huolta opettajien kouluttautumisella sekä tiiviillä yhteistyöllä työelämän edustajien ja muiden toimintaterapian koulutusohjelmien kanssa. Työelämäyhteistyö tapahtuu sekä neuvottelukuntatyöskentelyssä että harjoittelun ja opinnäytetöiden ohjauksen avulla. Arviointivierailulla johto kiitti toimintaterapeuttien ammattikunnan aktiivisuutta koulutuksen kehittämisessä. Arviointiryhmä näkee haasteena resurssien riittävyyden aktiivisen yhteistyön ylläpitämiseen.

Toimintaterapian koulutusohjelmalla on oma neuvottelukunta, jonka puheenjohtaja valitaan työelämästä. Neuvottelukunnan kokoonpanossa on huomioitu vahva työelämäedustus. Työelämän tarpeet välittyvät hyvin neuvottelukunnan kautta.

Raportin mukaan vahvuutena ovat kansainväliset yhteydet, joiden turvaaminen ja ylläpito tekevät mahdolliseksi kansainvälisen kehityksen seuraamisen. Yhteistyötä tehdään myös kansallisella tasolla vuosittain järjestettävillä koulutusohjelmien neuvottelupäivillä, joissa keskitytään erilaisiin ajankohtaisiin teemoihin. Toimintaterapeutteja koulutetaan yleensä pienissä yksiköissä. Suurimmat koulutusta järjestävät yksiköt ovat Helsingissä, Turussa ja Jyväskylässä. Yhteistyö koulutusohjelmien välillä on aktiivista.

Raportin mukaan alan kehitystä seurataan vuosittain joko kongressimatkojen, neuvottelupäivien tai opettajanvaihdon avulla. Opettajat seuraavat alan kansainvälistä tutkimusta. Yksi opettaja on irrotettu T&K-toimintaan, ja opiskelijoilla on mahdollisuus suorittaa opintoja ja toimia hankkeissa assistentteina.

Haasteena itsearviointiraportissa mainitaan opettajien toiminnan lisääminen yritysrajapinnassa. Yhtenä keinona mainittiin ristiinarviointivierailulla toiminta Hyvinvointipalvelutoiminnan oppimiskeskuksessa sekä työelämän edustajien käyttäminen opetuksessa niin kutsutussa pariopetuksessa, jossa teoreettinen tieto tulee opettajalta ja käytännön kokemukset työelämän edustajalta. Toinen hyödynnettävä työelämäyhteys on harjoittelu. Työelämän ohjaajat tapaavat neljästi vuodessa, missä yhteydessä työelämänäkökuilma ja ajankohtaisia työelämän kysymyksiä voidaan käsitellä. Näin saatu tieto on hyödynnettävissä opetuksen ja opetussuunnitelman suunnittelussa.

Palautteen keruu opiskelijoilta opetuksen ja harjoittelun yhteydessä on hyvin organisoitu ja palaute voidaan hyödyntää koulutusohjelman ja sen toteutuksen kehittämisessä. Opintojaksopalaute kerätään jakson päättyessä ja palautteiden pohjalta opintojaksoja kehitetään. Tehdyistä kehittämistoimista kerrotaan opiskelijoille seuraavan opintojakson alussa.

Opiskelijat ovat mukana nyt käynnissä olevassa opetussuunnitelman uudistusprosessissa. Opiskelijoiden mukaan saaminen tällaiseen opetuksen kokonaisvaltaiseen suunnitteluun on haaste, sillä arviointivierailulla haastatellut opiskelijat kertovat hahmottavansa opiskelua ennemminkin kurssi kerrallaan kuin kokonaisuutena. Prosessissa mukana olevat ylempien vuosikurssien opiskelijat ovat kuitenkin kokeneet työskentelyn mielekkääksi ja näkevät tällaisessa toiminnassa konkreettisen tavan vaikuttaa.

Yhteenvetona voidaan todeta, että toimintaterapian koulutusohjelmalla on monipuoliset verkostot, joiden avulla työelämän vaatimukset huomioidaan koulutusohjelman tavoitteita päivitettäessä.

2.5 Koulutusohjelman opetussuunnitelman laatiminen

Opetussuunnitelman laatimisessa huomioidaan itsearviointiraportin mukaan niin Jyväskylän ammattikorkeakoulun strategiat kuin kansainväliset ja opetusministeriön kriteerit sekä ARENEn laatimat kompetenssit. Huomioon otetaan myös sosiaali- ja terveysalan yhteiset linjaukset. Itsearviointiraportista näkyy aito kehittämisen tahto. Jatkuva palautteen kerääminen nähdään koulutusohjelmaa uudistavana prosessina. Tosin arviointivierailulla selvisi, etteivät kaikki opettajat kerää palautetta opiskelijoilta.

Opiskelijoiden osallistuminen nykyiseen opetussuunnitelmatyöhön mainitaan itsearviointiraportissa. Arviointivierailulla kävi ilmi, että opiskelijat kommentoivat ensisijaisesti yksittäisiä opintojaksoja ja oppimistehtäviä sekä toteutuksen ajoituksia. Opintojaksopalautteita annetaan useista opintojaksoista ja tämä vaikuttaa useimmiten opettajan seuraavaan toteutukseen. Pysyviä käytäntöjä opiskelijoiden osallistumisen aktivoimiseksi opetussuunnitelmien kehittämiseen tulisi kehittää.

Myös työelämän palautteet vaikuttavat suunnitteluun. Itsearviointiraportin mukaan meneillään olevaan opetussuunnitelmatyöhön ovat osallistuneet aktiivisesti työelämän edustajat, toimintaterapian neuvottelukunta ja opiskelijoiden edustajat. Opetussuunnitelman laatimisessa on myös huomioitu käytännön taidon kehittäminen.

WFOT:n kriteerit toimivat selkeinä, kansainvälisesti ja kansallisesti tunnustettuina kriteereinä, joiden pohjalta opetussuunnitelman sisältöjä voidaan helposti pitää ajan tasalla. Opintojen suunnittelua ohjaavat itsearviointiraportin mukaan myös kansalliset linjaukset: opetusministeriön määrittelemät terveysalan koulutuksen perusteet (TERVA) sekä ARENEn ohjeistukset.

Ristiinarvioinnin yhteydessä ei käynyt ilmi, mikä on Jyväskylän toimintaterapian koulutusohjelman vahvuus verrattuna maamme muihin toimintaterapian koulutusta tarjoaviin ammattikorkeakouluihin. Hyvin toteutettu yrittäjyyspolku voisi olla tällainen erikoispiirre.

2.6 Opetuksen tarjonta- ja toteutussuunnitelmien laadinta

Opetuksen tarjonta suunnitellaan itsearviointiraportin mukaan opetussuunnitelman pohjalta ja sitä täydennetään HOPSien ja urasuunnitelmien mukaisesti. Syksyllä 2008 otetaan käyttöön uusi osaamispohjainen opetussuunnitelma, jossa opiskelijoiden yksilölliset kehittämismahdollisuudet huomioidaan paremmin. Yksilöllisen oppimisen tekevät mahdolliseksi opintojaksojen ajoitus, harjoittelumahdollisuuksien monipuolistaminen, ryhmäkokojen ja luokkatilojen valinta sekä harjoittelujaksojen porrastaminen.

Opetuksen tarjonnan suunnittelun pohjana on oppiminen, jossa johtavana periaatteena on osaamisen syveneminen. Opinnot alkavat orientoivilla opinnoilla ja syvenevät asiantuntijuutta kohti. Arviointivierailulla kävi ilmi, että opintoja voidaan toteuttaa joustavasti. Harjoittelujaksoja, joita on neljä kahden kuukauden mittaista jaksoa, voidaan ajoittaa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Opetustarjonta niveltyy sosiaali- ja terveysalan ja kuntoutusalan koulutustarjontaan. Arviointivierailulla kävi ilmi, että muun muassa Hyvinvointipalvelutoiminnan oppimiskeskuksessa tehtävät opinnot ja harjoittelut voivat olla yhteistoteutuksia. Valinnaiset opinnot otetaan myös tavallisimmin sosiaali- ja terveysalan tarjonnasta. Haasteena on muiden alojen opintojen hyödyntäminen opinnoissa.

Koulutusohjelman pienuus ja vähäiset opettajaresurssit asettavat omat haasteensa opetuksen toteutukselle. Oma haasteensa on myös T&K-toiminnan integroiminen opetukseen. Arviointivierailulla tuli esille työelämän ja koulutuksen aikataulujen erilaisuudesta johtuvat ongelmat. Riittävän asiantuntijuuden takaamiseksi koulutusohjelmalla on käytettävissään toimiva työelämäverkosto, jota on mahdollista käyttää myös opetusresurssina.

Arviointiryhmä näkee tulevaisuuden haasteena englanninkielisen opetuksen sekä virtuaaliopetuksen tarjonnan lisäämisen. Kansainvälisen vaihdon ja harjoittelun kehittäminen on myös koulutusohjelman haasteita. Pieneksi koulutusohjelmaksi toimintaterapian koulutusohjelma on luonut hyviä verkostoja, joita lienee mahdollista hyödyntää.

Verkko-opetus on käytössä ja opiskelijoille on tarjolla 20 op:n verkon verkko-opintoja, joista puolet on toimintaterapian ammattiopintoja. Myös virtuaaliammattikorkeakoulun opintoja on mahdollista valita opintoihin. Verkon hyödyntämistä esimerkiksi harjoittelun etäohjaukseen voitaneen soveltaa nykyisinkin resurssien.

2.7 Opintokokonaisuuksien ja opintojaksojen suunnittelu

Opintokokonaisuuksien suunnittelussa hyödynnetään itsearviointiraportin mukaan sosiaali- ja terveystieteiden koulutustarjontaa ja kuntoutusalan yhteisiä linjauksia. Lisäksi huomioidaan toimintaterapian kansainvälisten suositusten mukaiset painopistealueet ja laajuudet. Opintojaksojen suunnittelua ohjaavat raportin mukaan toimintaterapiakoulutuksen kansalliset ja kansainväliset ohjeistukset.

Itsearviointiraportti mainitsee monipuolisten opiskelumenetelmien käyttämisen opinnoissa, työelämän edustajien vierailut opintojaksoilla sekä moniammatillisen yhteistyön Hyvinvointipalvelun oppimiskeskuksessa. Harjoittelun suunnittelu nousee raportissa selkeästi esiin olennaisena ammatillisen kehittymisen menetelmänä ja työelämäyhteyksien rakentajana.

T&K-työn liittäminen opetussuunnitelman toteuttamiseen on haasteellista. Arviointivierailulla kävi ilmi, että projektien vaatima perusosaaminen on ollut korkeaa tasoa ja edellyttää jo ammatillista osaamista. Myös aikataulutus projekteissa ja opetuksessa on hankalasti yhteen sovittavissa.

Koulutusohjelman toteutuksen joustavuus tukee ohjeajassa valmistumista. Opinnot viivästyvät tavallisimmin perhesyistä. Toisena syynä opintojen venymiseen mainittiin arviointikäynnillä opinnäytetyö. Tähän on kiinnitetty huomiota ja käynnillä mainittiin, että opinnäytetyön käynnistämistä pyritään aikaistamaan.

3 Koulutusohjelman opetuksen toteutus

3.1 Opetuksen toteuttamista ohjaavat peruslinjaukset

Itsearviointiraportin mukaan toimintaterapeuttikoulutuksen opetuksen toteuttamista ohjaavat useat eri periaatteet ja näkökulmat. Erityisesti opiskelijoiden itseohjautuvuus korostuu. Lisäksi mainitaan muun muassa teorian ja käytännön nivominen yhteen, asiantuntijuuteen kasvu sekä pedagoginen toimintasuunnitelma. Opettajien vastauksista korostuu opiskelijoiden itseohjautuvuuden merkitys. Opiskelijoiden käsitys opetuksen peruslinjauksista on epäselvä.

Koulutusohjelma on pieni sekä opiskelijoiden että henkilökunnan määrällä mitattuna. Tämä on sekä heikkous että vahvuus. Pienellä henkilökuntamäärällä korostuu yhteisen suunnittelun merkitys. Vastuu jakaantuu kaikille toimijoille eikä pelkästään koulutuspäällikön harteille.

Yrittäjyyden toimintapolitiikka on vahvasti näkyvässä koulutusohjelman linjauksissa. Tämä korostuu muun muassa opetussuunnitelmassa, jossa yrittäjyyspolulla on vahva rooli uramahdollisuutena.

Opiskelijoiden itseohjautuvuus korostuu myös koulutusohjelman toimintakulttuurissa. Opiskelijoiden tekemän HOPSin merkitys on suuri sekä opiskelijan oman uran suunnittelussa että myös koulutusohjelman toteutuksen suunnittelussa.

Kehittämishaasteita tuo aloituspaikkamäärän pienuus. Kuinka saadaa pienelle opiskelijamäärälle varmistettua riittävän monipuolinen opetus? Tulevaisuudessa tilanne muuttunee. Ryhmäkoon kasvattaminen tuo erilaisia haasteita: kuinka opetustilat saadaan riittämään ja tarjoaako Väli-Suomen alue opiskelijoille tarpeeksi haastavia harjoittelupaikkoja tulevaisuudessa?

3.2 Opiskelijan oppimisen tukeminen ja ohjaus

3.2.1 Henkilökohtaisten opintosuunnitelmien laadinta ja uraohjaus

Toimintaterapian koulutusohjelman itsearviointiraportin mukaan kaikki toimintaterapeuttiopiskelijat laativat ensimmäisen opiskeluvuoden aikana henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman. Halutessaan he saavat

ohjausta opintosuunnitelman laadintaan ja vuosittaisiin tarkennuksiin. Opiskelijoiden vastuu ja itseohjautuvuus opintojen suunnittelussa korostuu. Haastattelussa kävi ilmi, että opiskelijoiden on vaikea hahmottaa HOPSin merkitystä heti opintojen alkuvaiheessa. Opiskelijat pitävät kuitenkin henkilökohtaista ohjausta tärkeänä. Osa kyselyyn vastanneista opiskelijoista kokee saaneensa riittävästi ohjausta HOPSin laadinnassa ja HOPSin auttavan heitä opintojen suunnittelussa. Kuitenkin suuri joukko itsearviointin pohjaksi tehtyyn kyselyyn vastanneista opiskelijoista piti saatua ohjausta riittämättömänä ja he kokivat, että HOPSin laadinta heti opintojen alussa on vaikeaa.

Itsearviointiraportista käy ilmi, että urasuunnittelu toteutetaan sekä koko ryhmälle suunnattuna ohjauksena että pienryhmäkeskusteluina. Lisäksi opiskelijat voivat hakea opettajalta yksilöllistä ohjausta urasuunnitelmansa laadintaan henkilökohtaisten tarpeiden mukaan. Opiskelijan tukena urasuunnittelussa koko opiskelun ajan toimii sama ohjaaja. Opiskelijoiden kokemuksissa uraohjauksen riittävydestä on kovasti vaihteluita. Osa opiskelijoista koki tarvitsevansa uraohjaukseen enemmän henkilökohtaista tukea, toisaalta osa opiskelijoista nosti esiin myös itseohjautuvuuden tärkeyden ja vertaisohjauksen merkityksen. Sama aihe nousi esiin myös Vuosi valmistumisesta -kyselyssä, jossa 100 % vastaajista koki saaneensa uraohjausta joko vähän tai erittäin vähän.

Haastattelujen yhteydessä yrittäjyyspolun merkitys tuli selkeästi esille. Kukaan haastatelluista opiskelijoista ei ollut kuitenkaan valinnut yrittäjyyspolkua, mutta sen mahdollisuus oli opiskelijoille tuotu esiin yhtenä vaihtoehtona. Muun muassa opiskelupaikan vastaanottamisen yhteydessä opiskelijat voivat hakea yrittäjyyspolulle, jossa opinnot poikkeavat jonkin verran muiden toimintaterapiaopiskelijoiden ohjelmasta, sillä ne sisältävät enemmän yrittäjyyteen painottuvia opintoja ja toimeksiantoja (harjoittelu, projektit).

Haastattelussa opiskelijat toivat esiin muilta opiskelijoilta saatavan vertaistuen merkityksen. Erityisesti tämä korostui oman uran suunnittelun yhteydessä. Muiden opiskelijoiden kokemuksilla on suuri painoarvo.

Kaiken kaikkiaan koulutusohjelman HOPS-käytänteet on toteutettu hyvin. HOPS on käytössä kaikilla opiskelijoilla alusta alkaen, mutta HOPSien päivittämiseen opintojen aikana tulee kiinnittää enemmän huomiota. Tulevaisuudessa on tärkeä huolehtia ohjausresurssin riittävydestä opintojen alussa HOPSia laadittaessa sekä yleensä urasuunnittelussa.

3.2.2 Harjoittelun ohjaus

Toimintaterapian koulutusohjelmassa harjoittelu on jaksotettu neljään kahdeksan viikon jaksoon. Opintojen alussa suoritetaan orientoiva harjoittelu ja loppuvaiheessa syventävä harjoittelu. Muut harjoittelujaksot ajoittuvat joustavasti opintojen keskivaiheille.

Itsearviointiraportista käy ilmi, että opiskelijat kokevat saavansa riittävää ohjausta niin harjoittelua ohjaavilta toimintaterapeuteilta kuin ohjaavalta opettajaltakin ohjatun harjoittelun aikana. Opiskelijat ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä saamansa ohjaukseen. Opiskelijoiden mukaan ohjaavan opettajan tukea ei harjoittelujakson aikana paljoa tarvita silloin, jos ohjaava toimintaterapeutti on paneutunut tehtäväänsä huolella ja tietää harjoittelun tavoitteet. Itsearviointiraportin mukaan harjoittelupaikoilla annettavan ohjauksen taso tulisi kuitenkin varmistaa ja tulevaisuudessa tulisi kiinnittää entistä enemmän huomioita harjoittelun ohjaajien koulutusmahdollisuuksien markkinointiin. Opiskelijat pitivät hyvänä ohjaavan opettajan vierailuja harjoittelupaikoilla harjoittelun aikana sekä alku- ja loppuarviointikeskusteluja tärkeänä tukena ammatilliselle kasvulle.

Itsearviointiraportin mukaan toimintaterapian harjoittelun ohjaajien palaveri pidetään ammattikorkeakoululla neljä kertaa vuodessa ja tässä palaverissa ovat mukana myös opiskelijoiden edustajat. Tämä mahdollistaa vuoropuhelun ja avoimen keskustelun myös ohjauksen haasteista. Palaverista kirjoitetaan muistio, joka toimitetaan kaikille harjoittelun ohjaajille ja opiskelijoiden edustajille.

Opiskelijat kokevat hyvänä kehityssuuntana sen, että harjoittelun toteuttamiseen myös Keski-Suomen ulkopuolella suhtaudutaan nyt myönteisemmin. Jatkossa opiskelijamäärän lisääntyessä Jyväskylän ammattikorkeakoulun toimintaterapeuttikoulutus palvelee yhä laajemmin Väli-Suomea, sillä muut toimintaterapeuttien koulutuspaikkakunnat ovat Kuopio, Oulu, Lappeenranta, Turku ja Helsinki. Tätä tukee valmistumisvaiheen OPALA-kyselyn tulos, johon vastasi 95 % valmistuvista toimintaterapeuttiopiskelijoista. Kyselyn vastausten perusteella 57 % työllistyneistä löysi työpaikkansa Keski-Suomesta ja loput muualta Suomesta.

Yksittäisten opiskelijoiden harjoittelumahdollisuuksia muilla paikkakunnilla tulisi tarpeen mukaan lisätä ja opettajan etäohjausmahdollisuuksia monipuolistaa, vaikka harjoittelupaikat ovat enimmäkseen Keski-Suomessa. Harjoittelu lisääntyy myös erilaisissa hankkeissa ja yksityis-sektorilla. Etäohjauksessa testataan Sametime-ohjelman mahdollisuuksia

harjoittelun ohjauksessa. Lisäksi Jyväskylän ammattikorkeakoulussa on menossa niin sanottu TOVE-hanke, jossa kehitetään etäohjausta tietoteknisin menetelmin.

Henkilöstön ja opiskelijoiden haastattelujen pohjalta korostui hyvinvointipalvelutoiminnan oppimiskeskuksen rooli harjoittelun toteuttamisessa. Henkilöstön mielestä oppimiskeskus on moniammatillinen oppimisaikka, jossa opiskelijat harjoittelevat todellisessa asiakasympäristössä. Kaikki opiskelijat käyvät ainakin yhden harjoittelujakson oppimiskeskuksessa. Opiskelijahaastatteluiden mukaan oppimiskeskuksella oli ennen negatiivinen maine harjoittelupaikkana. Tilanne on selvästi parantunut sen jälkeen, kun toimintaterapian harjoitteluun saatiin oma ohjaaja. Opiskelijat kokevat nykyään oppimiskeskuksen hyvänä harjoittelupaikkana. Siellä he saavat vastuuta asiakasryhmien ohjauksesta ja terapian suunnittelusta. Moniammatillisuus toteutuu heidän mukaansa hyvin oppimiskeskuksessa.

Harjoittelun ohjauksen organisointi on toteutettu arviointiryhmän näkemyksen mukaan hyvin. Yhteydenpito työelämän ohjaajiin on tiivistä. Ohjaajien palavereja pidetään neljä kertaa vuodessa, ja niissä on mukana myös opiskelijaedustus.

3.2.3 Opinnäytetöiden ohjaus

Itsearviointiraportin mukaan opinnäytetöiden ohjauksessa on kullekin työlle nimetty ohjaaja ja usein lisäksi työelämäohjaaja. Ohjaus on yksilöohjausta, vaikka työt tehdään pääsääntöisesti paritöinä. Kaikki ne kyselyyn vastanneet opiskelijat, jotka olivat aloittaneet opinnäytetyön, kokivat saaneensa ohjaajalta riittävää ohjausta.

Haastattelun mukaan opinnäytetyöprosessia toteutetaan toiminnanohjauks käsikirjan mukaisesti. Opiskelija työstää opinnäytetyöaihetta tutkimusopinnot-opintojaksolla. Henkilöstön mukaan toimintaterapian koulutusohjelmasta valmistuneet opinnäytetyöt ovat metodologisesti erittäin korkeatasoisia. Myös opiskelijoiden toisilleen antaman vertaistuen henkilöstö näki merkityksellisenä.

Opettajien ja muun henkilöstön vastauksissa mainitaan hankkeille ja erilaisiin projekteihin tehtävät opinnäytetyöt. Itsearviointiraportin liitteenä olevista koulutusohjelman toimintaa kuvaavista tunnusluvuista käy ilmi, että 80 % toimintaterapian koulutusohjelman opinnäytetöistä on hankkeistettuja. Tiivis työelämäyhteistyö konkretisoituu työelämän toimeksiantoina tehtävissä opinnäytetöissä.

3.2.4 Opetus- ja opiskelumenetelmien valinta ja erilaisten oppimistyylien huomioiminen

Itsearviointikyselyssä koulutusohjelman edustajat mainitsivat opetus- ja opiskelumenetelmien olevan monipuolisia. Opintojaksojen suoritustapoina mainittiin esimerkiksi luennot, pienryhmätyöskentely, virtuaaliopinnot sekä käytännön harjoittelu tunneilla ja oppimiskeskuksessa. Opiskelijoille halutaan tarjota erilaisia oppimismahdollisuuksia. Samoin korostetaan opiskelijoiden antaman palautteen tärkeyttä opintojaksojen opetusmenetelmien kehittämisessä. Arviointivierailulla haastatellut opiskelijat toivoivat ulkopuolisten luennoitsijoiden käytön lisäämistä.

Itsearviointiraportin mukaan myös valtaosa opiskelijoista kokee, että opinnoissa toteutetaan monipuolisia oppimismenetelmiä, kuten luentoja, ryhmätehtäviä, videoita, oppimispäiväkirjoja, itsenäistä opiskelua ja verkko-opiskelua. Opiskelijoiden vastauksista nousi kuitenkin esiin se, ettei erilaisia oppijoita huomioida riittävästi opintojakson opetusmenetelmiä suunniteltaessa. Samoin opetusmenetelmät ovat hyvin samanlaisia opintojaksosta toiseen. Yksi kolmasosa pitääkin opetusmenetelmiä yksipuolisina. Puoli vuotta opiskelleista opiskelijoista puolet kokee opiskelumenetelmät joko erittäin hyvin tai hyvin moderneiksi. Kukaan ei kokenut opetusmenetelmiä täysin epämoderneiksi.

Arviointivierailulla nousi esiin opintojaksosuoritusten arvioinnissa käytetty ryhmätenttikäytäntö. Tämän kokivat sekä henkilöstön että opiskelijoitten edustajat hyväksi tavaksi arvioida oppimista opintojaksolla.

3.2.5 Oppimista edistävien oppimisympäristöjen ja työelämäyhteyksien rakentaminen

Itsearviointiraportista käy ilmi Hyvinvointipalvelutoiminnan oppimiskeskuksen keskeinen rooli opiskelijoiden oppimisympäristönä. Hyvinvointipalvelutoiminnan oppimiskeskus on yksi merkittävä koulutusohjelmaa uudistava ja työelämäyhteistyötä monipuolistava oppimispaikka. Oppimiskeskuksessa on toimintaterapeutti opiskelijoiden harjoittelun ohjaajana, ja opiskelijat suorittavat oppimiskeskuksessa 8–16 viikkoa harjoittelustaan. Työelämän edustajien, opettajien ja opiskelijoiden yhteistyönä tarjoutuu mahdollisuuksia kehittää uusia, monialaisia palvelutuotteita. Oppimiskeskuksessa opiskelijoiden toteuttamat toimintaterapiapalvelut painottuvat ennaltaehkäisevään ja terveyttä edistävään toimintaan. Myös yrittäjyysvalmiuksien oppiminen on vahvasti mukana

oppimiskeskuksen toiminnassa. Samoin kuntoutusalan koulutusohjelmien välistä yhteistyötä toteutetaan onnistuneesti oppimiskeskuksessa. Myös hanketyö tarjoaa moniammatillisia oppimisympäristöjä yhdessä työelämän yritysten kanssa.

Kehittämishaasteena on turvata Hyvinvointipalvelutoiminnan oppimiskeskuksen resurssien riittävyys opiskelijamäärän kasvaessa. Samoin myös muiden oppimisympäristöjen tilojen kartoitus lienee tarpeellista. Kasvavat ryhmäkoot asettava haasteita myös opetuksen suunnittelulle ja toteutukselle. Opettajien oppimistilanteisiin tuomat työelämästä tulevat esimerkit lisäsivät opiskelijoiden mielestä työelämäyhteyksiä. Toisaalta Vuosi valmistumisesta -kyselyssä 100 % vastaajista koki, että opettajien työelämäyhteydet ovat joko vähäisiä tai erittäin vähäisiä. Samoin puoli vuotta opiskelleiden kyselyssä vain 29 % kokee, että opettajat hallitsevat aihealueensa käytännössä hyvin, kun taas 85 % hallitsee hyvin aihealueensa teoriassa. Johdon haastattelussa todettiin, että pienen koulutusohjelman ollessa kyseessä opettajat joutuvat opettamaan hyvin monenlaisia aiheita. Tällöin opettajan kompetenssit ja työelämäyhteydet kyseisellä alueella eivät välttämättä ole kaikilta osa-alueilta syviä.

Opiskelijat nostavat vahvasti esiin harjoitteluympäristöt parhaana työelämäyhteyksien rakentajana. Sama näkemys nousee esiin myös Vuosi valmistumisesta -kyselyssä. Työelämän vierailukäynnit sekä työelämän edustajien käynnit oppitunneilla koettiin myös antoisiksi. Muutamat opiskelijat nostavat esiin hyvänä kehityssuuntana sen, että myös Keski-Suomen ulkopuolelle on ollut mahdollista mennä harjoittelemaan lisääntyvässä määrin. Työelämäyhteyksien onnistuneina rakentajina opiskelijat mainitsevat myös yritysoppinnot. Vuosi valmistumisesta toteutetun opiskelijakyselyn mukaan vuonna 2005 Jyväskylän ammattikorkeakoulusta valmistuneista toimintaterapeuteista 100 % koki työelämäyhteyksien kehittyneen myönteisellä tavalla opiskelujen aikana.

3.3 Työelämäyhteyksien ja T&K-työn hyödyntäminen oppimisessa ja opetuksessa

Raportin mukaan tiivis työelämäyhteistyö konkretisoituu ohjatun harjoittelun lisäksi opinnäytetöissä, jotka tehdään pääosin työelämän toimeksiantoina. Hyvinvointipalvelutoiminnan oppimiskeskuksen rooli korostuu raportissa. Opiskelijat näkevät työelämäyhteistyön tiiviinä ja kokevat tärkeänä työelämän edustajien osallistumisen entistä enemmän koulutuksen toteutukseen. Opiskelijat nimeävätkin useita yksittäisiä tilanteita,

joissa työelämäyhteyksiä ja T&K-työtä on hyödynnetty oppimisessa. Kuitenkin valmistumisen jälkeinen kysely antaa vastaukseksi, etteivät työelämäprojektit näy koulutusohjelman opetuksessa. Noin puolet opiskelijoista kokee, että koulutuksessa tulisi panostaa enemmän työelämävastaavuuteen. Suuntaus T&K-työn integroimisessa opetukseen näyttää koulutusohjelmassa olevan positiivinen.

Johdon haastattelussa kävi ilmi, että opiskelijat kokevat koulutusohjelman työelämäverkoston olevan hyvä. Opetuksessa käytetään paljon sivutoimisia opettajia, joiden annin opiskelijat kokevat hyväksi. Koulutusohjelman opiskelijamäärän kasvaessa lisääntyvät henkilöstöresurssit antavat opettajille mahdollisuuksia päivittää työelämäntuntemusta. Yksi merkittävä edistysaskel saavutettiin yrittäjyyttä edistävän wEntre-hankkeen myötä. Hankkeessa keskityttiin koulutuksen ja opetuksen kehittämiseen, rakennettiin yritysverkkoa ja käynnistettiin paljon pieniä T&K-toimia. Hankkeen jälkeen verkosto jäi elämään yhteistyöverkostona, joka on poikinut uusia hankkeita.

Koulutusohjelman osaaminen on merkittävä Housing Enabler -hankkeen kannalta. Hanketta koordinoi Lundin yliopisto. Housing Enabler on ikääntyvien ihmisten fyysisen ympäristön esteettömyyden arviointiin kehitetty menetelmä. Hankkeessa on mukana useita koulutusohjelmia ja yksiköitä. Opiskelijat osallistuvat hankkeen toteutukseen harjoittelun ja oppinäytetöiden muodossa. Suomen yhteistyötahoksi Lundin yliopiston kanssa on määritelty Jyväskylän ammattikorkeakoulu, joka tulee jatkossa vastaamaan Suomessa menetelmän käyttäjäkoulutuksesta.

Arviointivierailulla henkilöstön haastattelussa kävi ilmi, että opiskelijoiden osallistuminen T&K-hankkeisiin ei ole aina niin yksinkertaista. Hankkeet edellyttävät usein melko syvällistä asiantuntijaosaamista. Toinen ongelma on työelämän ja koulutuksen aikataulujen yhteensopimattomuus. Koulutusohjelmassa käynnistyneet T&K-hankkeet ja erinomaiset työelämäyhteydet antavat kuitenkin hyvät mahdollisuudet tuoda T&K-toimintaa lähemmäs opetusta.

3.4 Koulutusyksiköiden ja -ohjelmien välinen yhteistyö

Hyvinvointipalvelutoiminnan oppimiskeskuksessa toteutetaan onnistuneesti koulutusohjelmien välistä yhteistyötä. Siellä opiskelijat suunnittelevat ja ohjaavat asiakasryhmiä moniammatillisesti. Tähän yhteistyöhön pääsevät mukaan kaikki toimintaterapeuttiopiskelijat harjoittelujaksollaan. Opettajat kokevat yhteistyön eri koulutusohjelmien välillä toimivan tiiviisti ja hyvin yhteisillä opintojaksoilla.

Johto kertoi arviointivierailulla, että sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelmien välinen yhteistyö on tiivistä. Opintojen alkuvaiheessa toteutetaan koulutusohjelmien yhteiset sosiaali- ja terveysalan orientaatio-opinnot. Yhteiset vaihtoehtoiset opinnot tuovat opiskelijalle mahdollisuuksia valita useita aluekokonaisuuksia täydentämään omaa tutkintoa.

Arviointihaastattelussa johdon mielestä koulutusyksiköiden välinen yhteistyö on vähäistä. Yhteistyötä tehdään lähinnä hankkeissa, kuten esimerkiksi wEntre- ja Housing Enabler -hankkeissa. Opiskelijoiden mielestä koulutusyksiköiden välistä yhteistyötä voisi tiivistää esimerkiksi tekemällä yhteisiä opinnäytetöitä.

3.5 Opettajien yhteistyö opetuksen toteuttamisessa

Opettajat kokevat yhteistyön sosiaali- ja terveysalan eri koulutusohjelmien välillä toimivan tiiviisti ja hyvin yhteisillä opintojaksoilla. Hyvinvointipalvelutoiminnan oppimiskeskuksen rooli opetuksen toteuttamisessa moniammatillisten ryhmien osalta korostuu. Muiden opintojen osalta yhteistyössä on sekä opiskelijoiden että opettajien mielestä kehitettävää. Yhteistyötä tehdään lisäksi lukukausittain kokoontuvien koulutusohjelman neuvottelukunnan ja harjoittelun ohjaajien palaverien yhteydessä.

Koulutusohjelman toteutus tapahtuu pienessä ryhmässä, johon tällä hetkellä kuuluu kolmen koulutusohjelman yhteinen koulutuspäällikkö ja kaksi päätoimista lehtoria. Koulutusohjelman yksi lehtori toimii tällä hetkellä T&K-tehtävissä. Opetus on pienistä henkilöresursseista huolimatta pystytty pitämään hyvätasoisena henkilöstön sitoutuneisuuden ansiosta. Riskinä on kuitenkin henkilöstön ylikuormitus. Mahdollisiin poikkeustilanteisiin on vaikea sopeutua toteuttavan henkilöstön pienen määrän vuoksi. Tilanteeseen on tulossa kuitenkin muutoksia, kun aloitettavien opiskelijoitten määrä kaksinkertaistuu.

Kahden luennoitsijan käytöstä samalla opintojaksolla keskusteltiin henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa arviointivierailulla. Henkilöstö totesi, että tapaa ei säännönmukaisesti käytetä, mutta joitain myönteisiä kokemuksia erilaisten asiantuntemusten yhdistämisestä on. Opiskelijoilla oli hyviä kokemuksia kahden opettajan toteuttamista opintojaksoista. Opettajan ja työelämän edustajan muodostamaa opetusparia opiskelijat pitivät hyvänä ratkaisuna, jossa teoria ja käytäntö nivoutuvat saumattomasti yhteen.

3.6 Opintojaksojen toteutuksen ajoitus

Itsearviointiraportista käy ilmi, että opintojen ajoitus perustuu Jyväskylän ammattikorkeakoulun jaksojärjestelmään. Toimintaterapian koulutusohjelmassa on ennalta suunniteltu opintojen ajoitussuunnitelma, joka ohjaa opiskelijoita etenemään opinnoissaan. Opiskelijoiden tekemä HOPS tarkentaa opintojaksojen ajoitusta. Itsearviointin pohjaksi tehdyn kyselyn vastauksissa opettajat toivat esille myös tilaratkaisujen vaikuttavan opintojaksojen ajoitukseen. Aloituspaikkamäärän kasvaessa tilojen riittävyys asettaa haasteita myös opintojen toteutuksen suunnittelulle.

Opintojaksojen toteutuksen suunnittelua helpottaa koulutusohjelman pieni koko. Ajoitusta helpottaa lisäksi eHOPSin käyttö koko opiskeluajan suunnittelun pohjana sekä loogisesti etenevä opintotarjonta. Aloituspaikkamäärän kasvu lisää haasteita opintojaksojen toteutukselle. Itsearviointiraportissa harjoittelupaikkojen riittävyys tulee esiin yhtenä huolen aiheena.

4 Koulutusohjelman tulokset ja opiskelijoiden oppiminen

4.1 Koulutusohjelman tavoitteiden ja opetussuunnitelman toteutumisen arviointi ja varmistaminen

Itsearviointiraportin mukaan opiskelijoiden oppimisen ja koulutusohjelman arvioimisessa hyödynnetään muun muassa koulutusohjelman valtakunnallisia kompetensseja ja kansainvälisiä kriteereitä. Koulutusohjelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan kyselyillä ja palautteenannoilla.

Itsearviointiraportin mukaan opiskelijat pääsääntöisesti kokevat koulutusohjelman vastaavan työelämän tarpeita. Vuosi valmistumisesta tehdyn kyselyn mukaan 100 % valmistuneista toimintaterapeuteista ilmaisi tutkinnon vastaavan joko täysin tai osittain työelämän tarpeita sekä antavan valmiuksia työelämän haasteisiin. Koulutusohjelman tuloksellisuus näkyy opiskelijoiden sitoutumisena koulutuksen suorittamiseen, pienenä keskeyttäneiden määränä, lähes ohjeaikaisena valmistumisena sekä hyvänä työllistyvyytenä.

Toimintaterapian koulutusohjelma on rakennettu tiiviissä yhteistyössä sekä kansainvälisten että kansallisten alan asiantuntijatahojen kanssa. Arviointivierailulla johdon haastattelussa korostettiin sitä, että koulutusohjelman tavoitteiden saavuttaminen varmistetaan määräajoin tapahtuvan maailmanliiton (WFOT) kansainvälisen tason arvioinnin kautta, mutta tavoitteiden toteutumista ja laatua pyritään varmistamaan myös paikallisemmin kuntoutuksen koulutusohjelmien muodostaman 16 hengen tiimityöskentelyn avulla. Kansallisella tasolla kaikki alan kouluttajat kokoontuvat yhteen vähintään kerran vuodessa.

Osa opiskelijoista kokee, ettei annettua palautetietoa hyödynnetä riittävästi opetuksen kehittämiseen. Kuten itsearviointiraportissa todetaan, kehittämishaasteena on palautteiden analysoinnin systematisointi sekä kehittämistoimenpiteiden jäsentyneempi sopiminen ja erityisesti toimenpiteiden toteutumisen seuraaminen. Tämän tulisi koskea, ei vain yksittäisiä opintojaksoja, vaan myös koko koulutusohjelmaa ja sen opetussuunnitelman kehittämistä.

4.2 Työelämän osallistuminen koulutusohjelman toteutuksen ja sen tulosten arviointiin

Itsearviointiraportin mukaan koulutusohjelmalla on tiivis ja toimiva yhteistyö työelämän edustajien kanssa, mikä auttaa edelleen kehittämään ja uudistamaan koulutusohjelmaa. Työelämäyhteydet konkretisoituvat ohjatussa harjoittelussa sekä opinnäytetöissä, jotka tehdään pääosin työelämän toimeksiantoina. Harjoittelun ohjaajat pitivät yhteisen palaverin neljä kertaa vuodessa, jolloin on myös mahdollista saada harjoitteluun liittyvää työelämän palautetta. Itsearviointiraportin mukaan opiskelijat nostavatkin esiin juuri harjoitteluympäristöt parhaina työelämäyhteyksien rakentajina. Hyvinvointipalvelutoiminnan oppimiskeskus on eräs tehokas menetelmä työelämäyhteistyön toteuttamiseen. Arviointivierailulla todettiin sen olevan hyvä paikka syventää ammatillista osaamista ja päästä näkemään, mitä työskentely toimintaterapian kentällä käytännössä on.

Neuvottelukuntatyöskentelyn kautta saadaan työelämän ajankohdista näkemystä koulutusohjelman kehittämiseen ja arviointiin. Arviointivierailulla johto kertoi, että neuvottelukunnassa on vahva työelämän edustus. Siihen on pyritty valitsemaan monipuolisesti toimintaterapian edustajia muun muassa alan yrityksistä, sairaanhoitopiiristä, yliopistosta. Neuvottelukunnassa on myös opiskelijoiden edustus. Koska toimintaterapian koulutusohjelmalla on oma neuvottelukunta, välittyvät sen kautta työelämän tarpeet suoraan koulutusohjelmalle.

4.3 Opintojaksojen toteutuksen onnistumisen arviointi

Valmistuneille tehdyssä kyselyssä saatiin selville, että tutkinto vastaa hyvin työelämän tarpeita, joten koulutusta kokonaisuudessaan voidaan pitää onnistuneena. Raportin mukaan harjoittelujaksot koetaan erityisen hyödyllisiksi.

Itsearviointiraportissa kerrotaan toimintaterapian koulutusohjelman keräävän systemaattisesti palautetta opiskelijoilta. Säännöllisesti kerättävän opintojaksopalautteen lisäksi opettajatutorit sekä harjoittelun yhteydessä opettajat keräävät palautetta. Arviointivierailulla haastatellut opiskelijat kokivat avoimen keskustelun hyväksi ja vaikuttavaksi palautteenantomenetelmäksi. Opiskelijat esittivät ajatuksen, että kurssiopetukseen olisi hyvä saada niin sanottua pariopetusta sellaisessa muodossa, jossa teoriaosuudesta vastaisi toimintaterapian opettaja ja työelämän tarpeista ja odotuksista tulisi kertomaan joku työelämän edustaja.

Itsearviointiraportista käy ilmi tarve kiinnittää huomiota siihen, kuinka kerättyä opintojaksopalautea voitaisiin hyödyntää paremmin ja kuinka palautteen hyödyntäminen näkyisi opiskelijoille. Opiskelijat kertoivat arviointivierailulla, ettei opintojaksojen lopussa annettu kurssipalaute näy sitä antaneille opiskelijoille, mutta samaa kurssia uudestaan toteutettaessa opiskelijat saavat tietoa edelliskerran palautteesta ja sen pohjalta mahdollisesti tehdyistä kurssin toteutuksen muutoksista. Näin opiskelijat tuntevat, että heidän antamallaan opintojaksopalauteella on vaikutusta opintojaksojen sisällölliseen onnistumiseen.

Tärkeää on myös kiinnittää huomiota koko koulutusohjelman keston ajan tasokkaaseen ja laadukkaaseen opetukseen, koska itsearviointiraportissa opiskelijat arvioivat opintojaksojen tason vaihtelevan huomattavasti. Arviointivierailulla ilmeni, että johto on tietoinen opintojaksojen tasollisesta vaihtelusta ja asian suhteen on jo tehty korjaavia toimenpiteitä.

4.4 Opiskelijoiden oppimisen arviointi

Itsearviointiraportin mukaan koulutusohjelmassa käytetään useita arviointimenetelmiä arvioitaessa opiskelijoiden oppimista, kuten esimerkiksi tenttejä, näyttökokeita, ryhmätehtäviä sekä tuntiaktiivisuutta. Raportista ilmenee, että opiskelijoiden ammatillista kehittymistä arvioidaan erityisesti harjoittelujaksojen yhteydessä hyvin. Harjoittelujen aikana opiskelijat pitävät oppimispäiväkirjaa, joka kulkee heidän mukanaan harjoittelupaikasta toiseen ja näin myös harjoitteluohjaaja työelämästä on paremmin perillä opiskelijan osaamisesta, vahvuuksista ja kehittämistarpeista.

Opiskelijoilla on kuva käytössä olevista arviointikeinoista ja mahdollisuus jopa vaikuttaa opintojakson alussa siihen, millaisia arviointimenetelmiä käytetään. Erityistä kiitosta opiskelijoiden taholta arviointivierailulla saivat ryhmätentit. Toteutustavassa 2–3 hengen ryhmä arvotaan tenttitilaisuudessa, jolloin ryhmän sisäistä työnjakoa ei voi ennalta sopia. Myös niin kutsuttuja ”vapaamatkustajia” ei pidetty ongelmana. Pikemminkin ryhmätentissä korostuu vastuu koko ryhmän suorituksesta, jolloin yksilö jopa valmistautuu tenttiin paljon paremmin. Arviointiryhmä pitää toteutustapaa uutena ja mielenkiintoisena tapana, jota voidaan suositella myös muille aloille.

Henkilöstöä haastateltaessa nousi esiin, että tärkeä keino arvioida opiskelijoita ja heidän oppimistaan, esimerkiksi hyvinvointipalveluiden oppimiskeskuksessa, on itse- ja ryhmäarviointi. Tämä on tärkeää niin

opiskelijan oppimisen kuin ammatillisen kehittymisenkin kannalta. Henkilöstö kertoi arviointivierailulla arvioivansa opiskelijoiden oppimista seuraamalla opiskelijoiden jatkuvaa oppimista ja kehittymistä.

Koulutusohjelmassa on tärkeää huomioida, kuinka opiskelijoiden ammatillinen kehittyminen toteutuu opintojaksojen aikana. Erikoistuminen tapahtuu koulutusohjelmassa opiskelijan omilla valinnoilla, jotka liittyvät esimerkiksi harjoittelupaikkoihin ja opinnäytetyön aiheeseen. Tämä vaikuttaa siihen, mihin suuntaan hänen ammatillinen osaamisensa syvenyy. Arviointivierailulla osa opiskelijoista piti hyvänä asiana sitä, että heillä on valmistuttuaan koko toimintaterapian kentän tuntemus ja näin ollen myös laajemmat mahdollisuudet työllistyä. Osa opiskelijoista olisi kuitenkin kaivannut hieman enemmän mahdollisuutta erikoistumiseen. Toimintaterapian koulutusohjelman sisältöä ja toteutusta ohjaa kuitenkin maailmanlaajuinen kriteeristö, joten tästä syystä kaikkien valmistuvien toimintaterapeuttien on käytävä opinnoissaan tietyt ja samat asiat. Toisaalta tämä merkitsee myös sitä, että valmistuneiden toimintaterapeuttien pätevyys on maailmanlaajuinen.

Itsearviointiraportista ei ilmene, kuinka aiemmin opittua tunnistetaan koulutusohjelmassa ja kuinka opiskelijan on mahdollista hyödyntää aiemmin opittuja taitojaan opiskelujensa aikana. Arviointivierailulla henkilöstön haastattelussa selvisi, että laatimalla henkilökohtainen opintosuunnitelma voidaan hyödyntää aikaisempia ammattikorkeakoulutasoisia opintoja, mutta muiden ammatillisten suoritusten ja ammattikokemuksen hyödyntäminen on vielä kehittelyasteella. Tähän koulutusohjelma miettii toimivaa mallia.

4.5 Arviointi- ja palautetiedon hyödyntäminen koulutusohjelman kehittämistyössä

Toimintaterapian koulutusohjelman itsearviointiraportissa todetaan, että työelämä- ja opiskelijapalautte ovat tärkeitä lähtökohtia, joiden avulla koulutusohjelmaa voidaan uudistaa. Koulutusohjelman kehitystyö perustuu koottuun palautteeseen, vaikka vain harvat opiskelijat ovat tunnistanee tämän osaksi suunnitteluprosessia. Arviointivierailulla johto mainitsi puuttuvansa palautteen kautta ilmi tulleisiin epäkohtiin. Koulutusohjelmassa pyritään käymään palautteen pohjalta koulutuksen palautekeskusteluja opiskelijaryhmien kanssa ja tehdään mahdollisia toimenpiteitä tämän pohjalta. Myös opettajien kanssa käydään keskusteluja, jos saatu palaute niin vaatii. On tärkeää huomata, että koulutusohjelmassa on

otettu myös opiskelijajäseniä mukaan opetussuunnitelmatyöhön. Tämä tuo tärkeän opiskelijanäkökulman mukaan kehittämiseen jo suunnitteluvaiheessa.

Koulutusohjelma toteutetaan pienellä henkilöstömäärällä, joten haasteena on kehitystyön laaja-alainen ja tehokas toteuttaminen käytössä olevilla resursseilla. Koulutusohjelmassa tulisi jatkossa kiinnittää enemmän huomiota siihen, kuinka saatua palautetietoa voidaan analysoida ja hyödyntää entistä paremmin ja kuinka saadut tulokset siirretään käytäntöön. Itsearviointiraportista ilmenee, ettei palautteen hyödyntäminen näy juurikaan opiskelijoille, joten kehitystoimenpiteistä tiedottamista on syytä parantaa. Tämä voisi lisätä myös opiskelijoiden antaman palautteen määrää, koska he näkisivät palautteen vaikutukset ja sen tärkeyden, kuten johto totesi arviointivierailulla.

4.6 Seuraavat keskeiset vaiheet koulutusohjelman kehittämisessä

Toimintaterapian koulutusohjelman opiskelijamäärän lisääntyminen asettaa haasteita opetussuunnitelmalle ja sen toteutukselle. Itsearviointiraportin mukaan opetussuunnitelmaa kehitetään osaamislähtöiseen suuntaan siten, että opiskelijoille tulee enemmän mahdollisuuksia kehittää osaamistaan. Pieni opiskelijaryhmä ja rajallinen opettajajoukko tuovat joustavuutta, mutta samalla tämä merkitsee haastetta riittävän tasokkaan ja laaja-alaisen opetuksen varmistamiseksi.

Kuten itsearviointiraportissa todetaan, koulutuksen kansainvälistymisessä on vielä tehtävää. Ainoastaan kahden päätoimisen opettajan voimavarat ovat ymmärrettävästi rajalliset, mutta uusittavan opetussuunnitelman ja lisäresurssien myötä opettaja- ja opiskelijavaihtoon sekä englanninkielisten opintojen suorittamismahdollisuuteen voidaan panostaa enemmän. Kansainvälisiä yhteyksiä on rakennettu, mutta niitä pitäisi pyrkiä edelleen kehittämään ja hyödyntämään koulutusohjelman opintojaksoja ja opiskelua tukeviksi.

Opiskelijat näkivät ongelmakohtana koulutuksen kehittämisessä yliopistokoulutuksen lopettamisen. Opiskelijoiden näkemyksen mukaan toimintaterapian tärkeyttä joudutaan jatkuvasti perustelemaan. Näissä perusteluissa avuksi tarvittaisiin toimintaterapian vaikuttavuutta koskevaa yliopistollista tutkimusta. Opiskelijoiden arvion mukaan toimintaterapiaa arvostetaan esimerkiksi Ruotsissa huomattavasti enemmän kuin Suomessa.

Työelämäyhteistyö on hyvällä tasolla. Silti opettajien työelämäntuntemusta tulee pyrkiä lisäämään sekä pyrkiä käyttämään koulutuksessa enemmän hyödyksi työelämän asiantuntijoita. Tähän saatiin vahvistusta myös arviointivierailulla. Opiskelijat näkivät haasteena opettajien käytännön ammattitaidon ylläpitämisen.

Opiskelijoiden toimesta arviointivierailulla tuli esiin tarve saada enemmän ammatillisesti erikoistavaa opetusta, jolloin yleisluonteisen toimintaterapian opetuksen lisäksi kehitettäisiin ohjelmatarjontaan myös lisää suuntaavia ja syventäviä opintojaksoja. Toisaalta opiskelijat näkivät laaja-alaisen pätevyyden myös vahvuutena. Samaa asiaa korosti myös johto haastattelussa. Haastatteluissa opiskelijat näkivät koulutusohjelman parhaina puolina käytännönläheisyyden, opintojen monipuolisuuden ja yrittäjyyden tukemisen.

5 Koulutusohjelman toteuttamista edistävät tukipalvelut

Tukipalveluita ovat

- laatu ja arviointityö
- viestintäpalvelut
- kirjasto- ja tietopalvelut
- T&K-kehittämisspalvelut
- tietohallintopalvelut ja mikrotuki
- opintotoimiston palvelut
- kv-toimiston palvelut
- koulutuksen kehittämisspalvelut sisältäen mm. rekryointipalvelut opiskelijoille
- talous-, henkilöstö- ja tilapalvelut
- opiskelijaterveydenhuolto, työterveyspalvelut.

Itsearviointiraportin mukaan tukipalvelut toimivat opiskelijoiden mielestä pääsääntöisesti hyvin. Tukipalveluiden nähdään tukevan opintoja ja edistävän oppimista. Tukipalvelut ovat opiskelijoiden saatavilla, ja henkilöstö on ystävällistä opiskelijoita kohtaan. Laatu- ja arviointityön nähdään kehittävän koulutusohjelmia. Opiskelijat antavat kiitosta erityisesti kirjaston, opintotoimiston ja kv-toimiston palveluista ja palvelualltiudesta. Toiveina esitetään kuitenkin tenttikirjojen määrän lisäämistä kirjastoon ja opintotoimiston aukioloaikojen pidentämistä. Arviointivierailun haastattelussa opiskelijat nimesivät itselleen tärkeimmiksi tukipalveluiksi kirjaston, opintotoimiston ja opiskelijaterveydenhuollon palvelut.

Kehittämisen kohteena opiskelijat tuovat itsearviointiraportissa vahvimmin esiin opiskelijaterveydenhuollon. Myös arviointivierailulla opiskelijat vahvistivat tämän kehittämistarpeen. Terveyspalveluista toivotaan kehitettävän kuten yliopiston opiskelijoiden terveyspalveluja (YTHS). Erityisesti hammashuoltoa toivottiin liitettäväksi palveluihin.

Henkilöstö arvioi itsearviointiraportissa tukipalveluja varsin samaan tapaan kuin opiskelijat. Henkilöstön mielestä tukipalvelut edistävät koulutusohjelman perustehtävää ja tukipalvelujen taso on hyvä. Opintotoimisto, kv-toimisto ja kirjasto koetaan erittäin tärkeiksi tukimuodoiksi, koska niillä on selkeä opiskelijan oppimista ja opiskelua tukeva rooli. Arviointivierailun haastattelussa johto toivoi opiskelijoiden kansainvälistymismahdollisuuksia kehitettävän koulutusohjelman ja tukipalveluiden yhteistyönä. Henkilöstö puolestaan korosti haastattelussa kirjastopalvelujen ja kansainvälistymispalvelujen säilyttämisen tärkeyttä.

Itsearviointiraportissa henkilöstö tuo esiin puutteita ATK-tuessa. Esimerkiksi matkalaskujen tekeminen on heidän mielestään liian monimutkaista. Lisäksi T&K-kehittämispalveluja toivotaan lähemmäs opiskelijoita ja opettajia. Henkilöstön mielestä niitä pitäisi voida kytkeä enemmän opetukseen ja varsinkin harjoitteluun. Arviointivierailun haastattelussa henkilöstö täsmensi, että koulutusohjelmalla on muutamia onnistuneita kokemuksia harjoittelun ja T&K-toiminnan yhdistämisestä. Opiskelijoiden integroiminen T&K-projekteihin ei ole kuitenkaan itsesäänselvyys, koska projekteissa tehtävät työt ovat monesti hyvin vaativia asiantuntijatehtäviä. Myös projektipäällikön työtaakka saattaa kasvaa kohtuuttomaksi, jos hänen on projektin johtamisen lisäksi toimittava projektissa myös sisällöllisenä asiantuntijana. Henkilöstö toivoo, että T&K-kehittämispalvelut toimisivat projektien hallinnon ja rutiinien pyörittäjänä, jolloin koulutusyksikön toimijat voisivat keskittyä sisällöllisiin asioihin. Vaikka toiminnanohjauksikirja onkin olemassa, henkilöstö toivoi vielä selkeämpää hankehakemusten käsittelyprosessin päätöksentekovaiheiden avaamista.

Henkilöstö toivoo itsearviointiraportissa ura- ja rekrytointipalveluilta sekä markkinoinnilta enemmän näkyvyyttä koulutusohjelmalle. Johto totesi arviointivierailun haastattelussa, että ura- ja rekrytointipalvelut ovat jääneet etäisiksi sosiaali- ja terveystieteiden koulutusyksikölle. Toisaalta tähän nähtiin olevan syynä myös koulutusyksikön omat käytännöt. Esimerkiksi harjoitteluprosessit ovat erilaisia sosiaali- ja terveystieteiden koulutusyksikössä. Henkilöstö kertoi haastattelussa, että projektien lehdistöyhteyksien hoitaminen viestintäpalvelujen kautta hidastuu niin, että viestintätarve saattaa olla jo ohi siinä vaiheessa, kun pyyntöön ehditään viestintäpalveluissa reagoida. Myös www-sivujen ajantasaisuudessa, esitelykalvojen käytettävyydessä ja erilaisten logojen käytön ohjeistamisessa nähtiin olevan parannettavaa. Ohjeistuksen sijaan viestintäpalveluilta kaivattiin palvelua.

Itsearviointinnissa henkilöstö tuo esiin huolensa erityistilojen vähentämishenkasta ja sijaisuusjärjestelyistä opettajien poissaolojen aikana. Johto kertoi arviointivierailun haastattelussa, että toimintaterapian koulutusohjelmalla on joitakin toiminnan kannalta tärkeitä erityistiloja, joiden käyttöaste on kuitenkin pieni. Kun yksikössä on puutetta tiloista, on erityistilojen käyttöä pyritty monipuolistamaan opetuksesta vapaina aikoina. Johto ilmaisi arviointivierailun haastattelussa toiveen sijoittua tulevaisuudessa lähemmäs ammattikorkeakoulun muita yksiköitä.

Itsearviointiraportin ja arviointivierailun haastattelujen perusteella voidaan todeta, että tukipalvelut palvelevat pääsääntöisesti hyvin koulutusohjelman henkilöstöä ja opiskelijoita. Koulutusohjelmassa osataan hyödyntää tarjolla olevia tukipalveluja. Arviointivierailulla keskusteltaessa henkilöstön kanssa erityisesti T&k-kehittämispalvelujen ja viestintäpalvelujen roolista tuli selkeänä esiin toive siitä, että tukipalveluiden toivottaisiin näyttävätyvän koulutusohjelmassa arjen työtä helpottavina resursseina, rahana ja työnä. Koulutusohjelmassa näyttää olevan valmiutta rakentamaan vuoropuheluun, kun tukipalveluja pyritään kehittämään yhä paremmin koulutusohjelmien tarpeita vastaavaksi.

6 Vahvuudet ja kehittämiss ehdotukset

6.1 Koulutusohjelman vahvuudet

Koulutuksen kansainvälinen laatutaso

Koulutusohjelmassa käytetään toimintaterapian maailmanliiton (WFOT) kansainvälisiä arviointikriteerejä, joiden pohjalta maailmanliiton edustajat ovat arvioineet koulutusohjelman. Yksityiskohtaiset arviointikriteerit koskevat koulutusohjelman suunnittelua, toteutusta, harjoittelua ja henkilöstön pätevyyttä. Koulutusohjelman on todettu vastaavan kansainvälisiä kriteereitä. Arviointi toteutetaan viiden vuoden välein. Kansainvälisen kriteeristön mukainen koulutusohjelma antaa valmistuville toimintaterapeuteille kansainvälisen pätevyyden.

Kansainvälistä yhteistyön aktiivisuutta osoittaa osallistuminen Housing Enabler -menetelmän käyttäjäkoulutuksen kehittämiseen yhteistyössä Lundin yliopiston kanssa. Jyväskylän ammattikorkeakoulu tulee jatkossa vastaamaan Suomessa kyseisen menetelmän käyttäjäkoulutuksesta. Myös kansallisella tasolla tehdään aktiivista yhteistyötä toimintaterapian koulutusohjelmien välillä.

Yrittäjyysopinnot

Opiskelijan yrittäjyyteen tähtäävää uravalintaa tukee opinnoissa niin kutsuttu yrittäjyyspolku. Polku on kuvattu koulutusohjelmassa jäsentyneesti. Yrittäjyyspolkua markkinoidaan opiskelijoille hyvin jo ennen opintojen alkua. Opiskelijat saavat valintakirjeen yhteydessä liitteenä hakuohjeen yrittäjyyspolulle. Vapaamuotoisten hakemusten pohjalta tehdään opiskelijavalinta sosiaali- ja terveysalan yrittäjyysryhmään. Tälle opiskelijaryhmälle tarjotaan yrittäjyyspainotteisia opintoja läpi opiskelun.

Yrittäjyyspolku toteutuu vapaasti valittavina yrittäjyysopinnoina sekä koulutusohjelman yhteisissä opinnoissa painottamalla oppimistehtäviä yrittäjyyteen. Yrittäjyyspolku on synnytetty wEntre-hankkeessa, jonka puitteissa on toteutettu myös moniammatillisia yrittäjyyspajoja. Yrityksiltä tulevat toimeksiannot ovat keskeisiä yrittäjyysopinnoissa. Yrittäjyyspolun toteutus on hyvä käytäntö, joka sopisi sovellettavaksi ammattikorkeakoulussa laajemminkin.

Toimiva työelämäverkosto

Opetussuunnitelmaa rakennetaan tiiviissä yhteistyössä työelämän edustajien kanssa. Koulutusohjelman neuvottelukunta on toiminut aktiivisesti tuomalla ajankohtaista näkemystä koulutusohjelman kehittämiseen. T&K-toiminta on vahvistanut koulutusohjelman työelämäverkostoa.

Opiskelu koulutusohjelmassa on hyvin käytännönläheistä. Hyvinvointipalvelutoiminnan oppimiskeskus tarjoaa moniammatillisen ja autenttisen oppimisympäristön terapiatyön opiskeluun käytännön asiakaspalvelutehtävissä.

Harjoittelun ohjaus toteutetaan tiiviissä yhteistyössä työelämäohjaajien kanssa. Ohjaajapalavereja pidetään neljä kertaa vuodessa ja ne dokumentoidaan.

Koulutuksen joustava toteutus

Laaja-alaisessa koulutuksessa syntyy koko toimintaterapian kentän tuntemus. Näin on mahdollista työllistyä alan kaikkiin tehtäviin. Opiskelijat voivat myös suunnata opintojaan valinnaisten opintojen, syventävän harjoittelun ja opinnäytetyön puitteissa. Opetussuunnitelman rakenne mahdollistaa opintojen yksilöllisen ajoituksen. Opintotarjontaan tehdään tarkennuksia opiskelijoiden eHOPSien pohjalta. Oppimisen arviointimetelmät ovat monipuolisia.

6.2 Ehdotukset koulutusohjelman kehittämiseksi

Koulutusalojen välisen kynnyksen madaltaminen

Yhteistyötä muiden koulutusyksiköiden välillä olisi suotavaa lisätä. Mahdollisuuksia tähän tarjoaisivat alojen yhteistyönä toteutettavat T&K-projektit, yhteiset oppimisprojektit ja opinnäytetyöt. Opintojen ohjauksessa opiskelijoille tulisi kertoa enemmän koko ammattikorkeakoulun opintotarjonnasta.

T&K-toiminnan integrointi koulutukseen

T&K-projekteja suunniteltaessa tulisi ottaa huomioon projektien sopevuus opetussuunnitelmaan. Projektien oppimistehtävät tulisi suunnitella sopiviksi opintojen eri vaiheissa oleville opiskelijoille. Koulutusohjelmassa ja -yksikössä kannattaisi miettiä resurssien jakoa projektipäällikön ja -sihteerin tehtävien kesken. Olemassa olevaa työelämäverkostoa tulisi hyödyntää tehokkaammin uusien projektien synnyttämisessä ja T&K-toiminnan integroimisessa koulutukseen.

Resurssien ja riskien hallinta

Pienen koulutusohjelman henkilöstöriskit ovat suuret. Riskien hallintaan olisi syytä kehittää varautumissuunnitelma. Koulutusohjelman kasvaessa on varauduttava kasvun hallintaan. On syytä miettiä pedagogisia ratkaisuja, joilla opetushenkilöstön työkuormaa voidaan keventää. Tilojen tehokas hyödyntäminen ja uusien palvelukonseptien kehittäminen on tarpeen, jotta tarvittavat erikoistilat voidaan säilyttää koulutusohjelman käytössä.

Ulkopuolisten vierailijoiden hyödyntäminen

Koulutusohjelman toimiva työelämäverkosto antaa mahdollisuuden edelleen laajentaa ulkopuolisten luennoitsijoiden käyttöä opetuksessa. Erityisesti yhteisopetuksen kehittäminen työelämän edustajien kanssa on lupaava mahdollisuus teorian ja käytännön yhdistämiseen. Yhteisopetus antaa opettajalle mahdollisuuden työelämäntuntemuksensa ylläpitoon. Kansainvälisiä luennoitsijoita voitaisiin hyödyntää enemmän.

6.3 Ehdotukset tukipalvelujen ja ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseksi

Viestintäpalveluilta saatava tuki

Viestintäpalvelujen kykyä vastata koulutusohjelmien palvelupyyntöihin tulisi parantaa. Esimerkiksi projekteissa kaivattaisiin suurempaa reagointinopeutta ja erilaisten viestintämateriaalien parempaa käytettävyyttä. Viestintäpalvelujen tulisi huomioida yksittäisten koulutusohjelmien parempi näkyvyys viestinnässä, mikä osaltaan parantaisi näiden tuntemusta ja arvostusta työelämässä.

Tuki T&K-projektien toteutukseen

Projektitoiminnan menettelytapoja tulisi edelleen selkiyttää ja niihin liittyvää ohjeistusta täsmentää. Erityisesti pienet koulutusohjelmat tarvitsisivat tehokkaampaa tukea projektien käytännön toimien hoitamiseen.

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULUN
Julkaisuja

MYynti JA JAKELU

Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjasto
PL 207, 40101 Jyväskylä
Rajakatu 35
40200 Jyväskylä
Puh. 040 552 6541
Faksi (014) 449 9695
Sähköposti: julkaisut@jamk.fi
www.jamk.fi/kirjasto
www.tahtijulkaisut.net

www.jamk.fi/kirjasto

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JYVÄSKYLÄ UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JYVÄSKYLÄ UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

PL 207, 40101 Jyväskylä
Rajakatu 35, 40200 Jyväskylä
Puh. 020 743 8100
Faksi (014) 449 9700
Sähköposti: jamk@jamk.fi

KULTTUURIALA
School of Cultural Studies

LIIKETALOUS
School of Business Administration

TEKNIikka JA LIIKENNE
School of Engineering and Technology

INFORMAATIO TEKNOLOGIAN INSTITUUTTI
School of Information Technology

LUONNONVARAINSTITUUTTI
Institute of Natural Resources

SOSIAALI- JA TERVEYSALA
School of Health and Social Studies

MATKAILU-, RAVITSEMIS- JA TALOUSALA
School of Tourism and Services Management

AMMATILLINEN OPETTAJAKORKEAKOULU
Teacher Education College